

ARGIA

**IMANOL
ZUBERO**

«Badirudi bakoitzak
giza eskubide jakin
batzuk defenditzen
dituela»

DROGA MUNDUAN

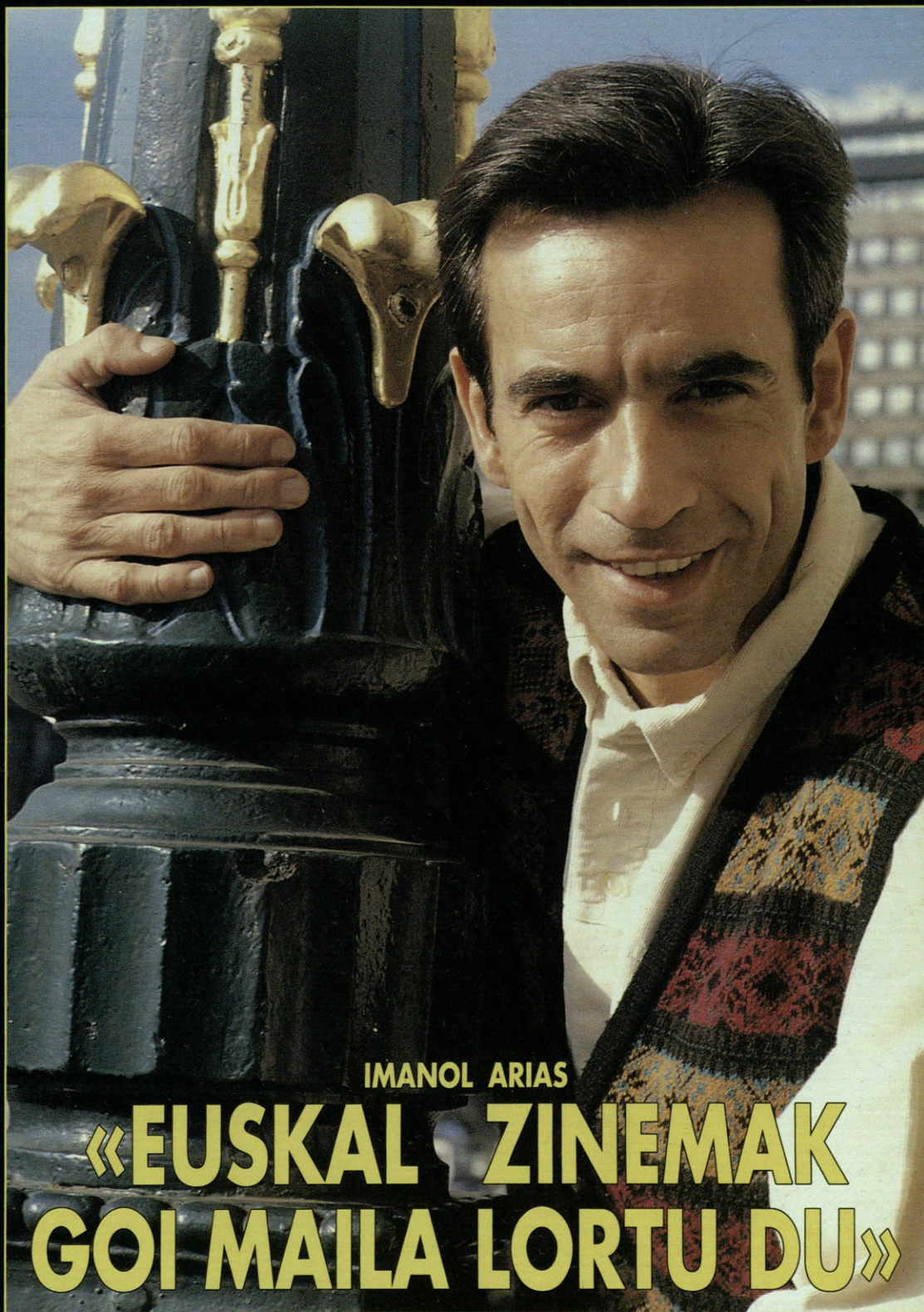
Heroina-kokaina:
hauts zuria,
interes beltza

EUSKALDUNTZEA

HABEren zentro
pilotuek bazterra
jo dute

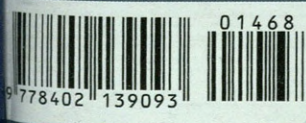
ANTZERKIA

Ez dago komediarik
unibertsitateko
ikasketetan

IMANOL ARIAS

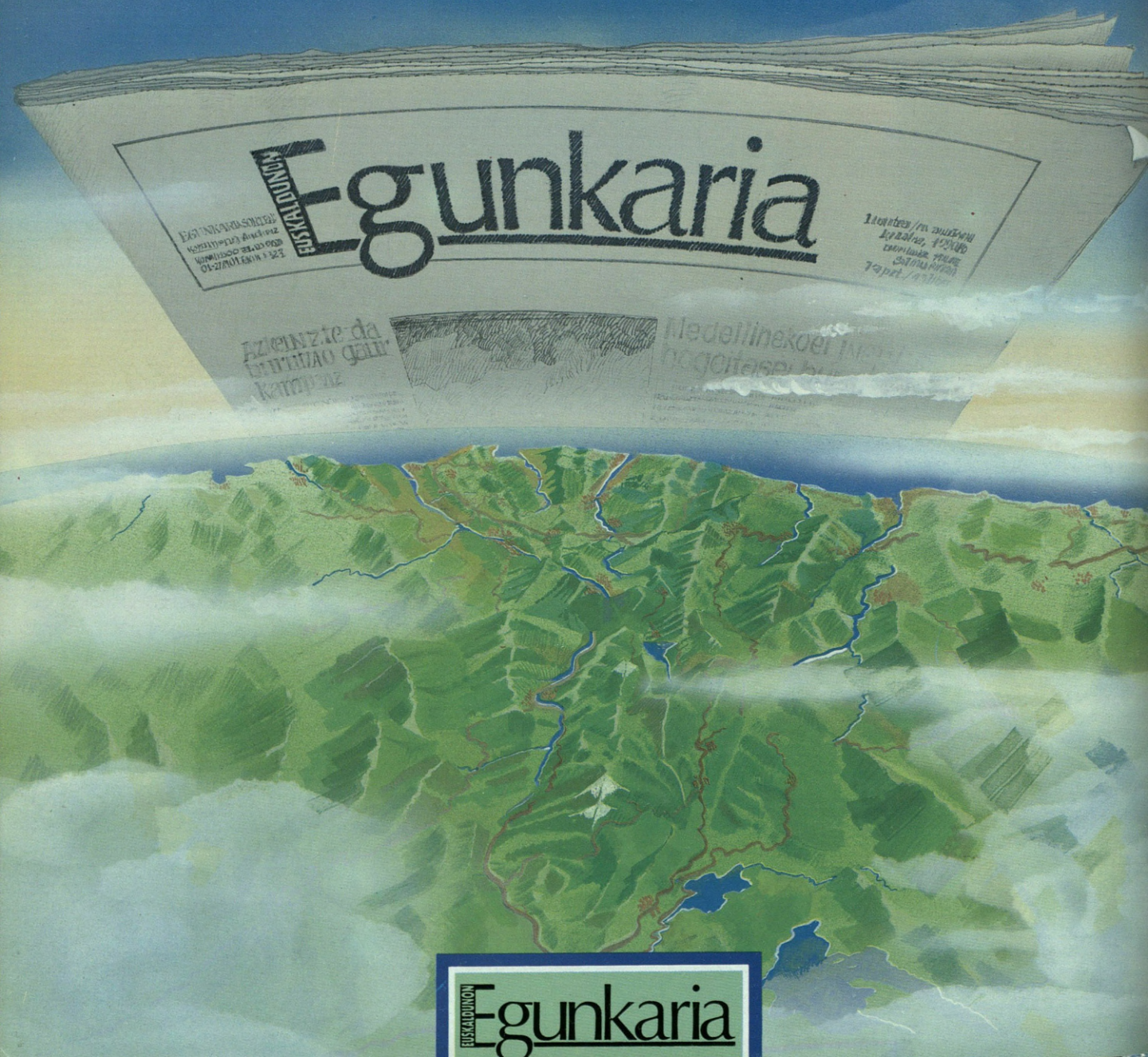
**«EUSKAL ZINEMAK
GOI MAILA LORTU DU»**

PELLO ERROTA HIL ZELA 75 URTE

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

IRAKUR- LEAK MINTZO

«Balinda»: mejora ala peora?

1 994ko urtarilaren 6an eta 9an, Andoni Egañak zuzentzen duen «Balinda» ETBko saioan, onartezinezko eta aldatu beharreko joera traketsa erabili zuen nire iritziz aipaturiko jaunak: «*Mejora* ala *peora*egin du euskararen kalitateak?», galdetu zien Andoni Egaña Euskal Herriko bertsolari txapel-dunak Kike Amunarriz eta Miren Azkarate *balindakideei*.

«Euskararen txoko izkutuak bilatzen saiatzen» da «Balinda» saioa, Andoni Egañak behin baino gehiagotan adierazi duenez. Asmoz ona denik ezin ukatu. Baina, txiste edo ateraldi inozo bezala gaztelerakeriak lasai-lasai erabiltzen ditu Egañak sarritan; euskararen kalterako, noski. Nola uler daiteke bestela, euskarazko hitzak edukirik, *mejora* eta *peora* hitzak erabiltzea? Edo, «Balinda» hitza bera ere protagonista izatea?

Balinda, *mejora*, *peora*... ez ote dago hitz egokirik trakeskeria hauek ibili beharrean? Nola egingo du bada *mejora* euskararen kalitateak era honetako zabarkeriak sartuz? *Peora* egin behar, noski! Zeren *peora* hitza asmatu berri hau, nirekiko Egañari zor zaio

eta *mejora* Egaña gisako beste norbaiti. Berau Egañak pozik ibiltzen duen hitza da gainera. Bat-bateko bertsolaritzan jorratutako halabeharrezko joerak, zuzenekoak ez den «Balinda» saiora eramatea al du helburu Egañak?

Azken batean beraz, zein da «Balinda» eta orohar ETBren bene-benetako asmo eta helburua? Euskara normalizatzea ala gisa-honetako trakeskeriak bultzatzea? Esan dezadan, ni ez naizela garbizalekeriaren zale; baina ez eta inondik ere, trakeskeriak onartzearen aldeko.

Tomas Agirre
Beasain (Gipuzkoa)

Sindikatuaren beharra

GREBA deialdia egin da datorren 27ra-ko, sindikatuak egin, eta egun batez lan egiteari utziko diogu —hala espero dut, nik bederen— langile borrokaren tresnarik baliotsuena erabiliz: greba. Gizarteari dago-kion arazoa baita jokoan dagoena, ez soilik sindikatuena. Nire kezka da honezkero gehienek susmatzen dugula biharamunean aldaketarik ez dela izanen eta Gobernuaren erreforma basatia hemerroteketan eta hau-teskunde kanpainetan erabili ahal izango den albiste baina ez dela izango.

Grebara joko dut ostegun horretan, baina gutun hau oharpen moduan idatzi nahi nuen kontura gaitezen demokrazia-jokoa-ren gurgilak bere horretan harrapatu gai-tuela eta egunetik egunera estuagoa egiten dela. Sindikatuak izan daitezke egoera horri buelta emateko tresnak, baldin eta jendea partaide egin eta dinamika horretan sartzen bada, egun duten burokratizazio zama arindu eta partaidetza benetan *demokrati-koa* bultzatuz.

Antxon Irulegi
Gasteiz

H I R U G A R R E N B E G I A

Parea, txorizo mutur batekin

ORRIALDEOTAN, au-reraxeago, **Pello Errota** zenari buruzko gauzak irakurri ahal izango ditu-zue. Bertsolari zaharra guk hizpidera ekartzeak ez du zerikusirik liburu eta ur-teurrenekin, joan den as-tean sagardoaren gainean egindakoekin baizik. Ongi tajutua iruditu zaigu gehi-garria, koloretako mapa apain batek hornitua. Ira-kurri ez baina burura etorri zaigun estreinako gauza, ordea, zera izan da... Pello Errota edo Txirrita egun sagardotegi batera hurbil-duko balira! Izan ere, orain sagardotegira bi alkandora jantzita ezezik igandetako

arropekin joaten baikara, eztei-bazkarira legez, au-tobusez, esertzeko aulki eta jateko arrain goxo edo budinen galdean, Rh ne-gatiboari irakinaldia ema-tera. Bai jatorra, ohizkoa eta euskalduna sagardoa-ren kontua! Ez da tradizioa bere horretan manten-tzearen aldeko garenik, baina jakina, ez zaigu deus gustatzen afari-legea egi-tera joan eta dena gainez-ka topatzea. Are gutxiago horren karietara sosak lo-tsagabeki utzi beharra. Es-kerrak gure maparen zehaztasun mailari esker ez diren urrutiegi iritsiko.

Didaktikoa, erakusga-

rria eta zinez berritzailea, bestalde, gastronomia atalean aldizkariak azken alean eskaini ziguna. *Eus-kal sukaldaritza post-mo-dermoa*, tradizioarekiko zilbor-hestea eten ez due-na bidenabar. Gogoan hartu beharrekoa, lasai irakurri dugu, *oherakoan dena ikasten nekez da ge-ro abazten*. Xehetasun eta zehaztasun osoz adierazi zaigu burduntzali-zale guztioi arrautzak oso onak direla eta uretan, egosita, nahaskian edo frijituta jan daitezkeela. Ikaragarria. Artez nola frijitu ere esaten zitzaigun. Hainbestekoa bururatzea ere! Kazetaria,

lanbidea utzi eta hainbat jatetxek egindako zein deiri erantzun erabakitzen ari da. Bien bitartean, su-kaldean arituegi ez gare-noi halako mundu mira-garri eta berria zabaltzea (arrautz frijituen erresuma handia) eskertu nahian, zuzendaritzari eskaera egin diogu kazetaria An-tartidara bidal dezan, bi edo hiru hilabete eskasez, pinguino eta foken arrau-tzak egosi, frijitu, uretan edo nahaskian egin ditzan. Erantzunaren zain gaude, arrautzak nola prestatu ez dakigula.

MIKEL ELORZA

N O N - Z E R

7. Politika kronika. AITZIBER YARZA.

8. Itziar Aspuru eta Imanol Zubero, Bakearen Aldeko Koordinakundeko kideak. «Badirudi bakoitzak giza eskubide jakin batzuk defenditzen dituela». AITZIBER YARZA.

12. Politika ttantaka.

14. Nazioarte kronika. XABIER LETONA.

16. Kokaina-heroina: hauts zuria interes beltza. XABIER LETONA.

20. Nazioarte ttantaka.

22. Manu Marañon, Euskal Herriko Nekazarien Elkarteko idazkari nagusia. «Label-a Eusko Jaurlaritzaren irudi kanpaina izan da». MYRIAM GARTZIA.

24. Habeen azken dardara. ALBERTO IRAZU.

28. Tolosa maldan beheran 150 urteren buruan. AMAGOIA IBAN.

32. Haginka datorren ura. ALBERTO IRAZU.

34. Imanol Arias: «Europako zinemak babestu beharra du, merkatuaren % 90 EEBBren kontrolpean dago». NERE PORTILLO.

40. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.

42. Abiatu dira EHUn Antzerkigintza Diplomako ikasketak. Unibertsitateko antzerki ikasketak eskolaurreko azterketa gainditzeke. JOXI GOIKOETXEA.

46. Otsailaren 3an Pello Errota hil zela 75 urte betetzen dira. Errota oneko bertso-irina. J.J. PETRIKORENA.

50. Argitaratzear dago Leonard Cohen-en kantu eta poemen bilduma. Kantari bakartiaren berpiztea. JOXI GOIKOETXEA.

52. Kultura Agenda.

54. Argitalpenak.

56. Kultura ttantaka.

58. Aukeran.

64. Denborapasa.

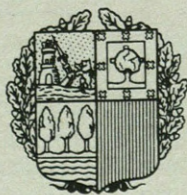
66. Ni ez naiz hemengoa. MYRIAM GARTZIA.

POLITIKA: Talde bakezale ezberdinak bildu dituen bilerak amaitu ondoren Bakearen Aldeko Koordinakundeak protagonismo handia hartu du, bere barnean arazoak sortu direlakoan. Hala ere, beraiek hau ukatzen dute eta gainera elkarriketetan jarraitzeko asmoa azaldu dute. Egindako ibilbidea eta etokizuna aztertzeko elkarriketetan parte hartu duten Itziar Aspuru eta Imanol Zuberoekin aritu gara./8

DROGA MUNDUAN: Mundu osoko bankuetan aurrezten den diruaren % 5 drogaren munduarena dela uste da. Hauts zuriak emandako diru beltza. Etekin errazekoa, egoera ekonomiko larrian dauden herri askok, Afrika, Hego Amerika eta Ekialdekoek batez ere, droga ekoizteari ekin diote. Baina ekoizpen horren etekinaren zatirik txikiena dagokie beraiei. Horretan ere herri aurreragotuek irabazten diete./16

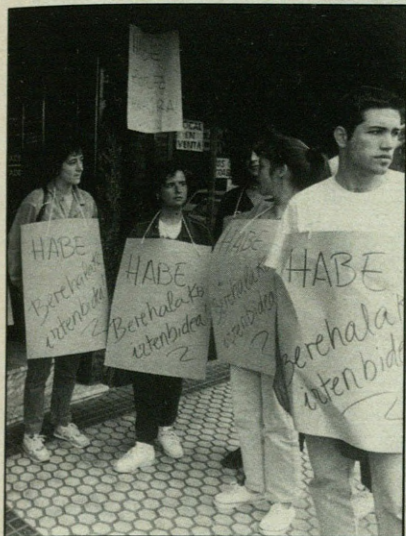
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamentuak

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

HABE: Aspaldi ari ziren HABEren titularitatepeko euskaltegietakotako irakasleak zentrook itxi nahi zituztela salatzen; euren egindako grebez baliatuko zela HABEren zuzendaritza lau euskaltegiok ixteko. Eta antza denez, aspaldi aurrikusten ari direna, sekula baino aurreratuago dago urte hasiera honetan. Lakuara heldua omen da dagoeneko euskaltegiok ixteko dekretua, eta pare bat hilabeteko kontua izan daiteke hori gauzatzea. /24

IMANOL ARIAS: Bilboko Udaletxearen sarreak ez dirudi ohizkoa. Kamerak, argiak, jendea gainezka eta, denen gainetik, zuzendari laguntzailearen oihuak dena antolatzen. Pasabidearen atzeko aldetik agertu da, makilatzailea bere atzetik doala, espainiar filmeetako aurpegi ezagunetarikoa bat. Hari eta maleta artean topatu dugu Imanol Arias. «Arruinados» filmearen filmaketan. /34

ANTZERKIA: Antzerti desagertu, eta Eusko Jaurlaritza eta EHUK sinatutako itunaren ondorioz, unibertsitatean ematen hasi dira azarotik aurrera antzerkigintza diplomaturako ikasketak. Donostiako fakultatean izan ginen eta gertutik aztertu genituen diplomaren lehenengo urratsak arduradun, irakasle eta ikasleen eskutik. /42

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Garbiñe Ubeda.
GERENTZIA: Joxe Mari Irazusta.
ADMINISTRAZIOA: Aitor Aznar.
PUBLIZITATEA: Josu Martikorena, Pello Zubiria.
PROMOZIOA: Jose Luis Olaziregi.
HARPIDETZAK: Olatz Korta.
BIDALKETA: Koldo Azkue, Pedro Benitez «Zapa».

ERREDAKZIOA

LASARTE: Joxi Goikoetxea, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Juan Jose Petrikorena, Aitziber Yarza.
BILBO: Myriam Gartzia, Xabier Letona.
IRUÑA: Patxi Larrion.
URRUÑA: Ixabel Etxeberria.

ERREDAKZIO LAGUNTZAILEAK

LASARTE: Ritxi Lizartza, Bego Montorio, Jon Odriozola, Joxemi Saizar, Patxi Sarriegi.
BILBO: Maite Artola, Monika Belastegi, Patxi Gaztelumendi, Mikel Lizaso, Nere Portillo, Lierni Uribarren, Arritxu Zelaia, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.
GASTEIZ: Jaione Guridi, Olatz Irizar, Leire Lopez de Aberasturi, Vanessa Sanchez.
IRUÑA: Iñigo Herce, Ixiar Rozas, Ander Usabiaga, Miren Valverde.

KOLABORATZAILEAK

Iñaki Agirresarobe, Joxerra Aizpurua, Gurutz Ansola, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Patxi Azpillaga, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Iñaki Barcena, Itxaro Borda, Pablo Cabeza, Sergio G. Cruzado, Jean Louis Davant, Joxan Eloegi, Ramon Etxezarreta, Luis Fernandez, Julian Florez, Ander Gillenea, Garikoitz Garaialde, Joxan Goia, Andres Gostin, Joxe Anjel Iturbe, Joxemari Iturralde, Joxe Lacalle, Josu Landa, Karmelo Landa, Juan Jose Lapitz, Jon Larrañaga, Xabier Lekuona, Emilio Lopez Adan, Iñaki Martiarena «Martin», Xabier Mendiguren Elizegi, Imanol Murua Uri, Iñaki Murua, Bea Narbaiza, Ihintza Ostolaza, Jaione Ogiza, Joxe Mari Ostolaza, Jesus M. Rodriguez Ibabe, Juanjo San Miguel, Jon Sarasua, Eulogio Talavera «Tala», Arantza Tapia, Txillardegi, Iñaki Uri, Iñaki Uriarte, Fernando Villar, Iñaki Zarata, Patxi Zubizarreta.

HIZKUNTZ ARDURADUNA: Mikel Elorza.
ARGAZKILARIA: Leire Arzuaga.
DISEINUA, INFOGRAFIA ETA MUNTAKETA: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

HELBIDEAK

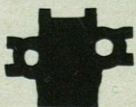
GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.
 Tlf: 37 15 45. Faxe: 36 10 48.
BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48002 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxe: 410 37 15.
NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruña.
 Tlf: 17 80 78. Faxe: 17 80 77.
IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña. Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA: Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san Sebastián

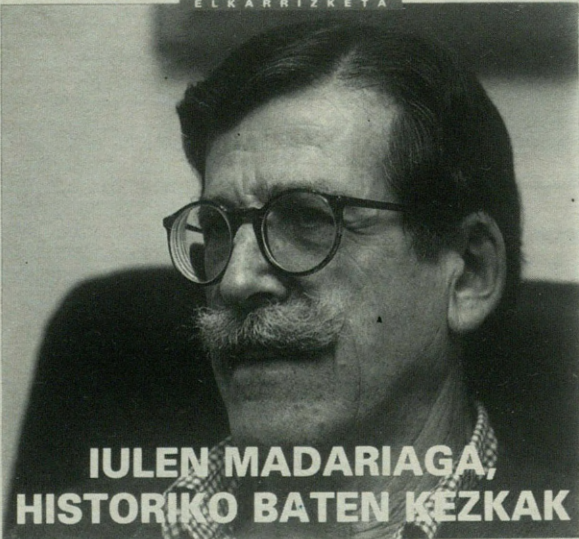
19 garren zenbakia
KALEAN

Larrun

19

1993ko abendua **Larrun** 19. zenbakia

ELKARRIZKETA

**IULEN MADARIAGA,
HISTORIKO BATEN KEZKAK**

■ EKONOMIA: Finantzak gure esku balira. JULIAN ZAPIAIN.
■ AUTODETERMINAZIOA: Estatuen gainetik herriak. MIKEL URKOLA.
■ TESTIGANTZA: Irujotarrak, nazionalismoaren lekuko. IOSU CHUECA.

IULEN MADARIAGA

Historiko baten kezak

EKONOMIA

Finantzak gure esku balira

AUTODETERMINAZIOA

Estatuten gainetik herriak

TESTIGANTZA

Irujotarrak,
nazionalismoaren lekuko

Mugarik gabeko pentsamendua

Jaso ezazu LARRUN etxean

IZEN-ABIZENAK

HELBIDEA Tel.:

HERRIA K.P.

HERRIALDEA K.P.

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

SUKURTSALAREN ZENBAKIA

KONTUAREN ZENBKIA

(Urtean lau ale. Hego euskal Herria: 3.000 pezeta. Ipar Euskal Herria: 182 libera)

LARRUN, 20160 Lasarte-Oria, 142 p.k. Gipuzkoa

Kongresuaren itzaleko suak

MARTXOAN PSOEek burutuko duen kongresuaren atarian, ez da giro lasaia bizi sozialistenean. EAEn Kongresurako hautagaiak aukeratzeko probintzietako bileretan guztiak ados azaldu dira zerrenda bakar bat aurkeztuz, baina bilera hauek baino lehen eman diren liskarrak uka ezinak bihurtu dira. Gerrista eta berritzaileen arteko zatiketa Hego Euskal Herrian dagoenik ukatu nahi izan da etengabe, baina Espainia osoan hain garrantzitsua bilakatu den eztabaidak hemen oihartzunik ez duela pentsatzea nahiko zaila da, are gehiago Euskal Herriko batzordeetako kideen artean, Madrilen pisu garrantzitsua duten Benegas, Jauregi, Soltxaga eta abar daudenean.

Gerrista eta berritzaileen artekoak, edo nahi bada beste era batean izenda daitezke, baina liskarrak egon badaude, eta adibideak dira hori azaltzeko modurik egokiena. Araban, Javier Rojoren aurkako kritikak entzun ahal izan dira, azken unean zerrenda bateratuarekin konpondu badira ere. Bizkaian, berriz, berritzaile eta gerristen arteko liskarrak badaudela zioten berri anonimoak kaleratu dira (Redondo Terrerosen laster ukatuak). Baita Arabarren eta Bizkaitarren arteko tirabirak, azken hauek PSOEk barne karguen bateraezintasuna proposatu dutelako. Baina EAEn liskar guzti hauek ederki asko estaltzea lortu bada ere, ez da hala izan Nafarroan. Federico Taja-

dura buru duen eta zuzendaritzarekiko oso kritiko azaldu den taldeak Madrilera bi ordezkari eramatea lortu du. Jipoi galanta Urralbururentzat, talde honek berrikuntzarako manifestua atera zuenetik lau katu zirela esaten aritu baita. Baina, ordezkaritza lortu ondoren ere Urralburuk berean darrai. Gabriel Urralbururen ustez, ordezkariak Erribera aldekoak direlako lortu dituzte botoen % 24a. Ahaztu zaio, aldiz, berrikuntzarako manifestuak ere botoen % 22a jaso zituela beste bozketaren batean, eta idazkeran behintzat idazlea Erriberakoa denik ez da antzematen. Kongresuaren itzalean itzali dira hainbat liskar, su guztiak itzaltzea posible izan ez bada ere.

Ertzaintzaren 12. promozioa kalean da jada, eta Donostiako kaleetan da jada Ertzaintza. Ertzaintza jasoko duen lehen hiriburua izango da, eta herritarren eta ertzainen aldetik jarrera nolakoa den ikusi beharko da orain. Hemendik aurrera lau polizi goputz ezberdinekin bizitzera ohitu beharko dira Donostiarrak, Gurrutxagak berriro baieztatu baitu, Polizia Nazional eta Goardia Zibil kopurua 1989tik hona gutxitu dela eta ez dela gehiago gutxituko. (Argazkia: Olalde).

KONGRESUAREN itzalean dago ere, antza denez, ETaren borroka-rekin amaitu ahal izateko PSOEek mantendu beharreko estrategia. Onaindiaren proposamenaren aurrean Jauregi une eta era desegokian egin dela esanez (martxotik hurbilegi agian); Asuncion, Vera eta Benegasi HBko ordezkariekin biltzea galera-ziz; eta azken aldian Antxonen inguruko etengabeko berriak. Antxon Espainiara ekartzeko asmoa dagoela, ezetz ez dutela ekarriko, agian Frantziara eramatea izan daitekeela negoziatioak errazteko bide bat. Eta guztia, nola ez, azkenean, norbaitek, oraingoan Jauregik, ETak hiltzeari uzten ez dion bitartean ez dela negoziatuko esateko. Bada garaia gauzak apur bat argitzeko, eta agian, jendea hitz eginez elkar ulertzen dela oiritaraztea ere komeni da.

Aitziber Yarza

Itziar Aspuru eta Imanol Zubero, Bakearen Aldeko Koordinakundeko kideak

«Badirudi bakoitzak giza eskubide jakin batzuk defenditzen dituela»

Talde bakezaleen arteko bileren lehenengo atala bukatu berri da. Bigarren fasea hasiko dela esperantza azaldu dute hainbat taldek, nolakoa izango den batere zehazturik ez badago ere. Elkarrizketen hasieran nahiko zuhur sartu ziren, baina azkenerako protagonismo handi samarra hartu du Bakearen Aldeko Koordinakundek. Orain arteko ibilbidea eta etorkizunari buruzko galderak luzatu dizkiegu taldeko bi kide hauei.

ARGIA. Zer ikasi duzue prozesu bonetan?

ITZIAR ASPURU.

Gure balorazioa baikorra da. Elkarrizketa hauetara zuhurtasunez sartu ginen, guk mantentzen dugun ideia tinkotasun malguarena da. Elkarrizketa prozesu batean sartzeak malgutasun apur bat eskatzen du, baina horretarako gure printzipio tinko mugiezinak zeintzuk diren zehaztu genuen. Printzipio hauen artean dago, gatazka bortitza eta gatazka politikoaren artean ez dagoela ezinbesteko harremanik. Mugimendu ezberdinak gehiago ezagutzeko aukera izan dugu.

A. Beste talde batzuekiko zenituen klitxeak apurtu al zaizkizue?

I.A. Batzuetan buruan era

ohartu batean ez, baina zeharo ezberdinak diren jarrerak ikusten dituzunean, ideia horiek defenditzen dituen pertsonak ia buztan eta adardun etsai bezala ikusteri iristen zara. Elkarrizketa hauetan konturatzen zara besteak ere pertsona arrazionalak direla.

A. Nola ikusi dituzue Amnistiaren Aldeko Batzordeak?

IMANOL ZUBERO.
Ikusi izan da badaudela zen-

bait talde jarrera ideologiko gogorrek dituztenak, eta AAB horrelakoak dira. Baina prozesuari dagokionez, ikusi da aldeko jarrera garbia azaldu dutela. Elkarrizketan sartu dira eta zentzu horretan uste dut irudi faltsu bat saldu nahi izan dela, gogorrek direla, alegia.

A. Elkarrizketen bigarren fasean sartzeko prest al zaude?

I.A. Badago jarraitzeko asmoa, baino oraindik definitu

gabe nolakoa izango den. Pertsona arteko bilerak izan beharrean taldeen arteko bilera izatea lortu behar dugu.

I.Z. Garrantzitsua litzateke prozesuan atera ditugun gauza onak gizartera ere igarotzea, horrek gizarteran ere elkarrizketa zabaltzea ekarriko du.

A. Zer espero daiteke etorkizuneko bileratik? **I.A.** Gutxieneko helburua elkar ezagutzea zen eta bigarren helburua puntu komunak bilatzea litzateke, eta uste dugu lortu dezakegula.

I.Z. Argi dago zer ezin den espero. Guk ez dugu alderdiek lortu ezin duten konponketa lortu. Hori ez da gure eginbeharra, giza mugimendu baten helburua gizarteran oinarri bat sortzea litzateke, gizarteak konponbidea onartu dezan oinarria sortu behar dugu. Konponbide politikoa, teknikoa politikariek jarri behar dute.

A. Zuen oinarrietako bat gatazka bortitza eta gatazka politikoaren artean

■ «Bat-batean espetxeen munduan sartuko bagina, agian jendeak zatitzera goazela leporatuko liguke; sartzeko oso mundu zaila da» ●

IMANOL ZUBERO

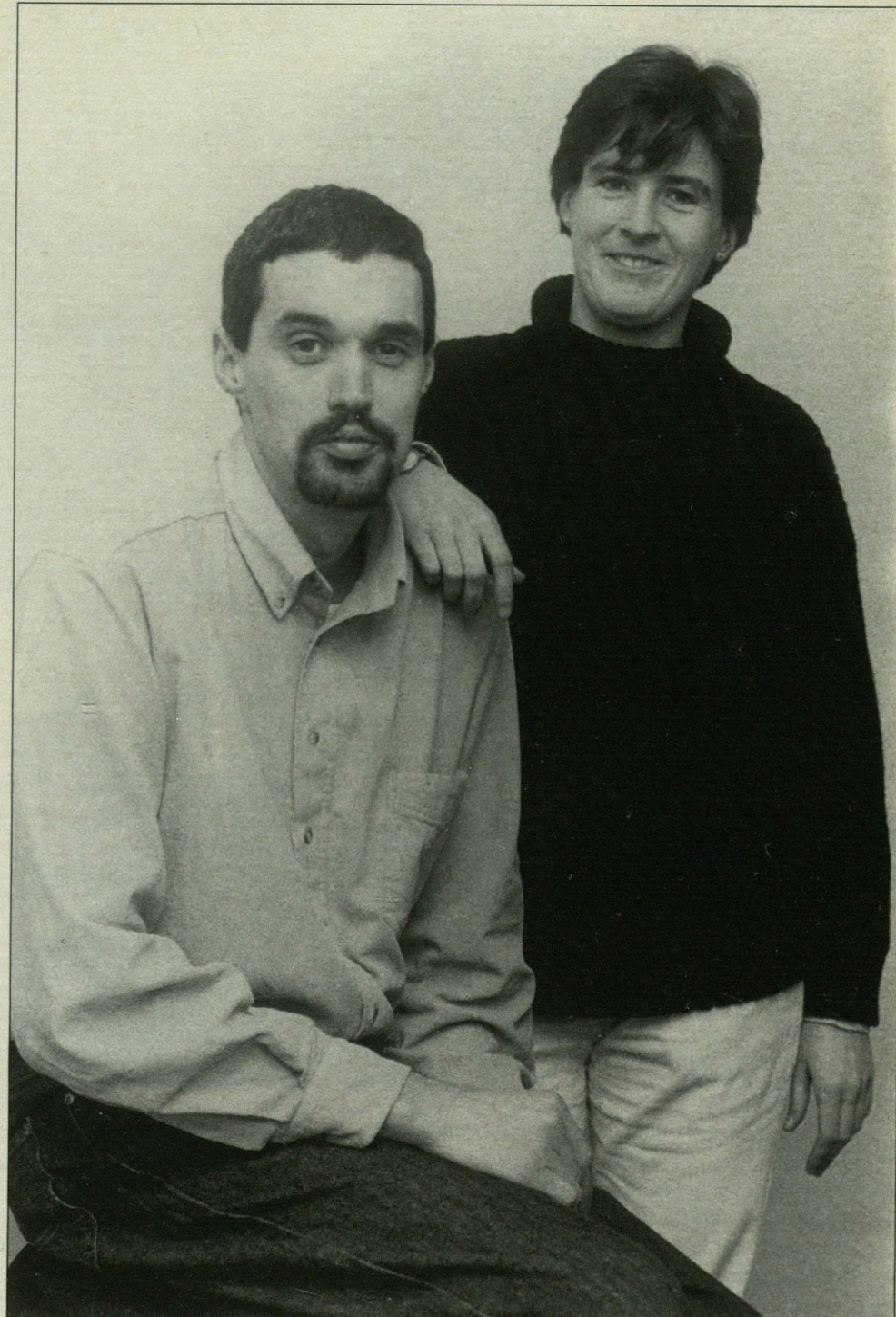
ezinbesteko barremanik ez dagoela onartzea da. Hala ere, gizartearen zati batek harreman hori ikusten du, eta ez al da hau aldeaz aurretiko oztopoa?

I.A. Harreman hori dagoela mantentzen duten bakarrak biolentzia babes-ten dutenak dira. Bi gatazka hauetako aldeak ikusteak azaltzen digu gatazka hauek ezberdinak direla, aldeak ere ezberdinak baitira. Badago zenbait jende, gatazka politikoari dagokionez, abertzaletasun erradikala edo deitzen zaion horretan kokatzen dela eta, aldiz, biolentziaren aurka dago. Horrek garamatza erlaziorik ez dagoela esatera.

A. Zein bide proposatzen du BAKek bakea lortu ahal izateko?

I.Z. Guk ez bakea lortzeko, baina behintzat biolentzia zuzenena amaitzeko biolentziaren arazoari giza eskubideak errespetatuz aurre egitea proposatzen dugu, eta gaur egun giza eskubideak bortxatuak izan daitezkeen bi esparru daude; bata ETaren ekintza armatua da eta bestea tratu txarrak, torturak eta antzekoak dira. Uste dugu ETak bere ekinbidea utziko balu eta tratu txarrak eta torturak egotea ekar dezaketen lege bereziak kenduko balira, aurre-erapauso handia emango litzatekeela. Bi hauek oso garrantzitsuak dira, eta ETak bere borroka jarraitu arren giza eskubideen bortxaketan aurka borrokatu behar da, eta alderantziz ere bai.

A. Zuen mobilizazioak batez ere ETaren ekintzen aurka azaltzeko izan dira. Aldiz, presoek giza eskubideen bortxaketak eta baldintza txarren inguruan ez duzue ia salaketarik egin. Ez al da hau zuen ibilbi-

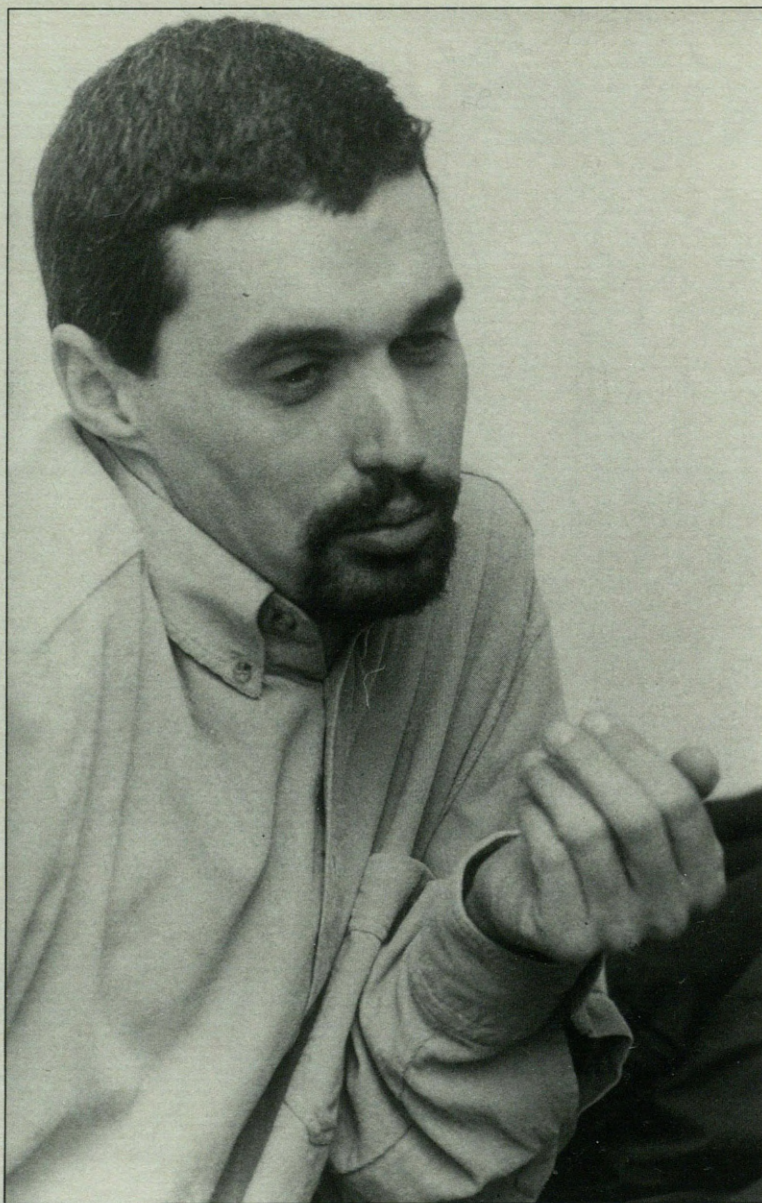
dean butsun bat?

I.A. Argi dago atxilotuen eta presoek inguruko giza eskubideetan sartu nahi dugula. Baina mobilizatzen hasi baino lehen, ikusi beharko dugu nola, eta abar. Hala ere, ez gara agian era berean mobilizatuko edo behar bada ez du mobilizaziorik eskatzen, ikusiko dugu.

I.Z. BAK bezalako talde batek irudi jakin bat du eta bat-batean espetxeen munduan sartuko balitz posible da jendeak hauek hona zaitzera datoz, ez dakit zeinen besoa dira eta abar esatea. Baina ez dugu zakurrak izotzetan bezala ibili nahi. Horretarako kolaborazioa bultzatu nahiko genuke eta

Itziar Aspuru eta Imanol Zuberok talde bakezaleen arteko elkarriketetan parte hartu dute. Aspuru, gainera, Bakearen Aldeko Koordinakundeko batzorde iraunkorreko kide ere bada.

Julio Iglesiasen
bahiketan
zehir askotan
esan zen, Julio
bahiturik dago,
baina presoek
ere egoera
latzean daude,
eta hau ez zen
hainbeste
presoak hor
daudela
oroitarazteko,
baizik eta
Iglesias bahitua
zegoela
ahaztarazteko.

agian ez da BAK bezala mobilizatzea behar. Gu behar-bada Senideak iritsi ezin daitekeen tokietara iritsi gaitezke. Hala ere, argi utzi behar da BAK ez dela esparru horretan lan egiteko sortu, beste zenbait elkarte daude horretarako, Giza Eskubideen Aldeko taldea eta abar. Oso mundu zaila da sartzeko, eta ez ditugu inola ere gauzak okerragotu nahi. Batzuetan ez sartzeko leporatzen dizute, baina sartzen zarenean ere zure aurka azaltzen dira. Teoria argi daukagu baina praktika ez da hain erraza.

A. Zer da Bakea Orain taldeetik ezberdintzen zaituztena?

I.Z. Bi taldeak ezberdintzeko punturik garrantzitsuena dugun eraketa erdua da. BAKek talde ezberdinak ditu eta oso jende ezberdina dago. Horregatik, asko kostatzen zaigu erabaki bat kaleratzea edo zerbaiti buruzko balorazioa ateratzea. Bakea Orain bezalako taldeak, aldiz, txikiagoak dira eta horretarako erraztasun handiagoa dute. Ideologikoki, dena den, ezberdintasunik ez dago.

A. Zer iruditzen zaizue Elkarri-k arazoa konpontzeko azaltzen duen bidea?

I.Z. Elkarri-rekin asko hitz egin dugu eta erlazio ona daukagu. Elkarri prozedu-

■ «Elkarrizketa hauen bidez adar eta buztandun etsai bezala besteetaz genuen irudia apurtzea lortu da» ●
ITZIAR ASPURU

rari buruz ari da, mami gutxi du ordea, eta zehazten joan beharko da. Batzuetan ez dakigu oso argi eskaintzen duena prozedura hutsa den edo mamia ere eskaintzen ote duen.

A. Baina prozedura egokia iruditzen al zaizue?

I.Z. Zenbait arazo ikusi dizkiogu. Zenbaitetan mugarik gabeko elkarrizketa ez genuke defendituko. Bi arazo ikusten ditugu, asko zehaztu behar dela elkarrizketarena, hau da, zertarako eta zein helbururekin eta bestetik, non berresten den elkarrizketa prozesu hori.

A. Autodeterminazioarena ere oinarritzko eskubidea da, BAKek ez al du eskubide hori bermatua izan dadin bideak jartzeko borrokatzeko asmorik?

I.A. Guk ez dugu gatazka politiko eta gatazka bortitzaren arteko derrigorrezko harremanik ikusten eta beraz, gure helburuen barnean ez da sartzen gatazka politikoa konpontzea. Bestetik, guretzat bizitzeko eskubidea besteen gaineratik dago.

I.Z. Guk edozein ideia politiko defendigarria dela diogu, baina bide demokratikoak erabiliz. Bada, kit armadarena eta 'abar esaten dela, baina hor BAK bezala ez gara sartzen. Guri hori aitzakia iruditzen zaigu. Herri batek benetan gauza bat eskatzen duenean, lortzen du.

A. Julio Iglesiasen bahiketa garaien jende asko mobilizatzea lortu zenuten, baina aldi berean, ez zaizue iruditzen, nahi gabe agian, polarizazioan ere parte hartu zenutela?

I.Z. Julio Iglesiasen bahiketa dela eta egin genituen mobilizazioak eta lazo urdinaren kanpaina eta abar

«Guk ez dugu gatazka politiko eta gatazka bortitzaren arteko derrigorrezko harremanik ikusten eta beraz, gure helburuen artean ez da sartzen gatazka politikoa konpontzea».

proposamenak besterik ez ziren izan, eta ez zen zilegi lazoa daramana bakezalea da eta besteak ez esatea. Garai hartan ikusi zen ENAMeko zenbait talde bahiketa justifikatzen saiatzen zirela, bestelako bidegabekeriak ere bazeudela esanez. Biak salatu behar dira eta ez bata bestearen aitzakia gisa erabili, bestela moral bikoitzean erortzeko arrisku handia genuke. Polarizazioa besteen salaketak izan ditzakeen arrazoi zatia ez onartzetik dator, eta batez ere bakoitzaren eskaerak bestearen eskaeren aurka erabiltzetik. Bahiketan zehar askotan esaten zen, Julio bahiturik dago, baina presoak ere egoera latzean daude, eta hau ez zen hainbeste presoak hor daudela oroitarazteko, baizik eta Julio Iglesias bahitua zegoela ahaztarazteko.

Giza eskubideak giza eskubideak direla ikusi behar dugu eta hauek defenditzeko erarik egokiena gatazkari ez lotzea da. Hemen batzuk giza eskubide batzuk defenditzen dituzte eta besteek beste batzuk. Azkenean, giza eskubideen bortxaketak gutxiestera ere jotzen da, ez duzu sinesten besteak zer esaten duen.

A. Zein eragin dauka zuengan Ajuria Eneko Itunak?

I.A. Maila politikoan oso garrantzitsua izan zen. Guretzat erreferentzi gun bat da politikan eta gu gizarte mailan oinarritzen gara. Maila ezberdinean gaude, baina erreferentzia da eta gaur egun ere indarrean dago, ez da zaharkitua geratu.

Aitziber Yarza

**Iruñerriko euskaldunen zerbitzuan.
5. urtean Irratiago,
zer gerta hura konta**

E Z P A L A K

■ EA ETA VITAL KUTXAREN ARTEKO AKORDIOA

JOAN den urrian, zenbait erakunde publikok EAri eman beharreko dirua gordetzeko agindua jaso zuten, alderdi honek Vital Kutxarekin zuen zorra zela medio. EAK banketxe honi 1986an 126 milioi pezetako (5,4 milioi libera) maillegua eskatu zion eta interesak direla medio 140 milioira iritsi da ordaindu beharreko diru kopurua. Hiru hilabeteetan akordiorik lortu ez bada ere, azkenean adostasunera iritsi eta EAK instituzioetatik dirua jasoko du.

Akordioaren arabera, EAK bere zorra hamar urtetan kitatuko luke, hila-betero milioi bat pezeta baino zertxobait gehiago ordainduz. EAK alderdi bezala ez du ondasunik eta, beraz, Eusko Legebiltzarretik jaso behar duen dirulaguntza hartu du finantz erakundeak zorraren berme gisa. Gaur egun EAK 34 milioi pezeta (1.500.000 libera inguru) jasoko lituzke Eusko Legebiltzarretik. Haatik, urrian autonomi elkarteak hauteskundeak burutuko direnez, diru kopuru hau aldatu egingo da lortzen dituen ordezkarien arabera.

■ MANUEL BALLESTEROS OTSAILEAN EPAITUKO DUTE

ESTATUKO Segurtasunerako idazkariaren laguntzaile den Manuel Ballesteros Donostian epaituko dute, otsailean, 1980an Hendaiako Hendayais tabernan gertatutako atentatua dela eta. Gertaera hauek 1980ko azaroaren 23an jazo ziren, eta bi pertsona hilik eta hamar zauritu izan ziren. Atentatua Batallón Vasco-Español izenekoak hartu zuen bere gain. Ustez atentatua burutu zuten hiru pertsonak Irungo muga pasatu zuten lapurtutako auto batean. Espainiako poliziengana joan eta Poliziaren kolaboratzaileak zirela esan ondoren, Informaziorako Komisaldegi Nagusiko telefonoa eman zieten. Garai hartan bertako zuzendaria Manuel Ballesteros zen, eta berak hiru pertsona horiek lehenbailehen aske uztea agindu zien mugako poliziei.

Akusazio popularrak guztira 30 urtez lanerako ezgaitzea eskatzen du. Fiskalak karguak baztertu ditu epaitutako gauza dela uste baitu, lehenago gai honen inguruan epaitu baitzuten laguntza ukatzea salaketapean.

«PSN-PSOEko hainbat kide, pentsatzen dutena jendaurrean esaten dutenei traidore deitzeko ere gai dira».

Jose Luis Uriz, PSN-PSOEko foru parlamentaria. Deia, 94-I-17

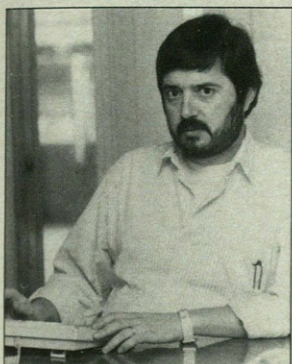
«Bortizkeriaren arazoa konpontzeko saio berriak egitea ona da. Esperientziak erakusten digu, eta oso burbilean daukagu, prozesu guztiak beti mabai baten inguruan amaitzen direla. Ingelesen eta israeldarren saioaz ari naiz, besteak beste. Mabai horretara, kontaktu, burbiltze eta saio ugariren ostean heltzen da. Nik ez dut PSE-EEren formula baztertzen, baina hauteskunde aurreko garaipen bilakatu nahi bada, bere burua baztertzen du».

Juan Cruz Alli, Nafarroako lehendakaria. El Mundo, 94-I-17

«ETA eta Gobernuaren arteko
elkarrizketek ETAre
ezagutza esan nabiko lukete,
eta horregatik ez dira
elkarrizketak eman behar».

**Kepa Aulestia, EUEko
parlamentaria.
Entreviu, 94-I-23**

«Ez Elkarri ezta beste talde
bakezaleak ere ezin dira
elkarrizketa edo negoziaketa
politiko baten agente zuzenak
izatera zuzendu. Elkarri-ren
lekua gizartean
elkarrizketarako oinarria
sortzea da. Beste maila bateko
zeregina gehiegizkoa
litzateke».

**Rafa Diez, HBko Diputatua.
El Diario Vasco, 94-I-17**

«Drogak urte batean ETAk
bere historia osoan baino
jende gehiago hiltzen du».

**Carlos Bueren, Entzutegi
Nazionalako epailea.
Diario 16, 94-I-16**

G O R D E T Z E K O A K

BATZOKIEN GERRAREN BESTE ATALA

BERMEOKO batzokia dela eta tentsioa nagusitu da EA eta EAJko kideen artean. Gaur egun egoitza EArena da, baina EAJko zenbait kidek beraien alderdiarena dela diote, eta horregatik bertako sarraila bortxatu eta barrura sartu ziren. Hau ikusirik, EAKo kideak bertara joan eta handik atera zituzten. Antza denez, barrura sartu zirenen artean EAJko bi zinegotzi eta Udal Batzarreko kide bat zeuden.

K A R T A J O K O A N

e n b i d o . . .

. . . o r d a g o !

JOSE MARI GURRUTXAGA

Ertzaintza Gipuzkoan zabaltzea amaitzera doala eta etengabeak dira honen inguruko berriak. Meritu militarren gurutzea jaso berri duen Gipuzkoako gobernadore zibilak ere gai honi buruz bere iritzia edo asmoa azaldu nahi izan du. Gobernadore zibilaren ustez, «Ertzaintzak bere zabaltzea amaitzen duenean Estatuko Segurtasun Indarreko kideen kopurua ez da murriztuko». Erabaki hau argudiatzeko orduan, eskuduntzen gaia aipatu zuen. «Ertzaintzak biritar segurtasunari dagozkion arlo gebienak hartuko ditu beregain, baina terrorismoaren aurkako lanetan, eta portu eta antzekoen zaintzea ez, eta horretarako geratuko dira he-men Estatuko Segurtasun Indarrak» ●

JOSEBA ARREGI

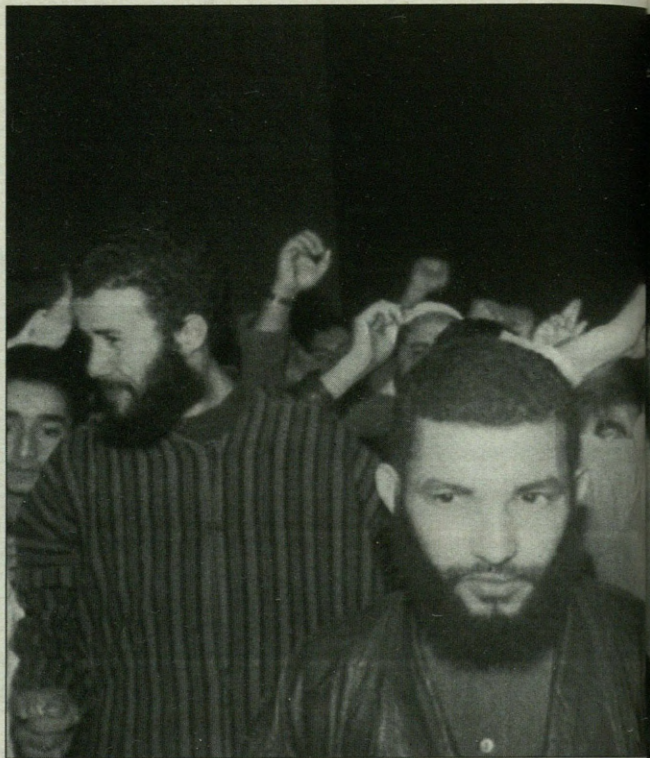
Eusko Jaurlaritzako kideak, ordea, ez dira batere gustura azaldu gobernadore zibilak esandakoarekin. Horrela azaldu zuen behintzat Arregi bozeramaileak. Arregik esan zuenez, «garrantzitsua ez da pertsona batek esaten duena, baizik eta akordioetan dagoena, eta bauen arabera Ertzaintza zabaltzen doan heinean Estatuko Segurtasun Indarren kide kopuruak gutxitzen joan beharko du». Arregik, gainera, iritzia hau Eusko Jaurlaritzaz gain beste zenbait instituzioren ere badela zehaztu nahi izan zuen. «Gobernadore zibila baino goragoko iritziak badaude diodanarekin erabat ados azaltzen direnak, ez bakarrik Eusko Jaurlaritzan, baita Espainiako Gobernuan ere» ●

Ieltsin kamaleoia

BORIS IELTSINEN nazioarteko politikoetako kamaleoirik trebeenetakoa da, eta edozein egoerara egokitzeke trebezia berezia erakutsi du orain arte behintzat. Errusia berriko jainkoa da eta «Errusia eta errusiarren mesedetan» edozelako neurri prest hartzeko ageri da. Lehen neoliberalismo basatiena izan bazen orain Igor Gaidar erreformatzaile erradikala aldenarazi du erreformen gidaritzatik. Gaidarren dimisioaren ondoren, erreformak geldotuko dituen gizona izendatu zuen lehen ministro: Victor Txernomirdin.

Errusiaren gorabeherak oso nabarmenak dira eta baita bere agintarientzako, baina gora behera hauetatik kez

kagarriena munduko lurralde handiengan bera gertzen ari den —noizbait izkutatuta bada— joera inperiozalea da. Iragan hauteskundeak Jirinovski moduko buruzagi baten alderdiak irabaztea aski esanguratsua da, baina ez bakarra, ezta gutxiago ere. Agintariengan ere nabarmena da Errusiak ez duela lekuri bere egungo lurraldeetan bakarrik. Andrei Kozirev, errusiar atzerri ministro berriak

Baltikoa eta EIK-eko gainerako errepublikei buruz agertutakoak agerian utzi du Errusiak ez dituela garai bateko tentaldi inperialak gainditu.

Erreformen moteltzea gertatuta ere Ieltsinek ez du ekidin ahal izango legebiltzarrarekiko enfrentamendua. Errusia nahasia egon eta finkatzeko denbora behar duen arren, finkatze horren oinarria Ieltsinek bereganatu gura izan zuen Konstituzio berrian bereganatutako botere ahalguztidunekin. Denbora eta adostasun maila handia behar ditu Errusiak egungo larrialdi egoera latza gainditzeko. Denbora apur bat badu, 1996ra arte gutxienez, baina lasaialdirik ez.

ITALIARREK ere lasaitasunerako denbora gutxi dute. I Errepublikaren amaieraren ondoren, alderdiak esparru politiko berria jorratzen ari dira. Jorraketa honek eman ditu jada fruituak ezkerren aldetik, nahiz eta lokarri batzuk ondo lotzea ere falta zaizkion (Alderdi Errepublikarra eta mafiaren aurka sortutako La Rete al-

T E R M I N O L O G I A

Kultura. Herri edo zibilizazio bateko gizarte-egitura eta ezagutza edo fenomeno zientifiko, artistiko edo erligiosoen multzoa.

Chiapasekoa gertatu denean, gosea eta miseria aipatu dira altxamenduen arrazoitzat. Egia, zalantza barik. Baina, oro har aipatu ez dena, edo oso gutxi, matxinada armatuaren sujeta izan diren indioen zapalketa kulturala izan da. Eta bertako txirotasunak zerikusi handia du horrekin; mendeetan espainiarrak izan dira, eta haien oinordeko zuri edo mestizoak ondoren, indioen kultura zanpatuz, jauntxokeria, esklabutza eta naturaren ustiapen basatia inposatu dutenak. Kultura zanpaketaz, dena den, ez dago horren urruti joan beharrik, Europako estatuek bapo baitakite hortaz. Hori bai, Europako Batasuneko zenbait estatuk —Frantzia eta Espainia buru— GATTaren negoziazioetan gogor defendatu zuten —edo saiatu ziren— europar kultura estatubatuar kultura inbaditzailetik defendatzen. Hori bai, Espainiako senatuak, esaterako, urtean egun batez galegoz, katalanez eta euskaraz berba egin ahal izatea onartu zuen. Eurena bai baina, esanak esan, apurka atzeraka doazen kultura gutxiagotuena bost axola europar zein amerikar jauntxoek.

Algerian dagoeneko hasi da Adiskidetze Nazionalerako Konferentzia baina bake eta adiskidetze gutxi ekarriko du. Konferentzia errenka hasi da Algeriako hiru indar politiko nagusien parte hartzea barik: FIS islamista, bereberren FFS eta independentzia gerra aurrera eraman zuen FLN. Abenduaren 31ean amaitu zitzaion agindu mandatua, duela bi urte, izendatutako Estatuko Goreneko Batzordeari. Konferentzia honen helburua bakea lortzea baino batzorde berria eta egoera bereziaren epe berri bat zehaztea da.

derdiaren arteko elkarrulertaraztea, esaterako). Eskuinaren aldetik, osterara, egoera larriagoa da eta are larriagoa gainera Demokrazia Kristuaren desagertzearekin. Eskuina guztiz banatuta ageri da eta ezkerria, PDIn esker, batuta aurkeztuko da martxoaren 27ko hauteskundeetan. PCI boterera heltzen ez uztea izan da Demokrazia Kristuaren sostengu nagusia hamarkada guzti hauetan. Orain ere, eskuinak beste horrenbeste egiten ez badu, ezkerriak gobernua eratzeke ardura beregana dezake. PCIn oi nordekoak — PDI — eta hauen inguruan kokatutakoek inoiz baino aukera handiagoak dauzkate nahiz eta gero gobernua sostengatzea akaso ez den horren samurra izango. Hari ugari, dena den, lotu barik dago oraindik. Demokrazia Kristauk eman dituen Italiako Alderdi Popularra eta Zentru Kristau Demokratikoaren indar bilketa ikusi beharko da eta baita Berlusconi eskuiniarrak biltzea lortzen duen. Oraingoz ezkerria aurretik.

Xabier Letona

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Europa batua ala aniztua

URTE berriarekin bizkortu dira Europa zaharrean dirakiten arazoak oro: Sarajevoko gerra dela, britainiarrek irlandarren gain burutzen dituzten erasoak direla, Komunitate Europearraren Batasun bidean agortzen diren oztopo edo kontraesanak. Zaharrak berri? Ez erabat; badira, arazoak zahar izan arren, agerpen berriak.

Bosniako gerra dela eta, aipagarri dugu Komunitateko Estatuak egin berri duten keinua, interbentzio militarren alde. NATO eta Clinton agertu dira eszenatokian, baina keinu horiek ez dute ezertxo hobetu gerra egoera, eta esatekotan naiz, bestalde, Komunitate europearraren presidentzia hurrengo urte erdirako Greziar Estatuaren esku dagoenez, hortik ere ezin daitekeela esperantza haundirik egin, Makedoniaren arazoak blokeatzen baititu agintari greziarrak. Ezin da ahaztu, ordea, badela inguru horretan orandik egoera txarragotu egin dezakeen konpondu gabeko arazorik; gogatu, bestela, oraindik lotan den Kosovo.

IPAR IRLANDAKO

abertzaleek, bestalde argitasunak eskatu dituzte, arrazoiz, Downing Streeteko agiria oso

zehazkabea delako hanbait puntu garrantzizkotan, eta batez ere, irlandarren autodeterminazio eskubidea aldarrikatu arren, eskubide horren subjektu banaezina irlandar nazio osoa dela; aurre egin nahi diote horrela, abertzale irlandarrek, britainiarren alegiazko maltzurkeriari, zeinaren bidez eskubide hori ipar-irlandako 6 kondaduetan soilik aplikatuz, 'unionisten' erabakia bermatu nahiko luketen.

KARMELO LANDA

HBko Europarlamentaria

JOAN den urtean, azkenik eta ez arazorik gabe birbaieztatu zen Maastrichteko Itunak ez dakar, aitzitik, batasunik Komunitate europearrera. Ez, bederen, maila ekonomiko eta sozialean: iragarri berri den urtarrila honetan Bundesbankeko presidenteak gaur ez dela komunitate barruan Estatu bakar bat ere Konbergentzia ekonomikorako baldintzak betetzeko moduan. Eta hori horrela bada, galde dezakegu guk, non izango da, ranking horretan, Espainiar Estatuaren ekonomia? Atzeko gurgilean, edo bide bazterrean. Eta gurgil horri derrigorrez lotzen duten Euskal Herrian bada, beraz, protesta eta greba egiteko arrazoirik, eta are gehiago, euskal ekonomia eta gizartea geure esku hartzeko premiarik.

Kokaina-heroina: hauts zuria interes beltza

Drogarena munduko merkaturik aberatsenetakoa da, fruitu gisa zuriketa artean mugitu beharreko diru beltza eskaintzen duena. Baina diruaz gain, interes gehiago ere mugitzen ditu drogak, politikoak esaterako. Merkatu berezi eta aberats honen deiadarrak ezinbestean erakarri ditu gorriak ikusten ari diren herri garatueta asko. Ohi gisa, oster, ekoizleak ateratzen du etekin txikiena. Hegoa galtzaile da honetan ere.

DATU desberdin eta ugariak atera izan dira drogen merkatuak (heroina, kokaina, haxixa eta marihuana) mugitzen duen diru kopuruaren gainean. Adibide konparatiboak jarrezkotan, drogak automobilen merkatuak adina diru mugitzen du. Estatu Batuetako Senatuko droga batzordearen ustez, 42 bilioi pezeta (1.800 miliar libera inguru) dira; Zazpi Handien drogaren aurkako batzordeari 84-116 bilioi pezeta bitartekoa ateratzen zaie. Beste datu ugari ere badaude, azkenetakoak 42 bilioi pezeta ari dira, hots, Frantziaren aurrekontuak baino

kopuru handiagoa, edota munduko petrolio merkatuaren bi herenaren bestekoa.

Herri ekoizle eta kontsumitzaileen banaketa zehatza egiten da, baina hau ere ez da horren zehatza. Estatu Batuak marihuana ekoizle eta kontsumitzaile handienak dira; marihuana da bertan etekin handiena uzten duen nekazari produktua, artoaren aurretik. Halaber, Pakistan, India eta Thailandia dira heroina ekoizle handienetakoak eta haiek dira kontsumitzaile nagusienak. Diru kopuruaz aritzera koan, oster, herri indutrialduak uzten dute droga-

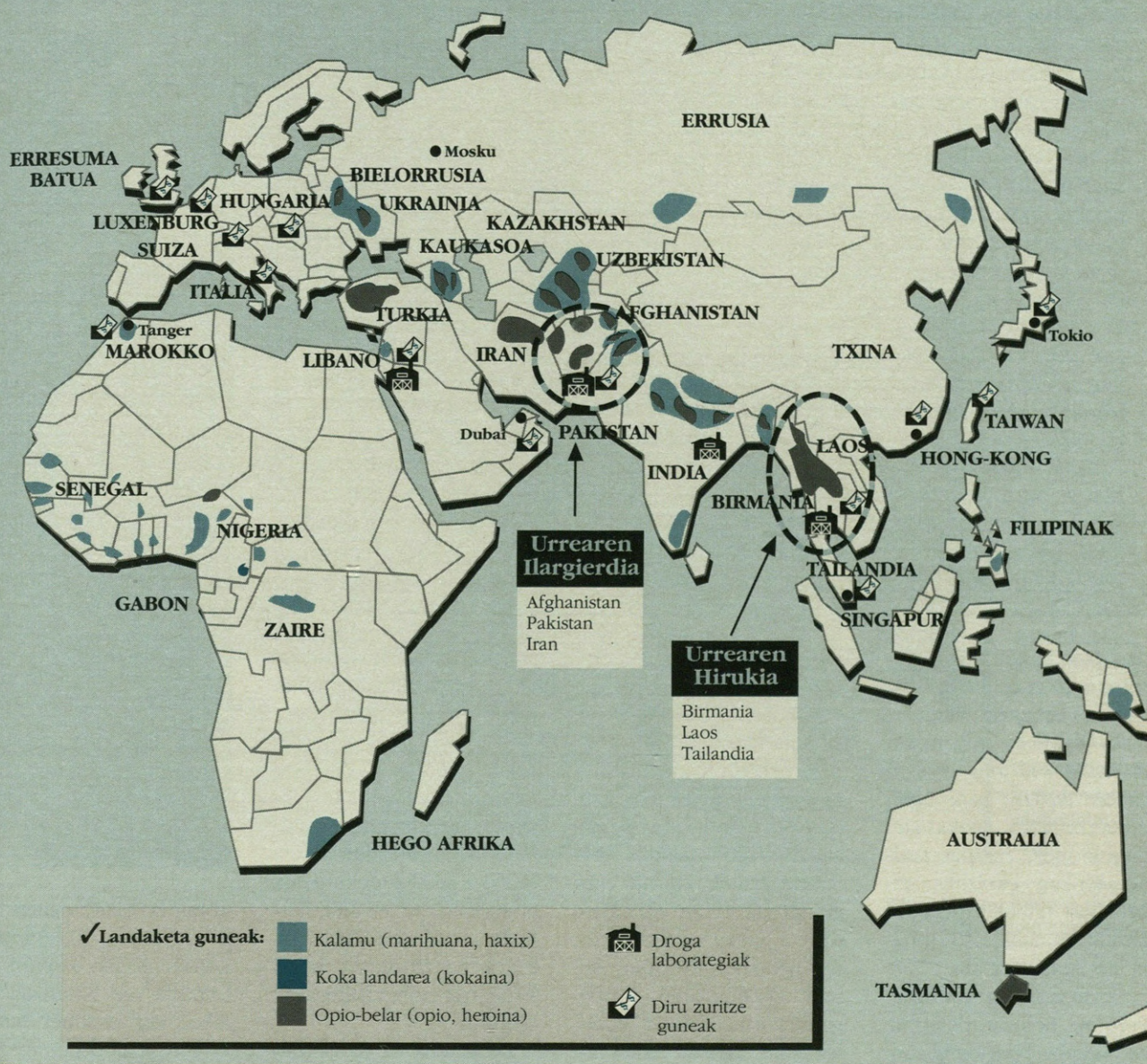
ren negozioko diru kopururik handiena, hauetan droga kopuru bera askoz ere garestiago ordaintzen da eta.

Drogarena herrialde ekoizleen sarrera garrantzitsuenetakoa da, nagusiena ez denean. Heroina, adibi-

dez, kopuru txikietan, lehengaiak balio duena baino 2.000 bider garestiago saltzen da eta kokaina 300 bider garestiago. Opio-belarrak (heroinarako behar den landarea) gariak baino zazpi bider gehiago ematen dio Pakistani eta Afrikan

■ Munduko droga merkatuak mugitzen duen dirua petrolio merkatuak mugitzen duenaren bi heren da ●

DROGA EKOIZLE ETA DIRU ZURITZAILEAK

cannabis-ak beste edozein landaketak baino hamar bider diru gehiago.

Kanpo zorraren zama izugarriak ere herrialde garatuak landaketa samur hauek ekoiztera bideratzen ditu. Horrela, bada, koka hostoak eta hartatik ateratzen den orek Kolonbiako esportazio sarreraren % 20 egiten dute, Perukoaren % 30 eta Boliviakoaren % 100etik gertu. Herrialde azpigaratu askok erabiltzen dituzte

droga desberdinak ekoizteko landaketak euren diru sarrerak handitzeko.

Drogaren aurka benetan?

Bertako nekazariarentzat ere askoz emankorragoa da *cannabis*-a, koka-landarea edota opio-belarra landatzea, sagarrak, kafea edo patatak aldatzea baino. Merkatu legeak azken hauen

prezioak hondoratu egin dituen bitartean, bigarrenen prezioa zein kontsumoa gorantz doa, eta horren ohizkoa den errepresioaren bideak ezer gutxi lortu du drogaren aurkako borrokan.

Aitzitik, 1989an, Estatu Batuek eta munduko estatu garrantzitsuenek drogaren aurkako gerra aldarrikatu zutenetik gaurdaino, narkotikoen produkzioa bikoiztu baino gehiago egin

Errepresioak ezer gutxi lortu du drogaren aurka, aitzitik, bere ekoizketa bikoiztu egin da azken lau urteetan; Latinoamerikan kokaren landaketa herri gehienetara hedatu da eta Afrikan *cannabis*ak beste edozein landaketak baino hamar bider etekin gehiago ematen du.

Diru zikinaren zuriketa

DROGA mugitzen duten sareetan beronen etekinaren %35 eskas geratzen da (%0,5 ekoizleentzat, nekazariarentzat, eta %65 trafikari eta maila txikiko droga saltzaileen esku). Sare hauek zuzenean jasotzen duten etekina %35 horren erdia da, eta beste erdia nazioarteko diru fluxuaren barruan egokitzen da bankuen bidez. Oro har, bankuetan aurreztuta dagoen drogaren dirua, mundu osoan aurreztuta dagoenaren %5 dela pentsatzen da. Alabaina, trafikari nagusi hauek bada-kite diruak egiten duela dirua eta interesak jasotzeaz gain, ekonomiaren beste alor askotan ere inbertitzen dituzte euren sosak: lurren erosketa, merkatu eragiketarako enpresak...

Baina droga diru beroan ordaintzen denez, berau zuritzea ere ez da erabat samurra. Kontuan hartu behar da zapata kutxa batean sartzen den heroinaren baloreak kamioi erdi beharko lukeela bile-

tetan. EEBBetan, esaterako, 1970etik aurrera inork ezin du milioi bat pezeta (43.000 bat libera) baino gehiago ezarri bankuak Hazienda agintariei honen berri eman barik. Dirua zuritzeko ohizko medioez gain, laster hasi ziren erabiltzen ezkutuko bankua. Miamitik Bahametara, adibidez, helikopteroz gura beste diru eramane daiteke han diruaren jatorriaz inork ezer galdetu barik. Hemendik —adibideekin jarraitzen dugu— Cayman irletara eramane daiteke eta bertako bankuetako kuxaren batean gorde (Frantzia osoan aurreztuta dagoen beste dago 15.000 hektareako irla hauetako kutxetan). Horrela, bada, dirua banku batetik bestera mugitzen da —bankuak komisioa kobratuz— berriro Miamira itzuli arte. Bertan trafikarien jabegoko merkatu eragiketa elkarteren batean sartzen da eta dagoeneko garbi dago legezko edozein negoziotan lasai jarduteko moduan.

da: opioa hartuz gero —heroina egiteko oinarritzko gaia—, Urrearen Ilargi-erdiak (Pakistan, Afganistan eta Iran) 800 tona ekoiztu zituen 1989an; gaur egun 2.000tik gora. Kokainari dagokionez, batipat Latinoamerikan ekoiztua, azken bost urteotan produkzioa 800 tonatik 1.600 tonara igo da lau urtetan.

Kokaina lehen Kolonbia, Peru eta Bolivian baino ez zen ekoizten, gaur egun, berriz, Hego Amerikako herri guztiak daude landaketa honek ukituak hein handi edo txikiagoan. Horrez gain, lehen batez ere drogaren pasaleku ziren Asia erdialdeko SESB ohiko estatuak, produzitzaile oso garrantzitsuak bihurtu dira orain. Esate batera, Tadjikistanen opio-belarra da nagusi eta Kazakhstan ere munduko *cannabis*-ekoizle handienetakoa bilakatu da. Alabaina, drogaren etekinetatik ateratzen den di-

rutza izugarritik, %90 herri garatueta inbertitzen da eta %10 bakarrik herri ekoizleetan.

Larrialdian dauden ekonomiak samur heltzen diote horrelako landaketei, baina airean dago oraindik landaketa hauek krisiak eragindakoak diren edo landaketa hauek dakarten krisia, behintzat drogaren diruak ekonomiaren zutabe garrantzitsuenetakoa diren lekuetan. Egia da estatu industrialduak ezarritako nekazari produktuen balio jaitsierak funtsezkoak diren sektore asko hondoratu dituela, baina drogaren ekonomiak ere —diru freskoa ekarri arren— lagundu baino kalte egin die bertako ekonomiei.

Petrolio ekoizleei ere ger-

tatu izan zaie horrelakorik. Dolar sarrera izugarri horiek diruaren baliohanditzea dakar, eta honek esportazioak garestitzen ditu eta inportazioak merkatu. Horrela, bada, inportaziorako joera handitu egiten da eta bertako produktuekin lehia gogorrean sartzen dira, normalean oso produktu landuak ez dituzten herri hauentzat erabat kaltegarria bihurtuz.

Drogarena ez da ohizko ekonomia merkatu bat, kontsumitzaileak ez baitu aukeratzeko tarterik. Drogaren menpekotasunak larritu egiten du egoera hau, drogazaleak merke edo garesti droga erosi behar du eta. Horrez gain, merkatu normalean prezioek gorantz egiten dutenean erosle-

kopurua jaitsi egiten da; drogarenean alderantziz, kontsumitzaile kopuru bat saltzaile ere bihurtzen delako. Eta etekinei buruz? Errepresioak bederen ez die kalte handirik egiten trafikarien etekinei. Leku zehatz batean droga kopuru handia harrapatuta ere, trafikari zehatz bati eragingo dio, eskaintza gutxitzean droga garestitu egiten delako. Beraz, batek galtzen duena beste guztiek irabazten dute.

Hala ere, gizarteari begira behintzat, behin eta berriro entzun dezakegu agintarien ahotan drogarena herri industrialduetako arazorik larrienetakoa dela. Oso za-

■ Drogaren etekinetatik %90 herri garatueta inbertitzen da eta herri ekoizleetan %10 besterik ez ●

Kolonbiaren
esportazio
sarreraren % 20
kokatik dator,
Perun kopuru
hau % 30eraino
igo da eta
Bolivian ia
esportazio osoa
koka-landarean
oinarrituta
dago.

lantzan jartzeko adierazpe-
nak dira. 1992an, adibidez,
Pakistaneko Nawaz Charif
lehen ministroa Frantzia-
n izan zenean, François Mi-
tterranda lehendakariak giza
eskubideak errespetatu zite-

zela eskatu zion baina tutik
ere ez drogari buruz, Pakis-
tanek Frantziako heroina
merkatuaren % 70 hornitzen
duenean. Noski, Frantziak,
besteak beste, 85.000 milioi
pezeta (3,7 miliar libera in-

guru) balio zituzten hiru ur-
pekuntzien salmenta kon-
tratua zeukan Pakistanekin.
Beste horrelako adibide
ugari jar litezke. Drogaren
diruak gauza anitz erosteko
balio du, eta agintariak ere

bai tartean. Interes ekono-
miko eta politiko gehiegi
gurutzatzen dira oraindik
drogaren aurka benetan
egin dadin.

Xabier Letona

ZAILDU EZAIGUZU

"DISEINU ESKUSIBO ETA KALITATE
BIKAINETZKO BETAURREKOEN BILA NABIL"

"GARANTIA OSOA ESKATZEN DUT"

"ETA PREZIO ONA, JAKINA"

MULTIOPTICA Sen Sara eta Berto
eustura eskusiboak

MULTIOPTICA Sen garantia txartelak
EUROPAko 3000 optiketan balio ditu

2.850 pta. bakarrik

**ZINKUNEGI OPTIKAN
ERRAZTUKO DIZUGU**

HISTORIA ETA GERO

■ SCALFAROREN EZUSTEKOA

OSCAR Luigi Scalfaro Italiako lehen-dakariak irribarre zabalenarekin entzun behar izan zituen unibertsitate ekitaldi batean 23 urteko ikasle batek ustezko ustelkeriaz esandakoak eta dimisio eskaera. Harrera hitzaldia egiten ari zen ikaslea eta, ezustean, berau bukatu ondoren egin zituen salaketa eta eskaera. Scalfarok, irribartsu, taulatura atera behar izan zuen bere burua defenditzera.

■ EKOLOGIAREN SUKARRA

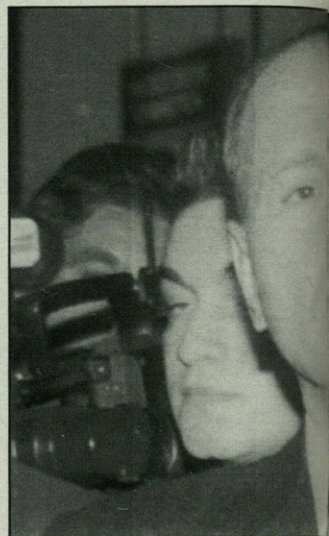
JAKINA da herrialde garatueta birziklaia apurka hartzen ari den garrantzia. Oraindik ere botatako hondakin gehiena galdu egiten da baina birziklaia ere gero eta indar handiagoa duela esan liteke. Filosofia honi jarraituz Estatu Batuetako ikerlariek, jakiak biltzen dituzten materialak ja-

teko modukoak izan daitezten ikertzen ari dira. Hemendik denbora gutxira, akaso, zoparen poltsako barrukoa ur irakinera bota ondoren, gariaren eratorriren batekin egindako poltsa bera ere uretara botako dugu.

■ GAINPOPULAZIOA

ETORKIZUNEAN arazo larria izango da gainpopulazioa. Ikerketen arabera, pertsona gehiegi izango dira munduan beren eraginari eutsi ahal izateko moduan. Jakirik ere nekez izango ei da guztiontzat. Zer gertatuko da? Animalia espezie batzuek suizidio kolektiboak egiten dituzte, senak gidatuta. Esate batera, Txinako Xinjuang lurraldeetan, 30.000tik gora arratoi hilik agertu dira bertako laku batzuetan, kasu batzuetan euren artean isatsetik helduta gainera. Arratoia, gizakumea legez, oso aurkako baldintzetan bizi-tzeko gai den animalia bakarrenetakoa da. Gainpopulazioarena da arratoien kasu honetan aztertzen ari den hipotesi nagusia.

ELE MELE

«Aste honetan eskuina akordio batera heldu behar da. Gero ondorio bat aterako dut eta politikaren areetara jaitsiko naizen ikusiko dut».

Silvio Berlusconi, Italiako enpresaria.

«Errusiar Armada ez litzateke erretiratu beharko mendeetan zehar bere eraginpean izan diren lurraldeetatik. EIK-ko estatuak bakarrik ez, Letonia, Estonia eta Lituania oso lurralde garrantzitsuak dira Errusiarentzat».

Andrei Kozirev, Errusiako Atzerri ministroa.

O I H A R T Z U N A K

«Jugoeslavia-Kroazia akordioak gerra aliantza berri bat ekarriko ez duelakoan nago. Kroaziak biktima ala erasotzaile oportunista den bautatu behar du eta kasu honetan biktima dela konturatuko dela uste dut».

**Mohammed Sacirbey,
Bosniako enbaxadorea
NBEn.**

«Alemania mendebaldeko munduaren paradigma da, 1989an garaile moduan ikusi zuen bere burua eta orain ez daki garaipen horrekin zer egin».

**Günter Grass, Alemaniako
idazlea.**

«Gaur basi da birreraikuntza sozial eta politikorako garaia, Chiapaseko biztanleen esku egongo dena. Egin beharreko guztia azkar eta ongi egingo dugu (...) Indioak Chiapasen definizioan eta etorkizunean egongo dira, beraiei nola joan beste guztiei ere hala joango zaie».

**Javier Lopez Moreno,
Chipaseko gobernadore
berria.**

BOSNIA BANATZEKO TUDJMAN-EN PLAN ZAHARRA

MIKO TRIPALO Kroaziako Alderdi Liberaleko buruzagiak «Feral Tribna» Espliteko egunkariari adierazi zionez, Franjo Tudjam Kroaziako lehendakariak 1971n proposatu zuen jada Bosnia Kroazia eta Serbiaren artean banatzea. Ondoren ere, Jugoeslavia ohia zatitu baino lehen, Tudjmanek Slobodan Milosevic Serbiako lehendakariari Bosniaren banaketa plana proposatu zion berriro. Proposamena Karadjordjevo herrian izan zen, Milosevicen aurkako manifestaldi oso jendetsuak zirenean eta hori medio ia lehendakaritza galdu zuen garaian. Tripaloren esanetan, banaketa hau 1993 planaz batera egingo litzateke.

NAZIOARTEKO AUTOBIDE INFORMATIKOA

GERO eta hedatuago dago informazioa ordenadorez trukatzeko eta baliabideak ere gero eta erosoagoak dira hori egin ahal izateko. Minutu gutxi batzuetan Sidneyko unibertsitateko datu bankuak beronen erabilera ordain dezakeen edonoren eskura daude. Era guztietako informazioa edozein unetan eta segundu gutxi batzuetan norberaren eskuetan egon liteke: NASAko artxiboak arakatzetik Vatikanoko liburueraino abia liteke bezeroa, horretarako mundu osorako eratuta dagoen informatika bide erraldoiaren bidez. Babel elektroniko hau 1960an jaio zen eta dagoeneko 25 milioitik gora pertsonak erabiltzen dute.

Manu Marañon, Euskal Herriko Nekazarien Elkarteko idazkari nagusia

«Label-a Eusko Jaurlaritzaren irudi kanpaina izan da»

Azken abenduaren 15ean sinatutako GATT akordioak larri zaurituko du euskal nekazaritza. Hala ere, Euskal Herriko Nekazarien Elkartek ondo ezagutzen ditu Europako Batasunaren nekazaritza politikaren ondorioak eta hauek nola areagotuko diren merkatuen mundutartzearen eraginez.

ARGIA. Azken zazpi urteak latzak izan dira euskal nekazariarentzat. Ez zenuten balako jipoirik espero?

M. MARAÑON. Europako Batasuna errelitate bihurtuko zela aurrikusi genuenean Europako Nekazarien Elkarteko kide egin ginen, orain dela zazpi bat urte. Ordutik, asko eztabai-datu dugu merkatuen liberalizazioaz eta honen ondoriez.

A. GATTek ez dio mesederik egingo gure nekazaritzari. Hau dena aurrikusten bazen, zergatik ez dira mar-txan jarri euskal produkt-uak babesteko neurriak?

M.M. Jatorrizko eta kalitatezko label-ak horretarako

arautu ziren, gure produkt-uak merkaturatzeko eta izaera bereziz definitzeko. Hor ditugu Errioxako ardoen label-a eta berriago den Ibaizabal gaztarena. Hala ere, euskal nekazari produktuen label-a Eusko Jaurlaritzaren irudi politika izan da, eta ez ditu ekarri espero ziren emaitzak. Administrazioak ez du kontuan hartu nekazarien eta merkatarien iritzia.

A. Europatik bultzatzen den nekazaritza industri-ereduak eta euskal ereduak kontraesan handiak dituzte. Nola konpondu bori?

M.M. Ezinbestekoa da euskal produktuen babes estrategia bat, filosofia hau

Manu Marañonen ustez, «euskal produktuek babesa behar dute». (Argazkia: Xouse Simal).

GATTen politikaren aurka joan arren. Euskal produkt-uak anitzak, kopuru txiki-tan egindakoak eta kalitate handikoak dira. Honen ondorioz, produktu hauek inportatuko direnak baino hobeak izan arren, garesti-agoak izango dira eta, beraz, saltzeko zailagoak.

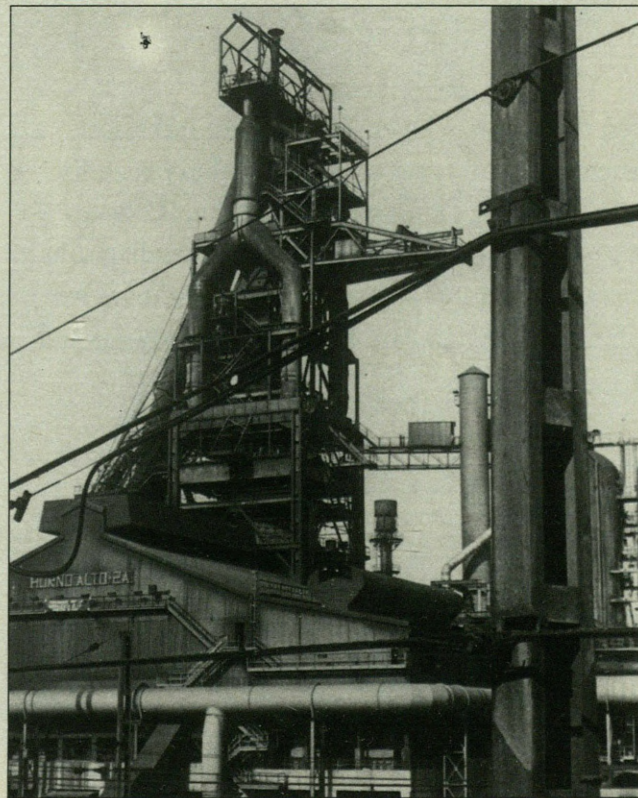
A. Zein herrialde izango dira gure ekoizpenen etsai-rik handienak?

M.M. Askotan aipatzen da EEBB lehiakide nagusi be-zala, baina oso kontuan hartu behar ditugu Hirugarren Munduko herrialdeak, hauek gehienetan, duten kanpo zorrak behartuta, esportatzeko produzitzen baitute. GATTi esker, esportatzea askoz ere errazagoa izango da eta honek eragin zuzena izango du euskal merkatuan eta euskal produktuen salmentan ■

Bukatu da altzairuaren kultura

Euskarriaren zutabe eta erreferentzia izan da Bizkaiko Labe Garaiak. Joan den astean, baina, zutabeak kendu eta adreilu berriak jartzeko lehenengo urratsa eman zen. Publikoki aurkeztua da jada Sestaoko altzairutegi txikia aurrera eramango duen elkarte eragile berria, % 60 diru pribatuz osatua.

ARRAROA suertatzen da bankuek industriari laguntzea bizi dugun garai honetan; are arraragoa industria horrek krisi sakona bizi eta orain arte ohizkoak izan diren eredu astunetako bada. Bizkaiko Labe Garaiak, kasu. Hala ere, erabakia hau ezin da behin-betikotzat jo, osatu berria den elkarte eragile honen zeregina Sestaoko enpresaren desagertzea eta asfaltetik eztabaidatutako altzairutegi txikia martxan jar-

Sestaoko Labe Garaiak 1996an itxiko dira.

tzeko azterketak egitea baita.

Dirudienez, siderurgiak jasaten duen krisia ez da oztopoa izan Eusko Jaurlaritzarentzat Europako Batasunari eskatzen zitzaizkion inbertitzaile pribatu berriak erakartzeko, eta altzairutegi txikiko partaideak zehazteke badaude ere, elkarte eragilearen aurrikuspenean arabera 1996an martxan jarriko da. Dena den, bidegarritasun plangintza gaurkotzeaz arduratuko den tal-

de eragilea osatuta dago eta Javier Imaz —Aistraineko zuzendari nagusi ohia— izango du buru.

Elkarte eragilea osatuko duten bazkide pribatu gehienak bankuen alorretik datoz —Bilbao Bizkaia Kutxa, Caja Navarra, Banco Exterior de España, Banco Central Hispano, Banco Bilbao Vizcaya, Donostia Gipuzkoa Kutxa, Banco Urquijo— eta gainerakoen artean Mondragon Corporacion Cooperativa, GSB,

Gonvarri, Cosimet, Villar Mir Taldea eta Comercial Laminados ditugu. Bazkide publikoak bestalde, Eusko Jaurlaritza —Socade taldearen bitartez— eta CSI (Siderurgia Integralaren Koorporazioa) dira, bien artean elkarte eragilearen %40 osatzen dutela.

Txatartegi berria

Sestaoko altzairutegia martxan jar dadinean, 14 izango dira mundu osoan mota honetako lantegiak. Kopuru handiegia, hainbaten ustez. Txatarraren erosketaren prezioa kiloko 21 pezetakoa (1 libera) da gaur egun —Labe Garaiak-en erabiltzen den altzairuaren kostua kiloko 35 pezetakoa da—, eta altzairutegi berri baten zabalitzeak prezioen gorakada ekar dezake.

1996an 380 langile arituko dira lanean egungo Sestaoko lantokian, eta une honetan 3.241 pertsonak dihardute. 2.861 gutxiago, beraz. Bizkaiko Labe Garaiak-eko enplegu erregulazioaren arabera, 1998 bitarte 1.700 pertsonak utziko dute erretiro aurreratuaz, eta gainerakoen etorkizunaz bertako langileek ere ez dakite.

Myriam Gartzia

Idatzia ei dago HABEren lau euskaltegiak ixteko dekretua:

HABEEN AZKEN DARDARA

Aspaldi ari ziren HABEren titularitatepeko euskaltegiak irakasleak zentrook itxi nahi zituztela salatzen; eurek egindako grebez baliatuko zela HABEren zuzendaritza euskaltegiok behin-betirako ixteko. Hilabete batzuetako isiltasunaren ondoren, gaiak inoiz baino indar handiagoa hartu du. Oraingoan, baina, gauza aurreratuago dagoela dirudi: Lakuara iritsia omen da euskaltegiok ixteko dekretua. Pare bat hilabeteko kontua izan daiteke hori gauzatzea.

IAZKO azaroaren 4ean, Gasteizko Legebiltzarrean, Xabier Gurrutxagak euskalduntzearen alorreko «fronte guztietan gatazkak» zituela aurpegiratu zion Joseba Arregi Kultura sailburuari. Baieztapen hura, AEK-ko euskaltegi libreen arazoa Legebiltzarrean eztabaidatu eta HABEren titularitatepeko lau euskaltegiak greban zirenekoan egina, ez da ezertan zaharkitua gelditu egungo testuinguruari so eginez gero.

Aitzitik, euskaltegi libreen arazoa sekula baino gordinago dago egun; eta HABEk Gasteiz, Bilbo, Donostia eta Hondarribian dituen euskaltegiek sekula baino gertuago sumatzen dute gainera omen datorrien behin-betirako ixtea. Udazkenetik negura, beraz, baretzera baino, harrotzera jo dute euskalduntze munduko ur nahasiek. Ez da ha-

siera makala HABESEA legearen hamaikagarren urte hasiera honetarako.

Aipamenik ere ez

Hamaikagarreneko hau ulertzeko, baina, HABESEA legearen hamargarren urteurrenera jo behar da. Izan ere, nahiz eta AEK-ko euskaltegi libreek eta HABEren titularitatepekoek egun pairatzen duten egoera aspalditik datorren politikaren ondorioa izan, iazko abenduan zehaztu baitzituen HABEk hurrengo urteetako jardunaren ardatz nagusiak zeintzuk izango diren.

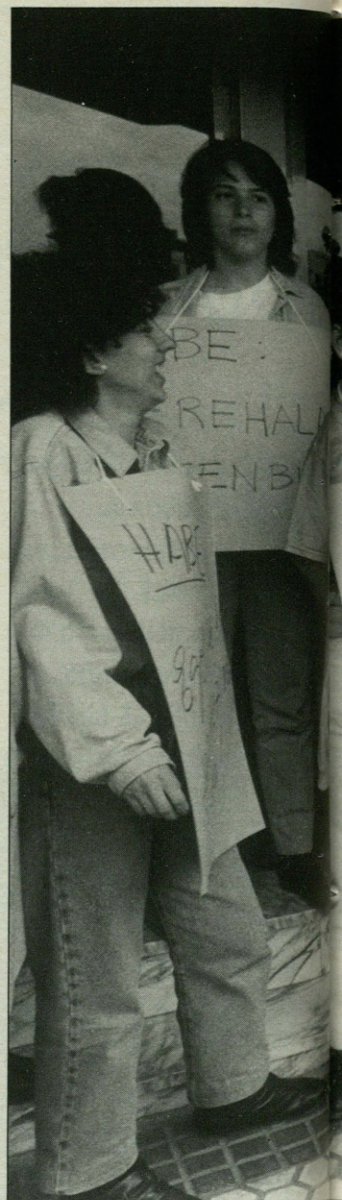
Orduan egindako apustua ezin argiagoa izan zen: hurrengo urteetan, euskalduntze alfabetatzean, udal euskaltegiak zein zentro pribatu homologatuen jarduna bultzatuko da. Parametro hauetatik at utziko

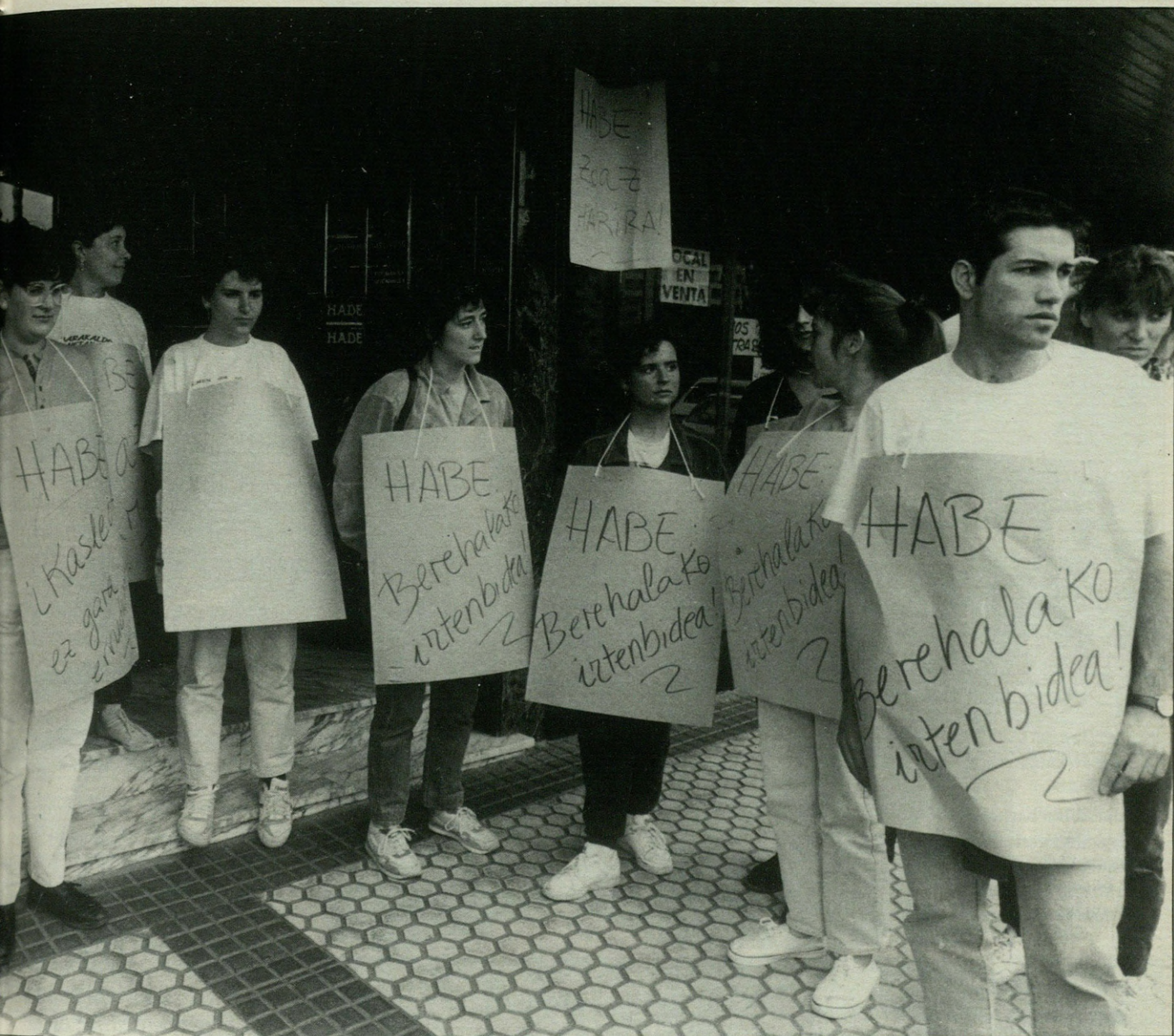
dira, itxura denez, AEK-ko euskaltegi libreak zein HABEko lau zentrook. AEK-k bere euskaltegi libreei eutsiko diela adierazi duen legeaz, hala ere, lau zentrook beren atak behin-betirako dekretuz ixteko atarian leudeke.

HABESEA legearen hamargarren urteurrenean zabalduko «HABE etorkizunari begira» txostenean, egiturei zegokien atalean, ez zen lau euskaltegi hauen aipamenik egiten. Oraingo honetan, HABEren zuzendaritzak prestatu «HABEren egitura, aldaketarako proposamena» txosten berrian, gauzak argitzen hasi direla dirudi. Bertan, egitura egoitu beharra dagoela aipatuta, «orain arteko esperientziak zein etorkizunerako aurrirakuspenak kontuan eduki beharra» azpimarratzen da, «bidean jarri-riko jardunguneek, denak

ez badira ere, bai gebienek bederen, egitura berrian aurkitzen dutela beren kokagunea» adieraziz.

Zentzu honetan, txosten horretan aipaturikoa nahiko aurreraturik dagoela uste dute lau euskaltegiotako irakasleek. Horrela mintzatu zaigu Ixabel Zubeltzu, Donostiako euskaltegiko zuzendaria: «HABEren patronatuaren azken bileran, Joseba Arregik, dekretuz sortutakoa dekretuz desgertuko zela adierazi zuen. Dekretu hori, antza denez, Lakuara iritsia da dagoeneko, eta Kultura Sailaren

oniritziaz, bi edo biru bilabeteetako kontua izan daiteke hori gauzatzea».

1984eko urtarilean zabalduko lau euskaltegiak itxiko balira, HABE zeharo urrunduko litzateke erakundea sortu zenekoan markaturiko helburuez. Bere titularitatepeko zentro sarea sortzearen xedea alde

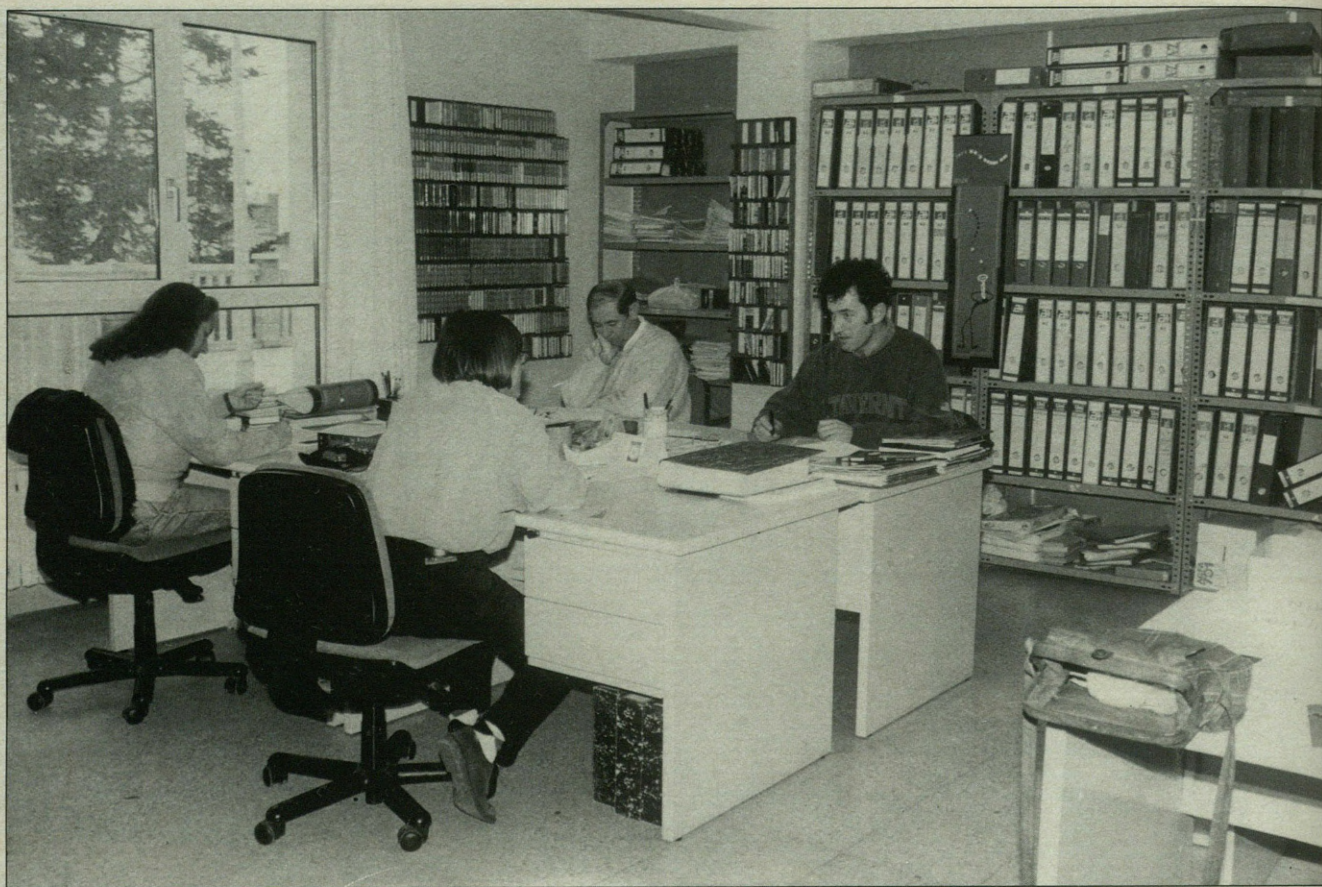
batera utzita, udal euskaltegi zein zentro pribatu homologatuen bizkarrera utzi nahiko bailitzateke euskalduntze alfabetatzearen zeregina. Zentzu honetan uler daitezke, bestalde, azken txostenean adierazitakoak: «Egitura berrian, HABEren dinamikaren zutabeak glotodidaktika taldea eta

ikuskatzaile taldea dira».

Ixabel Zubeltzuren aburuz, «HABE euskalduntze alfabetatze munduaren diru kontrola emango duen erakundea bihurtu nahi dute. Zentzu horretan ulertu behar da ikuskatzailetza taldearen indartzea». Tankeratsu mintzatu zaigu Kinku Zinkunegi, Hondarribiko euskaltegiko zuzendaria: «HABErentzat errazagoa da dirulaguntzak eta emaitzak kontrolatzea, udal euskaltegi eta zentro homologatu pribatuen aldeko apustua eginez. Ikuskatzailetzak eta Glotodi-

60 irakasle ari dira, denera, Gasteiz, Hondarribia, Donostia eta Bilbon HABE beren titularitatepean dituen euskaltegietan. Iaz izandako greben ondoren, baina, ikaslerik gabe hasi behar izan dute aurtengo urtea. Argazkian, irakasleok, HABEk Donostian duen egoitzaren aurrean. (Argazkia: Ander Gillenea).

HABEk idatziriko azken txostenaren arabera, glotodidaktika eta ikuskatzailetza taldeak izango dira egitura berriaren zutabeak ●

Hondarribiko barnetegian ikastaro berrirako izen emateko epea irekitzeko eskakizuna egin arren, ez dute erantzunik jaso.

daktika sailak berebiziko garrantzia dute horretan».

Glotodidaktika taldearen hurrengo urteetako jarduna, hala ere, zehazteke dago

oraindik. Hamargarren urteurreneko txostenean aipatzen zenez, euskararen ezagutza ezezik, erabilera ere sustatu beharra auri-

kusten baitzen. Alde horretatik, zenbait aldaketaren premian litzateke orain arte jarraitutako irakaskuntza bi-dea.

Ildo horretan ulertu behar dira HABEren azken txostenean esaten direnak: *«Beharrezkoak dira beste bitarteko batzuk, glotodidaktika nabiz ikuskatzailatzarekin zerikusirik ez izan arren, baien jarduera posible egingo dutenak. Horrelakoek zerbitzu gunea osatzen dute».* Egitura honek, hala ere, *«bi egitura maila desberdinak eduki beharko lituzke, iraunkorra bata, mugikorra, aldiz, bestea».* Zehaztasun gehiagoren ezean, lau zentroetako irakasleak non kokatu nahi dituzten da galdera. 60 iras-kaleek, behinik-behin, ez dute beren etorkizunari buruzko argibiderik jaso. Gauzak honela, zurrumurrua da nagusi. Batzuk ira-

Urteurren iskanbilatsu baten kronika

1993ko MARTXOA-IRAILA: HABEko zuzendaritzak irakasleen lan konbenioa ez zuela errespetatzen argudiatuz, euskaltegi-tako langileak hainbat ekintza burutu zituzten.

1993ko IRAILA: Lan konbenioa dela eta martxotik zirauen arazoari irtenbidea eskatuz, euskaltegi-tako irakasleek greba egin zuten.

1993ko URRIAK 28-29: HABEko 10. urteurreneko jardunaldiak burutu zituen. Euskaltegi-tan greba egin zen berriro.

1993ko URRIAK 28: Joseba Arregik, aipatu jardunaldietan, HABEko lau zentro-tako irakasleek Eusko Jaurlaritzako gainontzeko funtzionarioek bezala ko-bratu nahi zutela adierazi zuen, baina % 28,5 ordu gutxiago lan eginez.

1993ko ABENDUAK 5: Martin Etxebe-

rria, ARGIA-n eginiko elkarrizketan, arazoaz mintzatu zen: «Kontu horretaz daki-dan neurrian esan dezaket aitzindari iza-teari irakasleek berek uko egin diotela... pilotu izate hori bai legez baita beste erabaki batzuen bidez ere galdu egin zen». «Badirudi sindikatu-ek zentro horiek ixtea nahi dutela... eta azkenean itxi guk egin beharko ditugu, eta gero errua guri botako zaigu».

1994eko URTARRILAK 17: HABEko patronatuak eginiko bileran, zentroak dekretuz ixteko aukera dagoela aipatu zen.

1994eko URTARRILAK 19: Euskaltegi-tako bi ordezkari Martin Etxeberria-ekin bildu ziren. Balizko dekretuaz itaunduta, Martinek ez zuen ez baiezko ez ezezkorik eman.

kasle funtzionari hauek administrazioko beste leku batera eramanak izan daitezke diote. Beste batzuek HABEren barruan jarraituko dutela.

Azken greben aitzakia

Glodidaktika taldean kokatzea izango al da HABEk irakasle hauekiko duen asmoa? Lau euskaltegiotako zuzendariak ez dute horrelakorik uste. Kinku Zinkunegi aritu zaigu: «Ez dut uste hortik etorriko denik aldaketa, ez baita batere erraza 60 lagun batera horrela bat-batean birkolokatzeari». Jospo Barrutiak, Bilboko euskaltegiko zuzendariak, besterik ere erantsi du: «Kontua hortik etorriko balitz, gaitzerdi. Baina hori horrela balitz edukiko genuke dagoeneko horren berri. Hainbat helburu markatu dira orain glodidaktika taldean, erabilera landu behar dela, metodologia berria dela eta... baina orain artean ez da horrelakorik egin, eta zalan-tza dut guk hor lekua izango ote dugun».

Lau euskaltegiotako irakasleek garbi dute, baina, HABE euren egindako grebez baliatu nahi dela. Arazoaren oinarrian, hala ere, zentro hauekiko aspaldi sumatutako interes eta proiektu eza omen dago. 1984ean pilotu izendatuak, euskaltegiok hasieran baino ez zituzten bete hastapenean jarritako helburuak, HABEren zuzendaritzatik,

Hilaren 19an bildu ziren euskaltegiotako ordezkariak Martin Etxeberria-rekin. Balizko dekretuaz itaunduta, Martinek ez zien ez baiezko ez ezezkorik eman.

iraskaleei egotzi zaie hori horrela izana.

«Gure pilotutasuna hasieratik galdu genuela diote, —diosku Ixabel Zubeltzuk—, eta gauregun behar adinako sarea sortua dagoenez, ez dagoela horrelako beharrik. Baina ez da horretarako bitartekorik jarri, eta pixkanaka galtzen joan den kontua izan da». Zentzu berean mintzatu zaigu Gasteizko euskaltegiko

zuzendaria, Sabin Arana: «Hasierako ideia hartan gu pilotuak ginen, baina Labaien buruan zegoen ideia hura alde batera uzten joan da. Azken muturrean eduki gaituzte beti». Jospo Barrutiak, HABEko zuzendaritzak beraiekin izandako utzikeria salatu du: «Horren ondorioz pilotutasunak hasieran bakarrik funtzionatu zuen. Beste euskaltegien ondoan garestiagoak izan gara, besteek begiratzen zuten ispilua nolabait. Hori da benetan moztu nahi izan dute-na».

Kontuak kontu, inork oraindik ikusi gabeko dekretua Lakuara iritsia

omen da. Tramitazioak direla eta, pare bat hilabetez atzeratu daiteke aspaldi aurrikusten ari dena. Irakasleek hitz egiteko batere aukerarik ez zaiela eman salatzen dute, ez dagoela konponbiderako borondaterik. Euskaltegiotako plantilakoak ez ziren irakasleak kanporatuak izan dira jada, ixtearen susmoa areagotuz. Bien bitartean, lau euskaltegiok otsaileko klaseetarako izen ematea ireki dadin eskakizuna bideratu dute HABEko zuzendaritzara. Oraingoz ez da erantzunik iritsi.

Alberto Irazu

■ «HABE, euskalduntze alfabetatze munduaren diru kontrola eramango duen erakundea bihurtu nahi dute» ●

IXABEL ZUBELTZU

TOLOSA MALDAN BEHERA 150 URTEREN BURUAN

Ekonomia zein administrazio gune desberdinen bidegurutze, duela 150 urte jaso zuen Tolosako herriak Gipuzkoako hiriburu izaera. Arrazoa, garai hartan zuen garrantzi ekonomiko zein politikoa. Hamar urte beranduago Donostia bihurtu zen hiriburu, baina Tolosak garrantzia mantendu zuen. Egun, ordea, gauzak zeharo bestelakoak dira.

GOIZEKO *lauak eta euria txir-txir* zioen, liburu zaharrek diotenez, euri lanbroa ari zuenean Tolosako gauzainak duela 150

urte. 5.400 pertsona ingururen loa zaintzen zuen orduan. 18.150 izango lituzke egun, Tolosako kaleak utzi izan ez balitu.

Mende t'erdiko tarteai patzea ez da akordu bitxia izan. Gauzainen desagerpena eta biztanle kopurua-
ren hazkundea ez dira ordutik aldatu diren gauza bakar-
rak. Izan ere, 1844eko ur-
tarrilaren 19an, errege de-
kretuz, Tolosa Gipuzkoako
hiriburu bihurtu zen, gober-
nadore zibila eta Diputa-
zioaren egoitza bilakatuz.

Hau ez zen Tolosak ja-
sotzen zuen lehen kargua.
Lehendik ere, «hiri» izenda-
pena jaso ez zuen arren,
«herri printzipal» bazen. Eli-

zak ere Tolosan ezarri zuen
Gipuzkoako gotzaitegia.
Tolosako historiari buruzko
hainbat liburu idatzi dituen
Iñaki Linazasororen esane-
tan, dekretu horren arra-
zoiak nabarmenak dira:
*«Gogoan izan behar dugu
Tolosa gune geografikoa ze-
la, Gipuzkoako erdigune
den Goiatz 10 ki-
lometrora soilik
baitago. Gainera,
bidegurutzea zen,
horrek dakarren
merkatari mugi-
menduarekin».*

Gipuzkoako
hiriburu zeneko
herriak garrantzi
ekonomiko,
politiko eta
erlijioso handia
zuen. Euskal
Herriko beste
herrialdee-
tarantzko
bidegurutze,
Katalunia, Aragoi
eta Gaztelarekin
ere lotua zuen
bidea. (Jose Maria
Tuduriren
«Argazkiak -
Tolosa» liburutik
hartua).

Galduak diren oroigarriak

HIRIBURU izatetik egun bitartean, garrantzi ekonomikoa eta politikoa ez dira izan Tolosak galdu dituen gauza bakarrak. Duela 150 urte herriaren nortasuna zehazten zuten hainbat adierazgarri arkitektoniko zein ohiturak galduz joan dira belaunaldiz belaunaldi. Horrela, sagardotegiak, gremio kofradiak, iturri publikoak, Santa Luziako kanposantua, San Juan de Jerusalem izeneko ordena-koek osatu zuten erromesentzako Miserikordia (egun manipulatu enpresa

batek erabiltzen du lane-rako antzinako eritetxe honen zati bat)... Guztiak galdu ziren.

Izaskungo mendian zeuden zezentokiak ere desagertu egin dira. Tolosa bustitzen duen Oria ibaiaren inguruan eraikitako errotak eta Santa Mariako elizaren ondoko ibai zatian Tolosaren irudi tipiko bihurtu arte arropa garbitzen zuten emakumeak ere, garapenaren indarrak eraman ditu. Herriaren harresiak ere bota egin ziren, Tolosako en-santxeari eta hainbat en-

La Esperanza paper-olaren argazkia (1842). Bere atzetik beste bi etorri ziren. Hirurak desagertuak dira. (Jose Maria Tuduriren «Argazkiak-Tolosa» liburutik hartua).

parantzari lekua egiteko. Alondegiak ere desagerpena merezi izan zuen. Prozesioak, Espainiak o

hainbat lekura zihoazen dilijentziak... guztia bihurtu zaio Tolosari antzinako irudi.

Paskual Madozek garai hartako Gipuzkoari buruz osatutako liburuak bat datoz Linazasororen hitzekin. Liburuan agertzen denez,

Tolosatik igarotzen zen Frantziatik zetorren jeneroa, baita Donostia eta Pasaia-ko kaiaietatik Nafarroa eta Gaztelarantz zihoana ere. Ar-

doa, pattarra, olio, xaboia, kakaoa, azukrea, garban-tzuak, oihaltegi handi batean egiten ziren hainbat produktu, paper-oletan —3

Tolosa Izaskunetik begira. 150 urtetan herriak 12.000 biztanle irabazi ditu.

Tolosa, hiriburu
zeneko grabatu
batean. Garai
hartan eraiki ziren
Tolosaren
sostengu
ekonomikoa
bihurtuko ziren
lehen paper-olak.
Gotzaitagia ere
bertan zegoen.

ziren—ekoiztutako papera eta burdinoletan egindako hainbat erraminta esportatzen ziren. Guzti hau lotuko zuen sarean dilijentziak eta postak garrantzi handia har-

tu zuten. Politika arloan ere garrantzi handikoa izan zen. *«Tolosa berri karlista zen. Ez zen alferrik izan Carlos VII.aren kanpamendu nagusia gerra denboran»*, dio

Linazasorok. Baita errege honen sasiko umeak izan zituzten emakume bi zirela herrian ere.

Karlista izaera izan zen, Linazasororen ustez, Tolo-

sak 1854. urtean hiriburu izaera galtzearen arrazoia: *«Liberalek Donostia nahi zuten hiriburu legez, berriena baitzen»*.

Ordutik, gauzak asko aldatu dira eta biztanleria arloan ikusten da lehen atzerapauso garbia. 1975ean 18.881 biztanle zituen herriak, 1991n 18.150 zituen. *«Papel-olek eutsi zioten eskualdeari, eta beheerantz egin dutenean, gainontze-koak ere bai»*, esan digu Jose Gurrutxaga alkateak.

Eskualde osoari dagokio, baina, krisiarenak. Horrela, Tolosaldeko Plan Estrategikoa osatzen dihardute eskualdeko hainbat ordezkari iaztik. Aurre-diagnosi bat ere egin zuen lan taldeak. Gipuzkoako udalerrien % 31 biltzen baditu ere —27 udalerri osatzen dute Tolosaldea—, eta herrialdearen luze-zabalaren % 20, Gipuzkoako biztanleen % 6,5 baino ez du biltzen.

Arlo ekonomikora joz, sektore guztiak krisian daudela da emaitza bateratua. Nekazaritzan, 1975etik

Naturak ekarritako kalteak

ZORITXARREKOA izan dela esatea gehiegizkoa bada ere, ezin ukatu Tolosak, bere historia luzean zehar, hainbat gertaera latzi aurre egin behar izan diola. Historia azken

150 urteetan zentratuz gero, aurreko mendeetan legez, izurriteak eta uholdeak izan ditu areririk gogorrenak.

Honela, 1856. urtean kolera izurrite ikaragarria

izan zen. Europatik etorri zen, *Colera morbo* izenez, bidaiari zein soldaduen bitartez. Gaitz honek Europako biztanleria egurtu bazuen, Tolosako biztanleek jasan zutena ez zen gutxiago izan. Abuztuaren 2an agertu zen lehen kasua, eta azaroaren 19an azkena. Tarte horretan 743 izan ziren kutsatuak, eta 380 hil egin ziren.

Sei urte beranduago, 1862an, Oria ibaiak gainezka egin eta herriko kale guztiak urez estaliak agertu ziren. Ez zen lehen aldia; izan ere, Oria ibaiaren emaria asko hazten da Tolosa parean Araxes, Berastegi eta hainbat errekauren urak jasotzean.

Oria ibaiak 1862an uholde gogorak eragin zituen.

1990era bitartean, 1.464 lanpostutik 762ra jaitsi da. Gainera, baserriko biztanleriaren % 56k 55 urtetik gora ditu. Tolosaldeko Mendi-Nekazaritza Elkarteko partaidea den Patxi Aldasororen ustez, «orain arte, elkartean aurkezten zizkiguten proiektuei dirulaguntzak eman ala ez erabaki izan dugu, eta bada garaia gu ere proiektuak egiten hasteko. Besteentzako dirulaguntzak alboratu gabe beti ere».

Zuritik beltzera

Tolosako alkatearen aburuz, eskualdeko udaletxe desberdinen arteko koordinazioa beharrezkoa da: «Urteetan ez dugu elkar lanik egin, eta horregatik sortu da 'Tolosa Garatzen' proiektua, udaletxe guztiak biltzeko».

Sindikatu guztiak, bitartean, planaren emaitzaren zain daude: «Baina ez gara oso baikorrak. Orain arte, ez digute ezer zehatzik aurkeztu zulo honetatik ateratzeko», argitu digu LA-Beko partaidea den Mikel Zabalo.

Plan Estrategiko horren osaketarako batzorde eragilean Adegiren ordezkaria den Alberto Agirrek irtenbide gutxi ikusten ditu. Pape-raren sektoreak lanpostuen % 40 galdu du azken 15 urteetan. Metalarenak, % 30. «Garaiak aldatu egiten dira, eta papergintzak behera egin badu, ezin da beti hori

Belena kalea, tolosarrek 1844-1854 urteetan hainbeste erabiltzen zutena, desagertu egin da, argazkian ikus daitekeenez, barneko atariaren artean.

salbatu nahian indarra galdu. Etorkizunera begira, makina enpresa handien auxiliar arloan ikusten dut

bide garbiena».

Jose Gurrutxagarentzat gauzak ez daude hain garbi: «Zerbitzu arloan Tolosak indarra hartu behar duela diote, baina Donostia gertuegi dago lebia gogorre-gian ez sartzeko. Sektore honetan Gipuzkoako eskualderik abulena gara. Makina-erraminta arloan ere, gero eta enpresa gehia-

go daude enplegu erregulazio prozesuan».

Sektore guztiak daude egoera beretsuan. Fisika lege batek dioenez, igotzen den guztia jaisten da. Baina batzuetan, eta hori lege fisikoek ez diote, erorketaren kolpea gogorregia da.

A magoia | ban

■ «Papergintzak behera egin badu, ezin da beti hori salbatu nahian indarra galdu» ●

ALBERTO AGIRRE (ADEGI)

Bilbo, Gasteiz eta Donostiako uraren fluorazioak eztabaida handia sortu du:

HAGINKA DATORREN URA

Haurren hortz eta haginak zaintzearen, Eusko Jaurlaritzak kontsumo publikoko ura fluoratzeko agindua eman du 30.000 biztanletik gorako herri guztietan. Neurria, lehen aldiz Gasteizen martxan jarritakoa eta Bilbora orain bi hilabete iritsia, gauzatu da dagoeneko Donostialdean ere. Gertakariak, baina, hainbaten haserrea sortu du. Neurriaren kontrakoen ustez, fluorazioak eragin kaltegarriak ditu osasun zein ingurugiroan.

HILAREN 10ean ekin zion Añarbeko Mankomunitateak Donostialdera iris-

ten den ura fluoratzeari. Bilbo eta Gasteizen ondoren, beraz, Donostia izango da

ura fluoratutik jasoko duen Hego Euskal Herriko hirugarren hiria. Bilbon orain bi

hilabete hasi ziren horretan; Gasteizen ere hasiak dira. Ipar Euskal Herrian, fluorazioarena, ohizko kontua da orain urte batzuk. Iruñea da, oraingoz, bertara iristen den ur edangarria fluoratzeko asmorik azaldu ez duen Euskal Herriko hiriburu bakarra.

Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako hiriburu zein herri handietara iristen den kontsumo publikoko ura fluoratzeara gertakari berria dugu. Eusko Jaurlaritzak iazko martxoan kaleratutako dekretu baten arabera, izan ere, 30.000 biztanletik gorako bizileku guztietako kontsumo publikorako ura sustantzi honez trataturik egon beharko du aurrerantzean. Neurri honekin, epe erdira, haurrek izaten duten txantxar kopurua % 50 gutxitu nahi da. Fluoratzea, baina, kontrako zein aldeko iritzi sutsuak pizten dituen alderdia dugu.

Eneko Landaburu, mediku naturista:

«Uretara botatako fluorra aluminio industriaren hondakina da»

ARGIA. Zer deritzozu Añarbeko uren fluorazio prozesuari?

ENEKO LANDABURU. Diktadura eta tiraniaren adibide berria da hau. Bi kritika egingo nituzke. Bat prozedurari, botere gehiegikeria legez. Toxikoa den produktu bat guztion kaniletara bidaltzeagatik.

A. Toxikoa dela diozu. Ez da hori publikoki esan zaiguna.

E.L. Dosi minimoetan kalterik ez duela egiten diote. Baina fluorra elikagaia edota botika bat den erabakitzea da garrantzi-

tsuena. Alegia, burdina, oxigenoa, nitrogenoa... bezala gorputzak beharrezkoa duen sustantzia ote den ala, alderantziz, aspirina bezalako produktu bat al den, kaltega-

ria gorputzarentzat. Beraiek elikagaia dela diote, baina hori frogatu gabe dago.

A. Hainbat lekutan frogatua dela diote.

E.L. Nire ustez ez dugu behar. Baina fluorra elikagaia dela pentsatuta ere, eztabaidatu beharko litzateke ea landareek duten fluorra jatea edota lurretik zuzenean hartzea berdin al den. Uretara botatako fluorrak ez du landareenak duen formula kimiko bera. Aluminio industriaren zaborra da, fabrika laborategietan sortua.

Eztabaida pil-pilean

Ura fluoratzea, Osasunerako Mundu Erakundeak eztabaida handien ondoren 1969an esandakoaren ara-

Eusko Jaurlaritzak ura fluoratzeko emandako aginduak alde eta aurkako iritzia eragin ditu.

bera, neurri aholkugarria da umeen txantxar kopurua txikitzeko. Fluoratzearen oinarria, zentzu honetan, argia da oso: fluorra txantxarra sor ez dadin laguntzen ei duen sustantzia denez, edan beharreko uretan sustantzia honen kopuru egokia zehaztean datza kontua. Kopuru hori miligramo batekoa da litro ur bakoitzeko. Fluor kopuru hori ez duen urari —urak berez duen sustantzia baita haxe—, fluorra erantsi behar zaio.

Fluorra, baina, toxikoa gerta liteke neurritz kanpo hartuz gero; eta kontra daudden iritziz, hainbat gaitzen sortzaile izan daiteke, horien artean minbizia. Fluoratze teknika bera ez omen da batere erraza. Karlos Garrido mintzatu zaigu,

Eguzki taldeko partaidea.

«Depuratzailerak uretan fluor kopuru jakin bat lortzea gauza bat da, baina ez da horren erraza mankomunitateko herri guztietara fluor kontzentrazio bera iristea. Leku batzuetan, beraz, besteetan baino kontzentrazio askoz handiagoa gerta liteke». Karlosen aburuz, ez dago zehazterik pertsona bakoitzak behar duen fluor kopurua zein

■ **«Neurri gutxi egongo dira osasun publikoaren alorrean uren fluorazioak adina aztertutakoak» ●**
F. SIMON SALAZAR

den. «Gainera beste bide askotatik hartzen dugun sustantzia da; elikaduran, zikindutako atmosferan... fluorra uraren bitartez behar duen horrengana bakarrik iritsiko balitz, sustantzia kimiko batez baino ez al ginateke mirari batez hitz egiten ariko?». Karlosen irudiko, ura fluoratzea, biztanleria osoa derri gorrez medikatzea da, umeen txantxarrak aitzakia: «Jakin badakigu gainera beste sistema batzuk daudela behar duenari fluorra emateko —pilulak, fluor-dun txikileak—, beste inor gehiago medikatu gabe».

Oso bestelako iritzia du Federico Simon Salazarrek, Osakidetza Hortzaginetako Zerbitzuko zuzendariak. «Seguru asko ez da beste neurririk egongo osa-

sun publikoaren alorrean hainbesteko esperientzia duena. Bai pertsonetikiko ondorioak zehatz mehatz aztertuta daude».

Egun bestelakorik erabaki arren, Gipuzkoako Diputazioa ura fluoratzearen aurka azaldu zen 1985ean. Orduko hartan argitaratu txostenean zioenez, «fluorazio artifiziala modan egon zen orain 8-10 bat urte. Estatu Batuetan, baina, minbizia sor zezakeen sustantzia zela ikusi zen, eta erabiltzeari utzi zitzaion... Egungo joeren arabera, badirudi hobe dela fluorra hortzak garbitzeko produktueta izatea ura fluoratzea baino».

Alberto Irazu

«Europako zinemak babes beharra du, merkatua EEBBen kontrolpean dago»

Bederatzi urte igaro dira Imanol Ariasek Euskal Herrian lan egin zuen azken alditik. «Arruinados» izeneko filmea grabatzera Bilbo aldera etorri zaigula eta, filmaketa minutu batzuk lapurtu dizkiogu berak ondoen ezagutzen duen gaiari buruz mintzateko, zinemaz alegia. Espainiako telebistako «Anillos de oro» saioarekin egina ezagun, berehala eman zuen zinemarako jauzia. «Mikelen heriotza», «El Lute» eta beste hainbat filme eta telebista saioen bitartez sartu zaigu gure bizimoduetan.

ARGIA. Filmaketa izan gara eta jendetza eta mugimendu ikaragarria ikusi dugu. Nola lortzen duzue lanera jartzea? Horretan al datza benetako profesionaltasuna?

IMANOL ARIAS. Batzuetan neronek ere galdera hori egiten diot neure buruari. Hori metodo bidez lortzen da, gogo horretara jarri eta lasaituz. Badaude, dena den, lanean jarraitzeko eta zurekin dauden pertsonekin ondo aritzeko —zuzendaria, makilatzailea...— laguntzen dizuten elementu batzuk. Beraiek badakite nolakoa zaren eta nola lan egiten duzun. Funtsean horrela da: ez diozu inguruan begira daukazun jendea erreparatzen, zarata baka-rik nabaritzen duzu.

A. Zer moduz sentitzen zara Euskal Herrira lanera itzulita?

I.A. Urte asko igaro dira. 1985ean azken lana egin

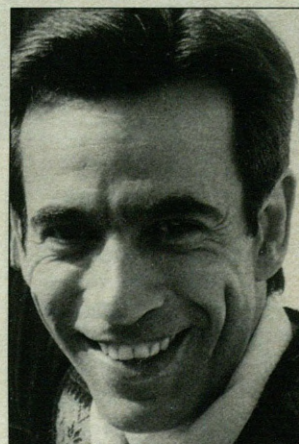
nuen hemen, eta ordutik gauzak pixka bat aldatu dira. Hizkuntza gehixeago normaldu da, euskaraz filmatu da... Ondorioz, nahiz eta bertakoak izan, elebidunak ez garen antzezleok lan gutxiago egiten dugu orain hemen. Hala ere, inoiz ez zait gustatu euskara txar batean filmatzea, edota gaztelaniaz hitz egin eta gero bikoiztua izatea. Nahiago izan dut euskara menperatzen duten antzezle lan hori uztea.

A. Orain zineman ari zara batez ere, baina telebistak jarri zintuen, nagusiki, gure begien aurrean. Pantaila handirako jauzi hori egin nahi izanez gero, bitarteko egokia al da telebista?

I.A. Lan egiteko era ezberdinak dira telebista eta zinema. Espainiako telebista n lan egin nuenean kate bakarra zegoen, eta «Anillos de oro» telesailaren azken atala, esaterako, 24 milioi pertsonak ikusi zuten. Gaur egun,

beste telebista kate batzuk ere badaudelako, gehieneko entzulegoa bederatzi milioi lagunekoa da. Garai horietan bazen zure burua eza-gutarazteko medioa. Oraingo telebista lanak, berriz, ez dut uste inor eza-gutarazteko eginak daudenik. Aitzitik, antzezleari espezialtze lan bat eskatzen dioten lanak izaten dira: lan azkarra, abiadura handikoa, testuak oso arin ikasi behar dira... Nik ez dakit hori zinemarako urratsa den, gehiago ikusten dut lan oso zehatz eta espezialdu bezala.

A. «Mikelen heriotza» izan

NORTASUN AGIRIA

Riañon jaio zen, amaren etxean ● 38 urte beteko ditu apirilean ● Bizikleta zalea da, ez kirol bezala, paseatzeko baizik ● «La casa de los espíritus» da ikusi duen azken filmea ● Itsasoa oso gustukoa du ● Hendaian edo antzeko toki batean bizitzea gustatuko litzaioke ● Madril gaur egun oso hiri atzerakoia dela uste du

«Egungo telebista lanak ez dut uste inor ezagutarazteko eginak daudenik. Aitzitik, antzezleei espezialtze lan handia eskatzen dieten lanak izaten dira: lan azkarra, abiadura handikoa, testuak oso azkar ikasi behar dira... Dudan naiz hori zinemarako urratsa ote den».

zen hemen egin zen lehenengoetako filmea, bertako gai bati lotua gainera. Nola heldu zenion erronka hari?

I.A. Imanol Uribe lehendik ezagutzen nuen, eta berarekin lan egiteko gogo ikaragarria nuen. Imanolekin lan egiteko beste eskaintza batzuk ere izan ditut baina ez dira aurrera atera. Esperientzia oso ona bezala gogoratzen dut filme hori; Imanol Uriberen zinema gradu askotako zinema da.

Hura bezalako lan bat egitea erronka ezezik abentura ere bazen.

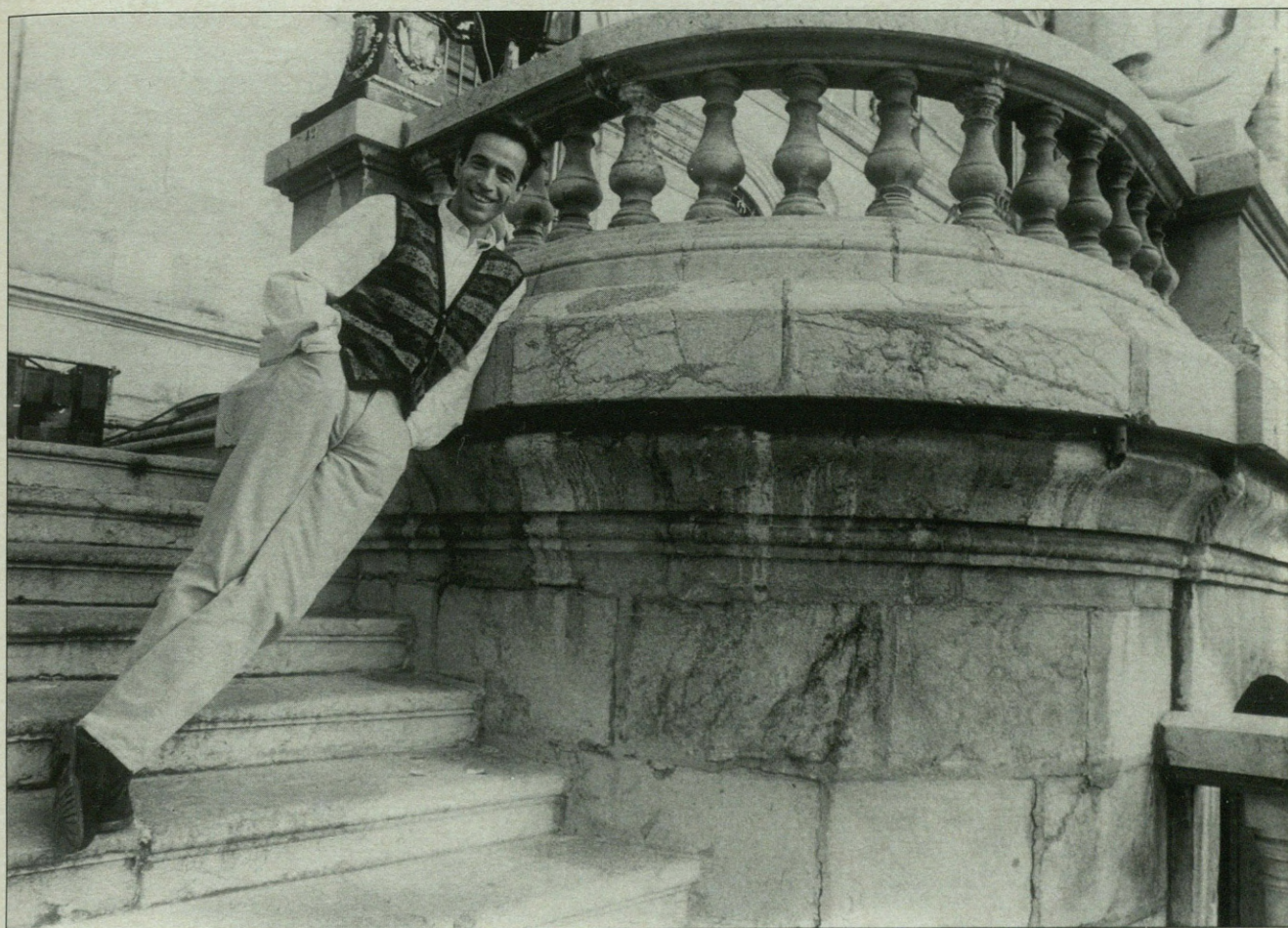
A. «Mikelen heriotza»z geroztik, nabiz tarteka gauza batzuk egin ziren, euskal zinema oraindik ez zela hezurramitzen zirudien. Azken urteotan, berriz, zuzendari berriak agertu dira: Juanma Bajo Ulloa, Julio Medem, Alex De la Iglesia, Enrique Urbizu... Nola ikusten dituzu?

I.A. Bitxia egiten zait ematen duzun definizioa. Euskal zinema une zehatz batean existitu zen: hor daude «Tasio», «Tiempo de silencio», «27 ordu»... Batzuk oso ederrak eta ospe handikoak. Gero normalizazioaren garaia heldu zen. Nik zinema horri testimonio balioa ematen diot baina mailarik ez zuela izan iruditzen zait;

■ «1985ean egin nuen azken lana hemen, geroztik hizkuntza gehixeago normaldu da» ●

geroxeago lortuko zuen maila, gaur egun, alegia. Eta ez da izan zuzendariak kanpotik datozelako, hemen sortu direlako baizik. Zuzendari berri oso indartsuak direla uste dut. Bestalde, garai hartako zortzi edo bederatzizuzendarik jarraitzen dute lanean. Hiru milioi biztanleko herri txiki batentzat ez dago batere gaizki.

A. Vicente Arandari buruz, berarekin lan egiten duten antzezleen lan ezaugarriez oso ondo baliatzen dakiela esaten da. Zuk bost filme egin dituzu berarekin. Zer izan da zuretzat? **I.A.** Uriberekin batera, nigan gehien eragin duen zuzendaria da. Hasiera batean, beti egiten nituen pertsonaien antzeko paperak ematen zizkidan, baina gero joera horretatik atera zen. Berarekin egin ditudan antzezpenen artean —«El lute» filmearen bi zatia eta «El amante bilingüe» adibidez—, oso pertsonaia ezberdinak jokatu ditut.

Berak dioenez, antzezpe-
nari dagokionez, aukera his-
trioniko bat sortu du nigan.
Uste dut nire lanean gehien
eragin duen pertsona dela,
eta nire ahalmenei etekinik
handiena berak ateratzen
diela.

A. «El Lute»rena ere egin
duzu, frankismo garaiko
Espainian oso ezaguna izan
zen pertsona. Zurekin zeri-
kusi gutxi duen pertsonaia.
Gogorra izan al zen baren
larruan sartzea?

I.A. Bai. Vicentek, tarteka
elkartu eta hitz egiten ge-
nuenean, zera esaten zidan:

«Egin ezingo duzun filme bat
idazten ari naiz». Berak
baietz pentsatzen zuen, egin
ahal izango nuela, baina fro-
gak beste batzuekin egin zi-
tuen, eta dirudienez inor ez
zen egokia. Azkenean nik
egin nuen. Kontua ez zen
itxura fisikoa bakarrik,
esentzia eta hizkera eta
gaizkilearen mitotik bere bi-
zitzaren bi etapak ateratzea
baizik: lehenengoa erruga-
bea, eta bigarrena baldrestu
egiten denekoa. Eta nola he-
mendik, artifizialki, bergi-
zarteratutako gizona sortzen
den.

Hizkera praktikatzeko o

Huelvan egon nintzen,
merchero-ekin. Zailena be-
raien pentsakerarekin bat
egitea zen, beraien kon-
tzentzia nomadarekin, ale-
gia. Are zailago niretzat,
guretzat jaioterria eta etxea
oso garrantzitsuak baitira.
Antzeppen honek nik ez
daukadan barne aktibitate
bat eskatzen zidan.

A. Filmeetan beti antzezle
ezagunak agertzen zarete.
Badirudi aurpegi berririk ez
dela ateratzen. Zuzenda-
riek ziurtasunez jokatu
nahi dute?

I.A. Oreka egon behar du.
Filme bateko pertsonaiak 40
bat urtekoak badira, adin
horretako antzezle berriak
aurkitzea ia ezinezkoa da.
Zuzendariak, kasu horietan,
segurura jotzen dute. Per-
tsonaia gazteak dituzten fil-
meak, oster, ez dira egiten.

«Inoiz ez zait atsegin izan
euskara txar batean filmatu
edota gaztelaniaz hitz
eginda, gero bikoiztua
izatea; nahiago izan dut
euskara menperatzen
duten antzezleei lan hori
uztea».

■ «Euskal zinema une zehatz batean
existitu zen: hor daude «Tasio», «27 ordu»,
«Tiempo de silencio»... gero
normalizazioaren garaia etorri zen» ●

«Almodovarren zinema oso pertsonala eta berezia iruditzen zait, zuzendari egindakoek duten zerbait hori dauka. Toki askotara heltzen da bere komunikazio ahalmena. Bestalde, iruditzen zait «Kika» zerbaiten bukaera dela, hots, beste gauza asko dituela egiteko».

Horrelako bat nik ezin izango nuke egin, bai ordea gazteren batek. Belaunaldi berria ateratzeko, hori ikusiko duen belaunaldiarentzat egin behar dira produktuak. Egia da ez dela aktore berri askorik ateratzen, baina jende gaztearentzat ez dela filmerik egiten ere bai. Ni irten nintzenean, adibi-

dez, nire belaunaldiarentzako filmeak egiten ziren, hogeitaka urte nituenean alegia.

A. *Espainian, agian Almodovar izan da aurpegi berri gebien ezagutarazi dituenari?*

I.A. Pedrok zuzendari

egindakoek duten zerbait dauka. Toki askotara heltzen da bere komunikazio ahalmena. Oso zirraragarria da «Atame» filmea mundu guztian zehar ikustea, eta nik filme horren publizitatea Tokion eta beste zenbait lekutan ikusi dut. Zinema espainiarraren alde lan asko egin du; Sevillako Expo-k

«Hiru milioi biztanleko herri batean hainbeste zinema zuzendari on egotea ez dago batere gaizki» ●

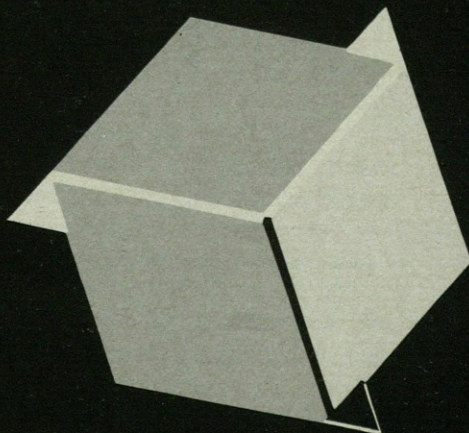
baino gehiago eta gainera merkeago. Zinema espainiarrak munduan zehar izena izatea lortu du. Bere zinema, bestalde, oso pertsonala eta berezia iruditzen zait. Orain, gainera, uste dut «Kika» zerbaiten bukaera dela, hots, beste gauza asko dituela egiteko.

A. *GATT dela eta, salaketa gogorak egin dira Europako zinema gogor astinduko duelakoan. Zein iritzi duzu horretaz? Europako zinema babesteko neurriak hartu beharrean al da?*

I.A. Industriaren iritzi bera daukat. Bestalde, Estatu Batuetako zinematik gurekin hartzen dituen neurriak hartuz gero, konformatuko nintzateke. Estatu Batuetako industriak oso neurri gogorak hartu ditu Europarekiko. Babestu beharra daukagu, merkatuaren % 90 beraiek daukate. 300 milioi jaso beharrean 200 jasota ere ez liratekeela hondatuko uste dut.

Nere Portillo

GURE INFORMATIKAZ BAI

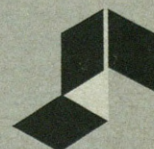
1. Aztertu

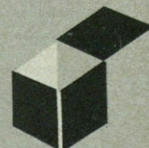
2. Instalatu

3. Irakatsi

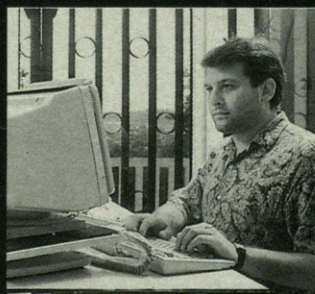

4. Sustatu

ETENGABE LANTZEN DITU APIKAK

00 Ophi. 01 DWG 000 TROMPONT S.S. AER MEXICO									
01 MEXICO EXPOSITION Estado: N Orig:									
1.Código: 015 1212 MEXICO									
2.Código: 2									
3.Código: 000									
4.Código: 000									
5.Código: 000									
6.Código: 000									
7.Código: 000									
8.Código: 000									
9.Código: 000									
10.Código: 000									
11.Código: 000									
12.Código: 000									
13.Código: 000									
14.Código: 000									
15.Código: 000									
16.Código: 000									
17.Código: 000									
18.Código: 000									
19.Código: 000									
20.Código: 000									
21.Código: 000									
22.Código: 000									
23.Código: 000									
24.Código: 000									
25.Código: 000									
26.Código: 000									
27.Código: 000									
28.Código: 000									
29.Código: 000									
30.Código: 000									
31.Código: 000									
32.Código: 000									
33.Código: 000									
34.Código: 000									
35.Código: 000									
36.Código: 000									
37.Código: 000									
38.Código: 000									
39.Código: 000									
40.Código: 000									
41.Código: 000									
42.Código: 000									
43.Código: 000									
44.Código: 000									
45.Código: 000									
46.Código: 000									
47.Código: 000									
48.Código: 000									
49.Código: 000									
50.Código: 000									
51.Código: 000									
52.Código: 000									
53.Código: 000									
54.Código: 000									
55.Código: 000									
56.Código: 000									
57.Código: 000									
58.Código: 000									
59.Código: 000									
60.Código: 000									
61.Código: 000									
62.Código: 000									
63.Código: 000									
64.Código: 000									
65.Código: 000									
66.Código: 000									
67.Código: 000									
68.Código: 000									
69.Código: 000									
70.Código: 000									
71.Código: 000									
72.Código: 000									
73.Código: 000									
74.Código: 000									
75.Código: 000									
76.Código: 000									
77.Código: 000									
78.Código: 000									
79.Código: 000									
80.Código: 000									
81.Código: 000									
82.Código: 000									
83.Código: 000									
84.Código: 000									
85.Código: 000									
86.Código: 000									
87.Código: 000									
88.Código: 000									
89.Código: 000									
90.Código: 000									
91.Código: 000									
92.Código: 000									
93.Código: 000									
94.Código: 000									
95.Código: 000									
96.Código: 000									
97.Código: 000									
98.Código: 000									
99.Código: 000									
100.Código: 000									

Maldan behera bazterra jo dute

ZENTRO pilotuek bazterra jo dute, hamar urtetako abiaduran, maldan behera, euskalduntzearen bihurtune lokaztuan irristatuta. Olio arrastoan —hilabeteotan luzatu den irakasleen greban— erotu dira gurgilak, eta zapla! HABEren motorrak sutan.

Duela hamar urte, euskalduntze-alfabetatzearen errepide estua konpontzeak zuen garrantziaz ahaztuta (hamaika zulo aurki zitezkeen), administrazioari zer otuko eta, zentro

pilotuak asmatu zituen. Hauen motorrak HABESEA deitu errekinaz bete zituen, eta errepidera ekarri. Nagusiki AEK hamaika itzuli egina zen ordurako, eta motorrak zailduak zituen, aldatz gorako jardunean (euskalduntze-alfabetatzearen mapa eta gidetako puntu lodiak, urratsez-urratseko aurrerapausoekin, osatzen). HABEk haatik, bere pilotu handiak baino ez zituen ikusi nahi aurrean.

PILOTUEN motorrak beste guztiak atzean uzteko pentsatuak ziren. Eta HABESEA errekinaz noski, helburuon arabera banatu da: AEKri ttantaka eman izan zaizkio dirulaguntzak, gero eta kopuru murriztagoan. Joseba Arregik ez baitu inoiz haren motorra gustukoa izan (zaratatsuegia, zikina eta geldoegia). HABErena hargatik, isila, garbia eta abiadura handikoa...

Azken urteotako kritika nagusien aurrean gormutu jardun diren arduradunek, euskalduntze-alfabetatzearen seinaleak behin eta berriz ahaztu eta, beren pilotuak eta besteak, elkarrekin talkan jarri dituzte —matrikulazioaren kopuruak eta berreuskalduntzearen helburuak inondik ere

Duela urtebete egindako argazki honetan Ipar Euskal Herriko Uralai taldea bigarren batzar nagusian aurkitzen zen. Hirugarrena egin dute berriki, eta hor zen zuzendaritzak dimititu egin du. Iparralde barnealdeko kultur animazioaren eredutzat jotzen zen Uralai elkarteak hainbat talde lotzen zituen bere baitan. Ordea, jendearen partaidetza eta antolatuturiko egitasmoen jarraipen kaskarrari begira, emaitzak ez

direla batere onak konturaturik utzi dituzte karguak. Eta krisia piztu da, oro har kultur etxeen urteotako gainbehera hondoa jotzen ari delakoan.

Txomin Hegik ohartarazi duenez, kultur hedapena ziurtatzeko zerbait sortu behar da, egungo eredua —Pizkundearen hila omen— ez baita baliagarria. Errotik tajutu beharreko eztabaida dugu, beraz, honakoa. Kultur animazioaren mundua nola garatu? Herri ekimena nola zuzpertz?... Itxuraldatzen ari zaigun errealitateari aurre egiteko moduak sortu beharrean dira.

Turutaren hotsak

betetzeke—. Auzia gordindu, semaforoak gorritu eta bihurguneak gaiztotzea baino ez du lortu HABEk honela denbora honetan: AEKren indargetzeko ageriko saioek hainbat istripu eragin dituzte; errepidea bestalde, lainoturik utzi dute...

AZKENIK, hamar urteotako dinamikaren gurpilean, pilotuek argirik gabe egindako bide lainotuan jo dute

**— Lehen pilotuekin
gaur ikuskatzaileekin,
aurrera! Aurrera,
euskalduntzearen
errepidea gurutzatzea
ezinezkoa bihurtu
arte... ●**

bazterra. Bazterrik gaiztoena inondik ere, euskalduntzearen amildegitik oso hurbil dagoena. Jauzian desegin den motor zaratak jasanezinak gertatu dira Joseba Arregiren belarrietarako. Proiektu kutuna guztiz elbarri ikusi duenean baina, malkoak utzi eta hurrengo lanak lotu ditu. Pilotuen ondorengo berdefinizioarena.

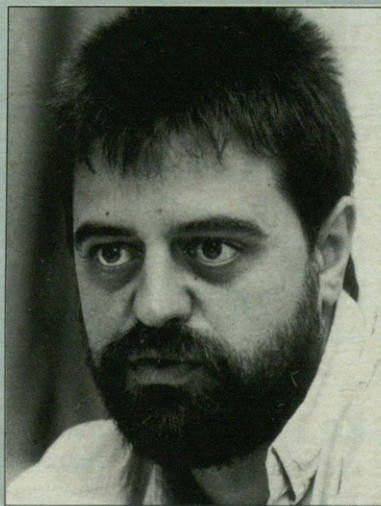
Zentro pilotuen ondotik etorkizunik badu eta HABEK: urteotako noraeza egokitu eta gauzak bere lekuan jartzearena. Ez dio errepidegintzari errepikatuko noski, ez da ohartuko zuloak handitu baino ez direla egin, eta premiak inoiz baino larriagoak direla. Gasolindegien jabe da eta nahikoa du. HABESEA errekin bere esku, lehen pilotuekin gaur ikuskatzaileekin, aurrera! Aurrera, euskalduntze-alfabetatzearen errepidea gurutzatzea ezinezkoa bihurtu arte...

J.J. Petrikorena

J**OSE** Arregik abuztuaren beroaldi itogarrietan luzaturiko gutuna amaierarik gabeko filtrazioaren bidez ezagutzerik izan duenak badaki, jakin, herri inizatibaz sorturiko edozein ekimen mamutzar erasotzailea zelakoan, Ajuria Eneako gazteluaren babesle izatera jokatu duen ainton-semen ibiltaria izan dela Joseba Arregi hamar urteotan zehar. Haizerrotak erraldi ikaragarritzat harturik, zilipurdika erori zen «On Kixote» haren antzera, horra hor gure kultur jakintsu aparta bere Dultzinea Guggenheimek pizturiko maitasun suarretan erreta, martiri bilakatua.

HAMARKADA luzean zehar erabilpena sustatzea ardatz izango zuen euskalgintzaren aldeko iharduera oro baztertu eta gehien zigortu duena agertzen zaigu orain erabilpen murrizak pizten duen arduraren abandera-tua. Baina ez noski, euskaraz bizi ahal izateko eskubide kolektiboaren errekonozimendua benetan ziurtatua izateko gutxienezko baldintzak ziurtatzeko. Ezta ere aintzinako zaldunen historiak baztertu eta herri xehearen jakinduriari errepikatze inolako autokritika izpirik iradokitze siki-erian. Halakorik, arren!

Lagunen eskutan ezarritako insulek zutik diraute, handi manki-

XABIER ALEGRIA

keriaren lekuko bezala. Helduen euskalduntze eta alfabetatzegintzaren oinarri sendoa beharko lukeen habea zorriak jota. Haurren euskalduntzea promesa inoiz ez bete, elebitasun formal hutsak eta bereziki A ereduak, HIES gisa, eskolan oinarritutako euskararen defentsa eta garapen gaitasuna txikitzen duela. Azken batean, herri euskalduna eraiki beharrean, era patologikoan bizitzera kondenatua izango den «Rainman»-ez osaturiko multzo erdimutua, estatu erdalduntzaile baten «babespean», menpeko bilakatua.

HITZ goxoak baino ez eskeinita ere, beste batzuk nobela honetan aingerutxoen papera jokatu nahi izanak minduta egoteaz kexu agertzen zaigu desprestijiatutako zalduna. Horretan behintzak arrazoia eman beharko zaio. Are gehiago marketing operazioetan euskararen aldeko herri ekimenentzako dirua eskeintzen ari den konpetentziako saltzaile berriaren jokaldiaz oharturik. Aurreko jauregikoek, azkenean, merkatu berean sartzeko aukera egin dute. Eta gainera eskeintza komertzialez hornitu nahi izan dute oraintsu arte zaldun guztien etsaiari luzaturiko zubia. Zigorrik gogor eta krudelenak merezi zuenak entzun du zubi horren onartzearen ordaina euskalgintzak diru gehiago eta boikoten amaiera izango dela. Inork ez al dio egingo jauregiko jaun berria izan nahi duen izenkidea den horri instrumentalizazioaren aipurik?

Abiatu dira EHUⁿ Antzerkigintza Diplomako ikasketak

Unibertsitateko antzerki ikasketak eskolaurreko azterketa gainditzeke

Antzerki desagertu ondoren, azaroan abiatu ziren antzerkigintza ikasketak Euskal Herriko Unibertsitateak Donostian daukan Filosofia eta Hezkuntza Zientzien fakultatean. Bertara joan ginen iragan astean antzerkigintzari buruzko diplomatura gertutik aztertzeke, eta horretarako, lehenengo ikasleekin izan ginen; baita irakasle eta arduradunekin ere.

EUSKO Jaurlaritza eta Euskal Herriko Unibertsitateak sinatutako ituna dela medio eman zaio hasiera diplomatura berriari. Isabel Pelegrin idazkariak esan digun bezala, antzerkigintza diplomaturako ikasgaiek modulo izena dute eta bat, bi edo lau kredituz osaturik dago bakoitza. Guztira, 16

modulo daude lehenengo ikasturtean. Moduloak dauzkan kredituen arabera, ikasleek bi egun, astebete edo bi astetan lantzen dute ikasgaia, eta bukatu ondoren hurrengoari ekiten diote irakasle berri baten ardura-pean.

15 irakaslek dihardute. Batzuk antzerki taldeetako

kide dira, unibertsitateko irakasle beste batzuk, eta badira telebistako aktore eta idazleren bat ere: Mikel Gomez de Segura (Traspasos taldeko kidea), Miren Urkijo (Taun-Taun), Maite Recarte (Magisteritza eskolako irakaslea), Alfonso Sastre, Aizpea Goenaga... Azaroan abiatu zen ikasturtean 17

ikasle parte hartzen ari dira. Ikastolako irakasle bat, fakultatean bertan lan egiten duten bi pertsona eta ETBko aurkezle bat, besteak beste. Denek dute gutxienez bi urteko esperientzia antzerki munduan. Hori baita ikastaroan parte ahal izateko ezinbesteko baldintza.

Iragan astean izan ginen ikasgelan, ikasleak «Interpretazioa» moduloa lantzen ari zirenean. Tren bateko bagoian egongo balira bezala, zortzi ikasle jarri ziren aulkietan eserita gelan dagoen oholtzaren gainean, eta bidaiariek egin ditzake-

Antzerki emanaldia azken azterketa

ANTZERKIGINTZAN edo antzerki animazioan profesionalak diren edo esperientzia dutenei, eta antzerkian esperientzia duten diploma edo lizentziatuei zuzenduta dago Donostiako EHUⁿ ematen den Antzerkigintza diplomatura. Bi urteko iraupena du, urrian hasi eta ekainera arte luzatzen da ikasturtea, eta 30.000 pezeta (1.300 libera) balio ditu matrikulak. Graduondoko Unibertsitate

Diploma lortzeko, ikasturte bukarako azterketak gainditu eta gutxienez 70 kreditu behar dituzte ikasleek. Klaseko 10 ordu osatzen dute kreditu bakoitza. Lehen ikasturtetik bigarrenera pasatzeko gutxienez 32 kreditu gainditu behar dira. Lehen ikasturtearen amaieran euskarazko zenbait antzerki testu irakurri bahar dira jendaurrean, eta bigarren urtearen amaieran epaimahai baten au-

rean antzerki emanaldi bat egin behar da azken ebaluazio bezala.

Lehendik unibertsitate titulu baten jabe direnek «Antzerkigintza: Animazioa eta Profesionalizazioaren Unibertsitate Bereziariaren Diploma» jasoko dute ikasketak bukatu ondoren, eta «Adituaren Diploma» unibertsitatara sartzeko baldintzak bete eta gutxienez bi urteko esperientzia profesionala dutenak.

ten komentarioak asmatzen hasi ziren. «Zein ordu da?» edo «bero handia egiten du» ohizko esaldiez gain, trena poliki zihoala eta, eztabai-datzen hasi ziren.

Idoia Urangak orain dela sei urtetik hona dihardu Azpeitiko Antxieta talde amateuran, ikastaro batean parte hartu zuen Antzertin, eta antzerkia bere bizimodu izatea nahi du. Berak esan digunez: «Modulo asko dira. Gauza asko ematen dira denbora gutxian eta ezin da sakondu. Gustu pixka bat hartzen diozunean modulo hori moztu egiten da».

Baliabide eskasak

Antzeko zerbait esan digute Ibon Sanz eta Karmele Zu-

billagak. Hondarribik o zenbait tailerretan parte hartu dute eta Virguliñe talde amateurreko kide dira. Sanzek eta Zubillagak antzerkiari esker bizitzeko asmoz egin nahi dute diplomatura. Ikasgelak baliabide eskasak eskaintzen diela aipatu digute: «Ez dago deus ikasgelan; piano bat eta kitto... Pixka bat baztertuta gaude».

Pilar Mozok zenbait tailer egin ditu Bilbon, Getxon eta Erandion, besteak beste, kale antzerkia ere landu du eta bat dator aurrekoen iritziarekin: «Hau pantomima politikoa da; antzerkia eta zinemarekiko dagoen eskaintza handia ikusirik, gazte jendearen aurrean ondo gelditzeko eta abots horiek isiltzeko». Baliabiderik ez daukatela azpimarratu digu Mozok. «Ez daukagu

antzerki ariketak egiteko jantzirik, ikasgelan ez dago zoru egokirik... Ez ditut sekulako argiak eskatzen, baina bai oinarritzkoena, eta seriotasun pixka bat arduradunen aldetik».

«Interpretazioa» moduloaren irakaslea da Miren Urkijo. Taun-Taun txotxongilo taldeko zuzendaria da egun, eta esan digun bezala inprobisazioaren bidez ematen du bere ikasgaia: «Antzezlea bera dramaturgo biburtzea da nire asmoa. Zenbait giltzarri ematen dizkiot egoera batean antzez dezan edo oso zabalak diren testuak zehazteko». Diplomaturari buruz hauxe esan digu Urkijok: «Ikusi dudanez oso gauza asko daude erdi-teorikoak eta praktikoak gutxiago. Interpretazioak ordu gehiago izan beharko lituzke».

Antzertin ematen zen egitarau berdintsua lantzen da unibertsitatean zenbait elementu berriz horniturik: unibertsitateko formakuntza, hizkuntza. (Argazkia: Eurne Koch)

Antzerkia unibertsitatera

ANTZERKI eskolak pauso handi samarra emanaz, antzerkia unibertsitatean sartu du. Dagoeneko, Bartzelona eta Madrilako antzerki eskola ofizialek bere erara egin duten moduan.

Mugimenduak bilakae-
ra errazten duen momen-
tutik, izugarri ondo irudi-
tzen zait Antzertik eraba-
kitakoa. Agian, honela,
besteak beste, urteetan
Antzertik izandako gaitza
sendatu ahal izango da
oraingoan: programazio
eza.

Bestalde, denborak

erakutsiko du aldaketa
honek beharko dituen
zehastasun edo gehiga-
rriak, ordurarte ez ditugu
guk ere zalantzak izango,
aurrera lan egitea baita ga-
rrantzitsuena.

Antzerki sailean, dena
den, urte guzti hauetan,
—hamar urte pasatu dira,
hola edo hala, antzerki es-
koletatik aktoreak merka-
tura atereaz—, hots, den-
bora honetan Eusko Jaur-
laritzak babesten duen es-
kola honek aktoreak ba-
karrik prestatu ditu.

Garrantzitsua da beraz,
ahal bezain pronto, beste

OLATZ BEOBIDE

Aktorea

profesionalen prestakun-
tza, hots, argi eta soinu
teknikariak, eszenogra-
foak, atrezistak, zuzen-
dariak, idazleak, produk-
zio eta salmenta teknikari

eta arduradunak... eta
abar. Askok egin beha-
rrekoa eta asko dira lan
hauetan prestatu nahi du-
tenak, baina zoritxarrez,
hemendik kanpo hasi
behar dituzte ikasketak,
eta zailtasun horiek gain-
dituz gero askotan ez dira
prestatu ahala hona itzul-
tzen.

Arlo guztietako profe-
sionalak hemen biltzean,
merkatuak momentu ho-
netan une zoriontsuena
bizi ez badu ere, errazagoa
litzateke denen artean
gure lana hobetu eta area-
gotzea.

Tren bateko bagoian
egongo balira bezala,
bidaia-eriek egin ditzaketen
komentarioak asmatzen
hasi ziren zortzi ikasle
«Interpretazioa» ikasgai-
an.

Pello Aierbe da diploma-
tutaren zuzendaria, Isabel
Pelegri idazkaria eta Eu-
genio Arozena da zuzen-
dariaren laguntzaile tekni-
koa. Arozena bera zen An-
tzerti eskolako zuzendaria:

«Antzertin klase batzuk
ematen izan ginen eta
ikusten genuen aurrera-
pauso bat eman behar ze-
la». Aktore edo antzerki
sortzaile berriak sortzeko
bide egokia ikusten du di-

plomatura Arozenak:
«Lehen ere aktoreak sortzen
ziren, baina guk titulazio-
ren bat sortu nahi genuen
aktoreek bere formakuntza
zabaltzeko kanpora joateko
garaian agiri baliagarria
izan zezaten, adibidez.
Unibertsitatean Antzertin
ematen genuen programa
berdintsua lantzen da bai-
na beste balore batzuk har-
tzen dira: unibertsitateko
formakuntza, bizikuntza».

Lehen urratsak besterik
ez ditu eman estreinatu berri
den antzerkigintza diplo-
maturak, baliabide aldetik
zenbait hutsune suma bai-
taitezke ikasgelan. «Hori
egia da. Lehen urratsak
ematen ari gara. Antzerti-
ren gauza onak pasatu
behar ditugu unibertsitate-
ra. Poliki-poliki abiatuko
da lizentziatura».

Ikasgela utzi, eta kontu-
ratu ginen oinarriko bal-
dintzak falta zaizkiola es-
treinatu berri den antzerki-
gintza diplomaturari.

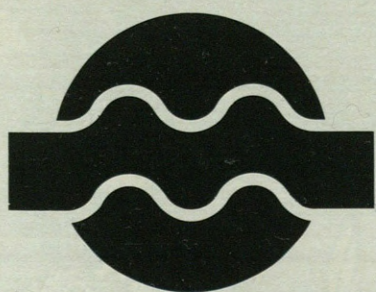
Joxi Goikoetxea

GAZTEA
eta
EUSKALDUNA

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratia

Otsailaren 3an Pello Errota hil zela 75 urte beteko dira

Errota oneko bertso-irina

Pello Errota asteasuarra gizon txikia zen, 60ren bat kilokoa.

Txapela, makila eta ezpainetako irria beti aldean eramaten zituen. Bertsoak egiten bizkorra, erantzun azkarrekoa zen. Plazetan ondo luzitzen zekiena. Orduko bertsolarien artean (Txirrita, Udarregi, Otañotarrak, Xenpelar...) handia, hainbat pasarte eta kontakizun utzi dizkigu ahozko eredu eta idatzizkoan. Horiek gogoratu ditugu orriotan.

PEDRO Jose Elizegi, 1840an Asteasuko Goikoe-rrotan jaioa. Errotaria bizi-bidez. Pello Errota. Otsailen 3an beteko dira hil zela 75 urte. Txikia zen. Txapela beti begietaraino sartuta zerman. Eskuan beti makila. Ezpainetan beti irria. Bertsoan jaiki eta oheratzen zena. Bertso bizi, zorrotzekoa zela goraipatzen dute kronikak. Otañotarrak, Txirrita, Udarregi edota Xenpelarrekin hamaika saio eginga. Sagardotegia eskola. Hitzetik hortzera kontua, apustua edota ziria.

Antonio Zabalari zor diogu, hein handi batean, herriz-herri, festaz-festa, txapelketetan eta desafioetan kantatutakoen testigantza jaso izana. Pello Errotaren alaba batek, Mikaelak, hil aurretik esan zizkion kontuekin orriak eta orriak bete baitzituen Auspoan. Berriki, Auspoaren «Sail Nagusia» deituan berrargitaratu direnak. Bertso idatzizkiak ere, mordoa gorde dira. Guztiarekin, haren bertso-errotan xehetutako irina dasta daiteke 75 urte beranduago.

Aita errotaria zuen, Jose

Horra hor errotaria. Bere ofizioa zela eta, hamaika ziri sartuko zioten. Irin kontuetan ere maisu zenak, ordea, handiagoak erantzuten zituen.

Errota esaten zioten, eta ama, Josefa Ramona Maiz. Maizterrak ziren Goikoe-rrotan. Baserri txikia zen, sukaldea eta gela pareta. Joakina Antonia Bengoe-txearekin ezkondu zen, eta 8 seme-alaba izan zituzten, bertan. Eta haiek hazi behar. Inguruko baserritakoak etortzen zitzaizkion, laka trukean (errotariak eho-lanagatik gari edo artotan hartzen zuen saria) irina eramatera. Andoain, Aia, Billabona eta Zizurkilgo orduko okindegiekin ere tratu bazuen Pello Errotak. Halakoetara, astoarekin hasieran, idiarekin gero, garraiatzen zituen irin zakuak.

Bertsotan edo erreztatzen

Errotarrian bertso kantari aritzen zen, Jesusen Pasioarenak eta beste. Beti bertsotan edo erreztatzen ikusiko zuten. Beti edo askotan pipa erretzen ere. Halaxe harrapatuko zuten, nonbait, karlistek gerra garaian, haientzat lana egiteko. 'Beltzak' edo liberalak nondik-nora zebiltzan jakin nahi zutela eta, bide onetik eraman zitzaizkien agindu zioten. Hango tiroak! Lizarraga jenerala, emaztearekin errotan zain, bien bitartean. Pello Errota, berriz, egun osoa irin artean egin ondoren, aurpegia zuri-zuri zuela mendian gora...

Ez ziren, noski, garai onak. Gosea, lapurretak, kolera... hamaika pasarte gogoratzen zituen Mikaelak, Auspoan. Ordurako, asteasuarra bertsotan hasia zen plazaz-plaza eta sagardotegietan («bertsotara joan eta dirua ekartzen zue-nean, pozak gu denak», aipatzen zuen alabak). Gipuz-

koaren barrualdean, Zizurkil-Asteasu bailaran, Otañotarrak eta Pello Errotak talde aparta osatzen zuten. Usurbil-Igeldo inguruan Udarregi nagusi zen. Hernanin Txirrita eta Erreterria aldean Xenpelaar.

Ezagunak dira, ahoz-ahoz jaso baitira, Zizurkil, Aduna eta Billabona artean zegoen Karidadeko bentan botatakoak: «Karidadeko bentan/gu sei bertsolari,/ Errekalde zaharra ta/ Juan Jose Udarregi,/ Bernardo Zizurkil-

go,/ Gazteluko Gorri,/ Erreterriakua/ Xenpelaar jaun bori,/ ni Asteasukoa/ Pello Errotari». Beste batean Tolosara joan zela, sei bertsolarien izenez bertsoa osatzerik zegoenik sinesten ez zuten batzuek ea berea zen galdezka aritu zitzaizkion Errotari. Berak baietz. «Bada horrekin sari guztiak irabaziko dituzu» esan eta goraiatu zuten.

Bere berri nunahi entzuten zen. Deitu ere, leku askotatik deitzen zuten. Ez

Argazkiak ondo gorde du bertsolariaren irudia: gizon txikia, 60ren bat kilo baino ez zen; txapela beti buruan; makilari helduta; eta irribarrea ezpainenetan. Azkarra zen Pello Errota, ezten zorrotzekoa. Plazaz-plaza eta desafioetan etengabeko etorria erakutsi zuena. (Argazkia: Indalezio Ojanguren).

Gregorio Elizegi, Mikel Antonen semea eta Pello Errotaren biloba:

«Inoiz izan diren onenak ezagutuko ditugu datozen urteetan»

ARGIA. *Pello Errota hil zen urte berean jaiotakoa zaitugu.*

GREGORIO ELIZEGI. Hura otsailean hil eta ni maiatzean jaio. 75 urte ditut, beraz, eta zeharka baino ez nuen aitona ezaguterik izan, ezta? Ez dut haren istorio handirik. Gero, afiziorik ez nuen ekarri bertsoetarako. Gaztetan bai, aritzen nintzen, lagunartean, baina gerra etorri zen, joan behar, eta itzuli nintze-

nean... galdua nuen. Ez tarria ere kaskarra dut horretarako.

A. *Garai hartako bertsolaritza eta gaurkoa ikusiz, aitonak egindakoak nola ikusten dituzu?*

G.E. Hitz azkarrekoa zela gauza jakina da. Garai hartan esaten zen bertsolari oso ona zela, onena zela. Orduan hobeak izan zitezkeen hitzetik hortzera. Ez zuten izaten gaia jarri eta preparaziorik orain bezala; elkarrekin

teman eta, aritzen ziren. Horretan hobeto arituko ziren, gainontzean ez, ordea. Gaurkoak ikustea besterik ez dago, zer maila daukaten.

Orduko giroa ere bestelakoa zen, noski. Ez du zer ikusirik gaur egungoarekin. Orain ere, elkarrekin teman hasten direnean bertso ederrik egiten dute, noski. Gauza guztietan aurrera egiten da, eta bertsolaritza ere, bide zabala egin du garai hartatik.

A. *Egungoaren alde jaritzen duzu balantza, ezta?*

G.E. Hemendik urte batzuetara inoiz egon diren bertsolari onenak ezagutuko diren susmoa dut. Gazteenak ere nola datoz? A zer bertsoak egiten dituzten! Adibideak esku betekala ditugu. Aurrera goaz. Gure aitonak eta, lan ona egingo zuten, baina hauek osatuagoak datoz.

zen haren etorria isilduko zuenik! Behin, mutil gazte bat arrantzan ari omen zen errota ondoan eta Pellok zera galdetu: «Zer zabiltza, arrantzan?». Honek, berriz: «Bai; zeozer harrapatzeko zalantzan!». Eta Pellok erantzun: «Putzura eroriko abal haiz hurrengo balantzan!». Halakoak hamaika bota zituen, berdin apaiza, edo mikelete, hala ziria sartu nahian etorritako edonori, bakoitzari berea.

Apustuak gustukoak zituen, bestalde, eta galtzea suertatu zitzaion, hainbat aldiz. Segidakoa Aian kantatua da: «Kantatuko izuet bañan/ ez oso umorian,/

gizona tristea dek/ galdu ondorian./ Etorri gaituk zerbait/ eiteko idian;/ lapurrik ateratzen/ bazaigu birian,/ marabedirik eztek/ nere poderian». Eta hau entzunda gizon batek esan zion: «Marabedirik ez bazu, jarri txapela». Galdu zuen baino diru gehiagorekin itzuli zitzaigun etxera...

Hain zen ospetsua, non 1985. urtean amerikar batzuek joanetorri osoa ordaindu eta Argentinara eramane baitzuten hango euskaldunei bertsoak kantatzera. Hamar hilabetez egon zen etxetik kanpo. Opariak ekarri zituen bueltan: erloju handi bat, urrezko beste txiki bat... Hango kaleez mintzatzen zen gero, egun osoan joan eta joan eta bukatzen ez zirenez, eta bertaratutako hainbat euskaldunen fede kaskarrak.

Osparen itzalean, sariak etorri ziren. Azpeitiko Euskal Festetakoa (1893), kasu, Udarregi eta Jose Bernardo Otañorekin kantatu ondoren. Beste asko ere jaso zituen. Aukera guztiera egokitzen zen errotaria. Gaur txapelketa, bihar desafioa... Txirritarekin izandako pasarteek ezin zorrotzago erakusten digute haren ziria. Hona jarraian haren bertsorik ezagunenetakoa: «Ari naizela, ari naizela,/ hor ikusten det Txirrita./ Eta zein ez da harrituko gaur/gizon hori ikusita?/ Dudarik gabe egina dio/ andregaiari bisita:/ oso dotore etorri zaigu/ bi alkandora jantzita».

Pellori emaztea hil zitzaionean (1897) ere, elkarrekin genituen bertso hau kantatzeko orduan: «Gazterik egin gendun/ alkarrekin junta,/ bogei urte baino leben/ ginen ezkondata;/ orain bakarrik nago/ Jain-

Gregorio Elizegi, bere aitonari Asteasun egin zioten oroitarriaren ondoan. Garai bateko bat-batekoa eta tema giroa azpimarratu dizkigu.

kuak kenduta,/ ai, zeruan
balego/ emazte difunta!.

Bost durona

Itengabe etortzen zitzaion jendea, bertsoak jartzeko eskean. Baita Pellok ere pozik asko jarri, jorнала irabazteagatik. Bost duro kobratzen zien. Errotariak ez zekien idazten eta Mikaelaren bitartez egiten zituen. Andregaiak akaboa emanda etortzen zen mutilarentzat, hainbat apustu gogoratze-ko, norbaiten jokaera salatzeko, berak bizitako gertaeren (Arantzazun egon zenekoa, adibidez) inguruan... Honela, gauza ez zela geratu zen arte. Urtebete egin zuen gaixorik. 78 urterekin hil zen, Goikoe-rrotan. Aurretik, ordea, jendaurreko despedida emana zuen bertso honekin: «Hau esango dizuet/

Goikoeerrotan jaio eta hil zen Pello Errota. Hainbat bertsolariren magala izandako baserria aspaldian bota zuten. (Argazkia: A. Z.).

azken azkenian,/ zer egin
behar dezuen/ biltzen nai-
zenian:/ errosaio bat esan/
nere izenian,/ zerura joan
dedin/ Pello zuzenian.

Bertsolari familia dugu

Goikoeerrotakoa. Pelloren anai-arrebetatik, Joan Kruz eta Sabina bertsotan aritutakoak ziren, eta Mikel Anton bere semea... ondoko belaunaldietan ere uztarik

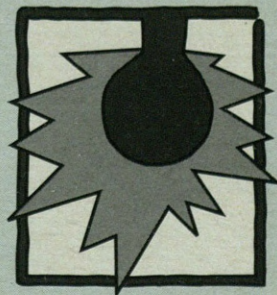
jaso da. Izan ere, errota hartako irinak jatekorik ugari eman digu.

J.J. Petrikorena

ARGIA

EZ GALDU AUKERA HAU!

Orain harpidedun eginez gero, **Antxeta** argitaletxearen **komiki bilduma** dohainik

HARPIDETZA TXARTELA Tel: (943) 37 15 45 Faxa: (943) 36 10 48

IZENA _____ 1. DEITURA _____
2. DEITURA _____ HELBIDEA _____
TFNOA _____ HERRIA _____
KODE POSTALA _____ HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____
SUKURTS. HELBIDEA _____ SUKURTS. ZKA. _____
KONTUAREN ZENBAKIA _____

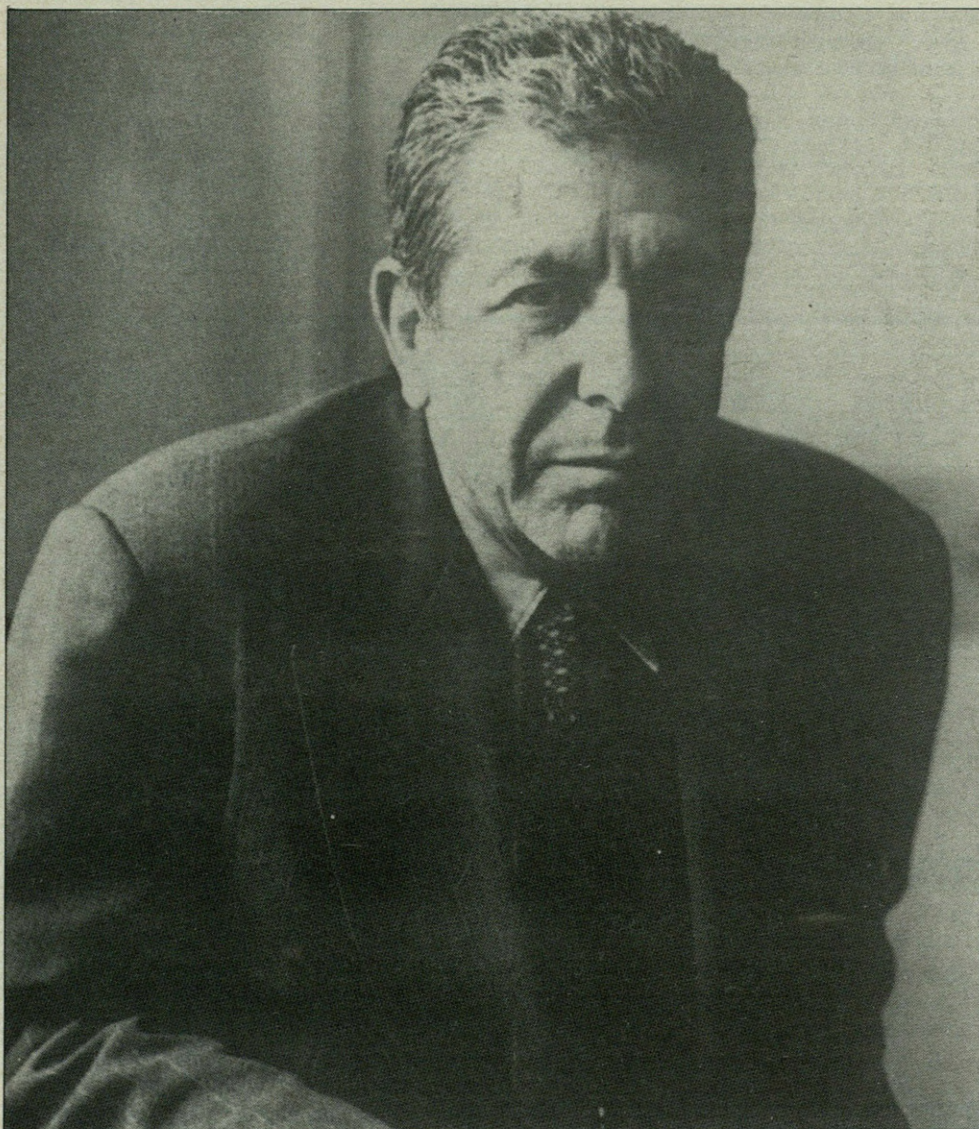
ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

HARPIDETZA SARIAK
(BEZ barne)

Hego Euskal Herria
10.900 pzt
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.900 pzt
Beste Atzerriak
114.250 pzt
Airez 22.500 pzt

Argitaratzear dago Leonard Cohen-en kantu eta poemen bilduma

Kantari bakartiaren berpiztea

Nahiz eta hogeita sei urtetan erreferentzia izan, bere ibilbidean zehar ez du inoiz izan orain besteko arrakasta Leonard Cohen kantari eta poeta kanadarrak. Laster izango da kalean bere poema eta kantuak biltzen dituen idazlana.

ARRETAZ egin beharreko prozesu luzea da Leonard Cohenentzat kantu bat egitea. Bukatu berri du munduan zehar egin duen bira, eta prest dauzka laster argitaratuko diren zenbait lan: bere hainbat zuzeneko emanaldi jasoko dituen diskoa, eta bere ibilbideko poema eta kantuen antologia biltzen duen liburua.

1967. urtean diskogintzan lehen urratsak ematen hasi zenetik, 11 lanek izan dute

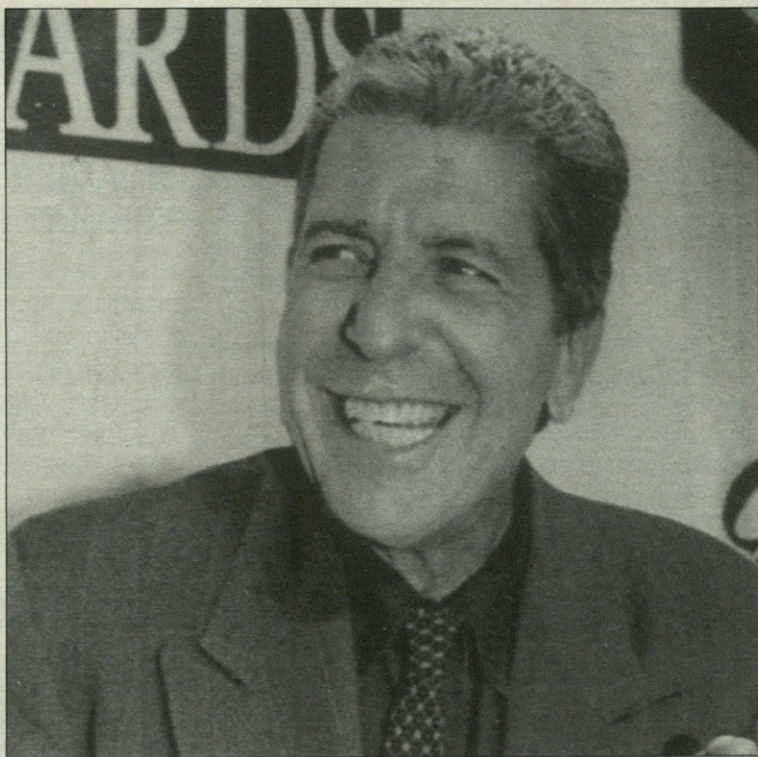
26 urte eta gero lortzen ari da arrakasta Leonard Cohen. (Argazkia: Miguel Alonso).

protagonista kantari eta poeta kanadarraren ahots sakon eta urratua. Malenkonia da nagusi folk eta rockaren artean kokatzen den bere musikan, eta aipaturiko diskoez gain hainbat poesia liburu eta eleberri argitaratu ditu hogeita sei urtetan zehar.

Egun, 59 urte dituela ari da lortzen arrakasta, bere eraginik jaso duten zenbait rock talderen bitartez —1991n argitaratu zen «I'm your fan», REM, Pixies, Jon Cale, Nick Cave and The Bad Seeds eta beste hainbat talde edo kantariren eskutik landutako bere 18 kanturen bilduma—, eta Elton John artista ezagunaren «Duets» diskoan ere parte hartu zuen. Berpizte hitza aipatzen du Leonard Cohenek lortzen ari den sōna azaltzeko garaian: «Berpiztea da, baina ziur nago laburra izango dela». Fenomeno arraroa izan da berarentzat berpiztea. Izan ere, gehiegi ulertzen ez dituen sari eta aipamen ugari jaso baititu azken urteetan. Martxoan eman zioten eta urteko kantari onenari ematen zaion Juno saria, esate baterako.

1934. urtean jaio zen Montrealen Leonard Cohen. Artean gaztetxoa zela eman zituen lehen urratsak musika eta poesia munduan, eta McGill unibertsitatean ikasten ari zela sortu zuen *country* musika estiloa lantzen zuen The Buckskin Roys hirukotea. Ikasketak bukatu aurretik argitaratu zuen 1956ean «Let us Compare Mythologies», bere lehen poema bilduma, eta lau urte beranduago beste hainbat poesia liburu eta bi eleberri.

Ordea azken idazlan hauek plazaratu aurretik kantatu zion Judy Collins folk kantariari «Suzanne»

1967. urtean grabatu zuen lehen diskoa kantari kanadarrak, ondoren beste hamar iraupen luzeko disko argitaratu zituen, eta laster izango da kalean bere zenbait kantaldi jasoko dituen lana.

pieza telefonoz, eta disko bat gustura grabatuko liokeela esan zion Judy Collinsek. Handik gutxira, 1967an hain zuzen, plazaratu zuen Cohenek bere lehen diskoa: «The songs of Leonard Cohen». Geroztik beste hamar, eta laster izango da kalean berak egindako zenbait kantaldi jasotzen dituen lana.

Ikuspuntu ezkorra

Orain dela bi urte arte idatzi zituen poema eta kantuen aukera bat argitaratu zen 1992an «Stranger music» izenburupean. Poema hauetan maitasun arrastoak eta herrimina dira azpimarragarri, eta bere harremanetan izandako sentipenek ere badute tokirik. Askotan aipatu izan da Leonard Cohenek ikuspuntu bakar-tia eta ezkorra duela: «Euria egingo duen jakiteko zain dagoena da pertsona ezkorra. Ni blai eginda nago honezkero. Ikaratzen murgil-

duta bizi izan naiz basieratik, baina pozik nago nire ikararekin. Obizkoa da niretzat. Paisaia naturala be-

zala moldatu da nire bizitzara».

Joxi Goikoetxea

MAIAKOVSKI

Poemak

errusieratik euskarara lehen aldiz ekarriak
Koldo Izagirrek apailatutako antologia eta itzulpenaz

SUSA literatura argitaletxea ☎ 37 15 45

URTARRILAK

28

■ ARGAZKI ERAKUSKETA BARRENA KULTUR ETXEAN

URTARRILAREN 28a arte egongo da zabalik Ordiziako Barrena Kultur Etxean **Maria Elisa Zorriqueta** argazkilariak burutu duen erakusketa. Estatu Batuetan, Espainian eta Euskal Herrian ikusi ahal izan diren zenbait erakusketatan parte hartzeaz gain, hainbat katalogo, aldizkari eta egunkaritan argitaratu izan dira Zorriquetaren argazkiak.

URTARRILAK

29

■ ALVAREZEN OLIOAK ETXEBERRIA ARETOAN

DONOSTIAKO zenbait txoko dira Donostiako Etxeberria arte galerian egunotan ikus daitezkeen paisaia lanetako protagonista. **23 olio** dira guztira, eta teknika ezberdinak erabiliz margotu zituen iragan urtean Juan Maria Alvarez Enparantzak. Berak esan ohi duen bezala, sentipenen bitartez islatzen du natura bere koadroetan.

URTARRILAK

30

■ JAVIER IRAETAREN ESKULTURAK DONOSTIAN

HIRU urtetan egindako **22 lanek** osatzen dute urtarilaren 30era arte Donostian zabalik dagoen eskultura erakusketa. Zurezko enborrak baliatuz egin ditu Javier Iraetak lan hauek, eta Kutxa Fundazioak Donostian daukan erakustaretoan ikus daitezke egunotan. Eguneroko bizimodua islatzen du enborren bitartez Iraetak.

URTARRILAK

31

■ PIANOJOLE NAFARRAK IRUÑEKO KONTSERBATORIOAN

LAU pianojole nafarrek joko dute datozen asteotan Iruñean, Pablo Sarasate Kontserbatorioan. **Rosalina Caballin Yarnoz** urtarilaren azken egunean arituko da, **Maite Ascunce Parada** otsailaren 4ean, eta hilaren 7an **Esther Andueza Soto**. Arratsaldeko 8etan izango dira emanaldi guztiak.

B E G I B E L A R R I

A R T E A

Ezagutzen ez dugun Donostia

DONOSTIARI gerorako geratuko zaizkion hainbat irudi piktoriko egunotan ikus daitezke Donostiako 16 Galerian erakusgai. Bene-beneta-koak. Begiratu ahala orduantxe egindakoak diruditenak. Alde eta ikuspegi oso desberdinetatik eginak gainera -eta ez donostiarrontzat bakarrik-, Donostia are erakargarriagoa egiten dutenak.

Errealismo berria lantzen duten hamabi pintoreren lanek osatzen dute erakusketa osoa, eta bere txikitasunean, lan handiak direla ageri-agerian suma daiteke. Bitxiak bezain errealak gertatzen direlako. Ezin errealagoak, ezin bitxiagoak. Erreparatu orduko sentitzen dena hala-koxea da: begiratzen jarraitzeko ikusmina.

«DONEBASTIAN HIRIRA» PINTURA
GARAIKIDEAREN ERAKUSKETA. 16

ARTE GALERIA. DONOSTIA.
URTARRILAREN BUKAERA ARTE.

Esate baterako, Maria Cristinako zubiarena, edota Urgull mendiarena, kalean eguzkia hartzen ari den emakumearena edota itsasotik begiratuta

ikus daitekeena. Denek badute beren detailtxoa, bereizgarri nabaria tarteetan. Eta horixe sekretua: eguneroko ibileran ohartzeke pasatzen diren hainbat kontu hantxe, bista-bistan. Baita hiriko zaharrenek ezagutu ere egingo ez lituzketenak!

Eta arte garaikidea Donostian gauzatu baino gehiago, Donostia dela ikuspegi garaikidearen arabera aztertua dagoena esan daiteke. Horra hor meritua. Ideia ausarta pintore atrebietuek gauzatu baitute. Ederki erreparatutakoa ederkiki gauzatua izan denez. 16 Galeriarren 10. urteurrenak ez zuen gutxiago merezi; katalogoa argitaratzeko dirulaguntzarik gabe eta medio handirik gabe baina...

PATXI SARRIEGI

■ TXISTU MUSIKA LEHIAKETA SEGURAN

PIEZAK konposatzeko garaian ohizko txistu familiako tresnak erabili behar dira Segurako Udalak antolatutako **Fandango (Orripeko) eta Arin-Arin IX. Txistu Musika lehiaketan**: fa sostenidoko bi txistu, si naturaleko silbotea, danbolina eta danborra.

Irabazle suertatzen diren orripeko eta arin-arin piezak Seguran bertan izango den **Euskadiko Dantza Txapelketan joko dira** ekainean. Lanak urtarrilaren 31 baino lehen bidali behar dira Segurako Udaletxera, eta 35.000 pezetako (1.590 libera) sari bana banatuko da.

■ MUSIKA IKASTAROAK HELDUENTZAT

BILBOKO **Juan de Antxieta** zentroak helduei zuzenduriko musika ikastaroa antolatu du. Luciano Gonzalez da ikastaroaren zuzendaria eta musika sormen klaseetako arduraduna, eta irakasle ezberdinak arduratuko dira musika tresnak lantzeko antolatu diren klaseez.

Akordeoa, gitarra, biolina, biola, kontrabaxua, flauta, klarinetea, tronboia eta txistua landuko dira, besteak beste, otsailaren 1ean hasiko den ikastaroan.

■ IHAUTE BERTSO-LEHIAKETA

IHAUTE-GIRO umoretsuari egoki daitezkeen **kopla, bertso nahiz kantu berriak** sortu eta ezagutzera eman asmoz antolatu du Euskadi Irratiak Ihaute Bertso-Lehiaketa. Doinu eta neurria libreak dira, eta lanak otsailaren 4a baino lehen bidali behar dira Euskadi Irratira (Larremendi 1, 20004 Donostia).

Antton Aranburu eta Nikolas Aldai Euskadi Irratiko lankideak, **Pello Esnal eta Andoni Egañak** osatuko dute epaimahaia, eta 50.000 pezetako sari bakarra banatuko da.

■ INDALEZIO OJANGURENEN ARGAZKIAK ZARAUTZEN

OTSAILAREN 6ra arte dago zabalik Zarauzko Photomuseum-en, Indalezio Ojanguren (1887-1972) argazkilariaren lan esanguratsuen osaturiko bilduma. Argazkilariak 1966an Gipuzkoako Diputazioari emandako **7.863 negati-boetatik aukeratu dira erakusketako 40 argazkiak**. Euskal Herriko toki ezberdinetakoko ekitaldiak agertzen dira lan hauetan.

XABIER SANTXOTENA eskultorearen lanak ikus daitezke egunotan Gasteizko Ur Biltegi Zaharrean. Nahiz eta aspalditik jardun eskultura munduan, oso erakusketa gutxi egin ditu orain arte Santxotena. Bere obrak noizbait erakutsi izan ditu kaleetan edo hainbat egoitzatan —Unibertsitatea, Eusko Legebiltzarra—, eta otsailaren 14era arte ikusi ahal izango den erakusketa Gasteizko Ur Biltegian egiten duen lehenengoa da. Arbasoei zuzendutako begiradatzat hartzen ditu bildumako 15 obrak. (Argazkia: Yosu Txabarri).

Durangoko Liburu Azokan oso estimatua

*Edorta Jimenezen
nobela berria:*

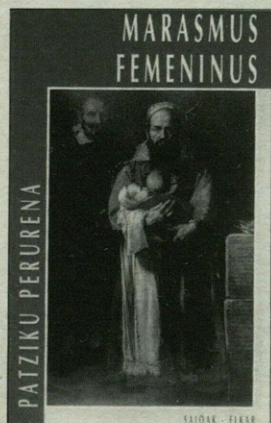
AZKEN

FUSILA

*Edozein trenbide eraikitzea epopeia itzela da.
Preso errepublikanoek eraiki zuten,
gera galdu ostean, Euskal Herrian eraiki den
azken burdinbidea, eleberri honetakoa:
joan den mundu baten ikurra.*

SUSA argitaletxea ☎ (943) 37 15 45

L I B U R U A K

«MARASMUS FEMENINUS».**PATZIKU PERURENA.****ELKAR. 295 or.**

POLEMIKA piztu du lan honek kalea ezagutu bezain laster. Emakume baten ikuspegia azaltzen du egileak gutunen bidez. Azalpen gisako baten ondoren, «Joanaren gutun zaharrak» dira liburuaren muin, Iñaki Seguiolaren gibel-solas batekin amaitzen dela. Barneko sentipenak eta pentsaerak biltzen dizkigu obra honek, edizio mardul eta kondentsatu honetan ■

«SENEZ». EIZIE. 14. ZENBAKIA.**1993 URTEA. 134 or.**

EUSKAL itzulpengintza oinarriztat harturik, inguruko hizkuntza nagusiak ere aztertzen ditu aldizkari honek. Besteak beste honako artikulak aurki daitezke azken ale honetan: Xabier Mendi-gurenen «Euskal itzulpenaren garapena», Anjel Lertxundiren «Felix qui potuit rerum cognoscere causas», Maria Garikanoren «Izultzaile baten arazoak», Xabier Olarraren «Euskal itzulpen-gintzaren etorkizuna» eta itzulpengintzaren inguruko hainbat lan ■

«BERTSOLARI EGUNA 1994». EUSKAL HERRIKO BERTSOLARI ELKARTEA.

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

Auritzeko zubia...

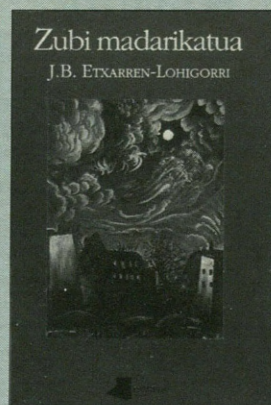
ZUBI madarikatua elaberriaren birtatez, Jean Baptiste Etcharren-Lohigorri garaztar idazleak Auritze, Ibañeta mendi-maldan kasik lotan dagoen herriari bere obra eskaintzen diola erran genezake. Laminak dira, ixorioaren abiapuntu nagusiak, eta memoria antzuetarik elkitzen dute Auritze, zubiaren eraikitzearen fantasia dela medio. Gaurko errealitatea, hortaka ixurtzen da nobelako hostoetan, mila begi keinuren moldean. Hitz batez, hara non irrazionala Auritzeri jaukitzen zaiola, eta egunero-koa ez dela atzokoaren parekoa. Irrazionala zein heinetaraino onartzen duen jendeak agertzen du Etcharren-Lohigorriren nobelako kondalariak.

«Lehen Urbian»-eko trama orekatua zen, eta «Zubi madarikatua» aldiz, desorekaren goraipamena baino ez da. Euskal jendartearen betidanik izitarazten

duen desorekaren salaketa bat gehiago ote honako liburu hau? Beude galdeak galde, eta ikus dezagun, lanean zehar altxatzen zaigun Nafarroa, bere plazer eta fobia guneetan tilingaturik, Zubia baino, Auritze dela nobelako pertsonaia bekaitza azpimarratzeko. Jendeen arteko aharrak lagun, laminen oparia, Itoizko urtegi polemikatsuan itorik bukatzen da.

Izkribatzaleak ongi erakusten digu, ez garelako kolektiboki ez eta bakarki gai, hits izan arren hain razional eta koartizitiboki eraiki dugun munduan irrazionalaren banpe sartzearen baietseko, sineskaitzak garelako, utopiak ez duela gehiago gure naturan partzuergorik. Manera batez ere, podereek debekatzen digutela utopiazale ihardutea.

Bukatzeko erantsiko dugu, atseginenez harrapatu ditugula Nafarroako eta Garaziko hitzak poetikoki jarriak

«ZUBI MADARIKATUA». JEAN BAPTISTE ETCHARREN-LOHIGORRI.**PAMIOLA. 155 or.**

nobelan barna. Eta ideia bat, irakurtzeko adinean diren Garaziko, Ortzaitzeko, Bunuzeko edo Donapaleuko ikastolako haurrer luzatzeko lan hau presenta ona izan daitekeela. Utopiak iraun dezan...

ITXARO BORDA

URTARRILEAN burutzen da urtero Bertsolari Eguna. Eta, ohizkoa denez, omenaldia jasotzen dute bizitzan zehar andana bat lan zaletasun honi eskaini diotenek. Aurtengo edizioan bederatzi gai-jartzaile omendu dituzte: Luis Rezola «Tximela», Joxe Manuel Arriola, Xalbador Zapirain «Ataño», Manuel Matxain, Sebastian Salaberria, Joxe Aierbe, Inozentzio Olea, Jesus Lete «Ibai-Ertz» eta Gillermo Albisu. Omenaldi hori dela eta, euren bertsoekin osaturiko liburua kaleratu du elkarteak ■

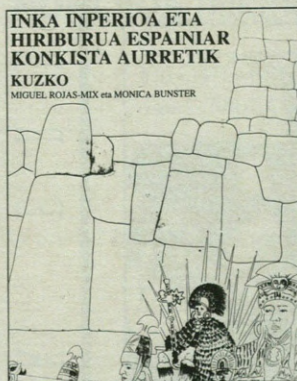
«EGUN OSORAKO POEMAK ETA BESTE». JUAN KRUIZ IGERABIDE. PAMIELA. MARRAZKILARIA: PEDRO OSES. 53 or.

TITULUAK dioen bezala, eguneko ordu bakoitzari poema jarri dio Igerabidek. Laburrak, oso ulerkorak eta umeei eskainiak hein handi batean, edizio zaindu honetan marrazkiekin batasun handia erakusten dute. Badira beste poesiak ere, gai zabaletan oinarrituta ■

«GOIERRITARRA». 1993KO ABENDUAK 31. 38. ZENBAKIA. 24 or.

TXALOTZEKOAK da aldizkari honen erronka berria. Baliabideak ugari ez izan arren, hamabostekari bihurtu da orain arte hilabe-

tekari zena. Bailara handi hartako berriak biltzeak merezi zuen horrenbeste. Urte berria da, bestalde, aldizkari honen ardatz nagusia. Besterik: J. Mendizabali elkarriketa, Kilometroak 93ren balorazioa, Astotxo festa, eta abar. Honezkero 3.500 aleko tiradara iritsi dira eta 5.000ra iritsi nahi dute ■

«INKA INPERIOA ETA HIRIBURUA ESPAINIAR KONKISTA AURRETIK. KUZKO». MIGUEL ROJAS ETA MONICA BUNSTER. ITZULTZAILEA: JUAN MARI SARASOLA. MENSAJERO. 60 or.

ESPAINIARREN konkistaren aurretik zibilizazio osotu eta, alderdi askotatik begiraturik, aurreratua zen Inka zibilizazioaren berri ematen digute egileek. Ohiturak, sinemenak, ekonomia, kultura... Mundu oso baten ikuspegi zabala da lan hau ■

«JAUN AGURGARRIA». MANU LOPEZ GASENI. MARRAZKIAK: ANTON OLARIAGA. PAMIELA. 44 or.

BIZITZAREN inguruko hausnarketa hau liburu labur batean moldatu du egileak. Gurasoak banatzear daudela, irudimenak ematen dio aurrera egiteko modua. Gaia dela eta, errealismo sozialaren inguruan dabil egilea. Gazteei zuzendurik dago eta bizitzako egoera larri baten aurrean,

oreka bilatzea izango da protagonistaren zeregina ■

«BI TXANGO». GERALD DURRELL. ITZULTZAILEA: IÑAKI MENDIGUREN. ELKAR. 138 or.

BI ipuin umoretsu hurbildu dizkigu Elkar argitaletxeak. Egile ingelesa, ipuinek bidaiaria bane dute aitzakia, fa-

milia eta auzo-lagunen egunpasa baten bidez bere gizartearen gorabehera xelebreki azaltzeko. Lan ironikoa eta fina ■

«LAU HAIZETARA». LAU HAIZETARA. EUSKALDUNON ELKARTEA. ERRENTERIA. 1. ZENBAKIA. 1994EKO URTARRILAK 14. 30 or.

ALDIZKARI berria plazara iritsi dena oraingoan. «Lau haizetara» izenburupean, Errenteriako herri-aldizkaria da hau eta euskararen hedapena du helburu nagusi, herriko berriak bilduz. TAO sistemaren ezarpena aparkatzeko, Joxean Arbelaitzek eta Juan Carlos Jimenez de Aberasturiri eginiko elkarriketa eta Helena Pimenta Ur antzerki taldeko buruarekin izaniko solasaldia dira gai nagusiak ■

D I S K O A K

«KATUEN TESTAMENTUA». OSKORRI. LABAYRU-ELKAR.

LABAYRU ikastegiaren bidez, Oskorri umeentzako kantu-bilduma hau prestatzeki ekin dio.

Guztira hogeitalau kanta biltzen dira, batez ere jolasen bidez umeei asteko egunak, letrak, pertsonaia mitoloikoak eta zernahi erakustarazteko. Eta lan honen haritik, Oskorri eta Kuku-biltxok ikuskizun bat antolatu dute jendaurrean emana izateko ■

«EUSKADI, JENDE GUTXI». LES MECANICIENS. ESAN OZENKI RECORDS.

ERA ezberdin askotako doinuak lantzen dituzte irundarrek beren azken lan honetan. Zazpi kantek osatzen dute diskoa eta, partaideen hainbat kantuez gain, Bernardo Atxaga, eta Iñaki Iratzuren hitzak ere erabili izan dituzte kanta osatzeko. Gaiak, egunerokoak, kontestadoreari, zapatei, zaharrei eta abarrei jarriak, bai eta seaska kanta bat ere ■

T E I L A K

■ «IRTENBIDE
NEGOZIATUA»

EUSKAL Herriko Unibertsitatea leher-tu duen irakasle kaleratuen arazoa berbideratu asmoz, proposamen bateratua aurkeztu dute ELA zein LAB sindikatuek. Irtenbide negoziatua behar dela eta, iazko maiatzean errektorearekin adostutako akordioari (zeinaren arabera, kontratu administratiboa eta laboralaren artekoa den erdibideko formula saiatzan den) eutsi behar zaiola aldarrikatzen dute.

■ MUSIKASTEREN UZTA

AURTENGO Erreñterriako 22. Musi-kasteren edizioa maiatzaren 16tik 21era bitartera luzatuko da, eta bertan Emilio Arrieta, Joaquin Asiain zein Jose Maria Franco konpositoreak omen-duko dira. Abangoardiako musika, kamara, koral eta sinfonikoari begiratzen dio Musikastek, urterik urte, eta esparru hauetan hainbat artista berreskuratu eta beren lanak ezagutzera ematen ditu.

■ ARTESZENARENTZAKO
DIRUAK

GIPUZKOAKO Foru Aldundiko Kultura sailak 90 milioi pezeta (3,6 milioi libera inguru) zuzenduko dizkio Arteszenari aurtengo aurrekontuetatik, antzerki eta dantza ikuskari bana osa ditzan. Lirikaren alorra berriz, 1995ean babestuko dela azpimarratu zuen Maria Jesus Aranburu Kultura diputatuak.

■ AEK MUGAZ GAINDI

HEGO eta Ipar Euskal Herriko euskalduntze-alfabetatze mugimendueta-ko harremanak sendotu eta irakasle eta ikasleen prestakuntza hobetzeko proiektua aurkeztu berri du AEK-k, Eusko Jaurlaritzak eta Akitaniako Erregio Kontseiluak kultur kooperaziorako duten hitzarmenari begira. Ia 9 milioi pezetako (400.000 libera inguru) aurrekontua du eta erdia finantzatzea eskatu diote erakundeari. Akitaniaren aldetik baiezkoa eta Eusko Jaurlaritzatik ezezkoa izan da jasotako erantzuna. Proiektuak, haatik, aurrera darrai.

F E R R A N A K E R R A N

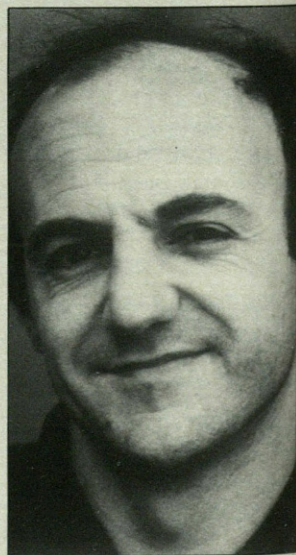

«Kultur etxeak bil dira, historiako gauzak dira jadanik».

Txomin Hegi, Euskal Kultur Erakundeko zuzendaria. Egunkaria, 94-I-18.

«Penagarria da benetako idazleak ez dedikatzea antzerkia euskaraz idaztera, baina, agian, gure lana da idazle hauek inguratzea».

Ramon Agirre, antzezlea.

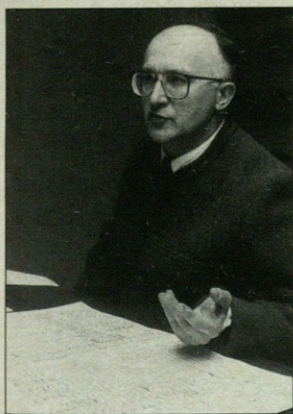

TXUTXU - MUTXUKA

NORA DOA TRIKITILARIEN ELKARTEA?

TRIKITILARIEN urak ezin nahasiagoak daude. Elkarteak ez buru ez hanka darrai. Martin eta bere koadrilak, aparteko saioan. Joseba Tapia eta ingurukoak eztabaidatan. Esteban Larrañagari hainbat guraso Aiako erromeria Elkarteak bere gain har dezan eskatuz ari zaizkio. Helburu honi eutsi nahi dio, baina bere aldetik, Martinek. Tapiak eta, beste hainbat lehentasuni heldu beharra ikusten dute, hots, plangintza orokorra osatzekoa. Interes kontrajarriak nabariak dira, ordea, tarteak komertzialak. Eta irtenbidea? Bateratua, bederen, gero eta zailagoa. Egun batetik bestera urak onetik atera daitezke...

NOR - NORI - NORK

«Gaur egun musikari prestatuak irteera asko aurki ditzake. (...) Konposizio ikaslea, berriz, ia profesional bakarra da musikaren arloan borretatik bizi ezin daitekeena».

Tomas Aragües,
konpositorea.
Egunkaria, 94-I-16.

«Euskara txarra darabilte euskal idazle gehienek, erdaraz pentsatu eta euskaraz idazten duen idazle asko dago gaur».

Xalbador Zapirain
«Ataño», idazlea.
Egin, 94-I-16.

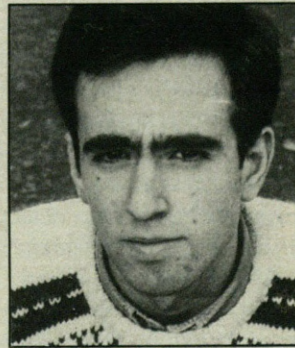
MARI KARMEN GARMENDIA

«Euskararen Berripapera» buletinaren azken alean mintzatu denez, «eskolan hizkuntzaren elementu garrantzitsuak ikas ditzakete ikasleek, baina alor hau ez badute erabilerarekin batzen, oso zaila izaten da egoera normal batean euskaraz komunikatzea». Gero eta ozenago entzuten den kezka dugu honakoa, erabilera ezak sortzen duena. Baina zertan dira transmisio kanpainak, erabilerarenak? ●

IÑAKI ZARRAOARI

auspoa puztu zaio EITBko iazko balantzea egiteko orduan: publizitatearen alorrean %10 igo, barne produkzioko programak ugaritu (Espainian ez omen dago hainbeste egiten duen telebistarik) eta irabazia erdietsi dela ziurtatu digu eta. Euskal Irrati Telebista, akatsik gabeko jardunean hazi eta hazi ari delakoan mintzatu zaigu. Antzeko publizitateari gustu hartu diote azkenaldion ●

HARKAITZ CANOK

Donostia Hiria ipuin sarien lehena eta hirugarrena eskuratu ditu. Hau da sari-gosea 18 urteko lasartear idazleak erakusten duena! Hamaika irabazi ditu, dagoeneko, berdin poesia edo ipuinen alorrean. Literatura buruan daukagun gela bat dela dio, eta leihoak, poesiarena, estua, eta narratibagintzarena, zabala, direla. Bietan, aparteko ikusmira aurkitu du Harkaitz Canok ●

Ardo arteko Sanblasak Paganosen

Dantza, ardoa eta hostoreak dira herrixko honetako festen oinarri nagusiak. Errito berezietz berotzen dute ardoa.

OPILT XOEN egunik ospetsuena laster dagorkigu gainera, San Blas, otsailaren 3an. Leku askotan ospatzen da jaki zuri eta goxoaren eguna, eta opiltxoez gain ere gozozaleek izango dute zer dastaturik. Herri eta eskualde askotako tradizioari jarraiki, bedeinkatutakoak, bedeinkapenak zentzurik duenarentzat bederen.

Opiltxo eta gozokiez baino gehiago ardoaz dakiten zonaraino abiatuko gara, Arabako Errioxaraino hain zuzen. Biasteritik kilometro gutxira dagoen Paganos herrixkoan jai bitxi eta arrakastatsua egiten dute San Blas dela eta. Biasteriko jendea batez ere baina, oro har, inguruko herri guztietako jendea hurbiltzen da bertara. Dena den, otsailaren 3an ospatu beharrean, San Blas ondorengo lehenbiziko egunean ospatzen dute.

PAGAN OSEN familia gutxi batzuk bizi dira, baina asteburu honetan herri txi-

kietako jaiak izaten duten xarma guztia ondo baino hobeto gordetzen du urteak joan urteak etorri. Jaiak ostiralez hasten dira jada, baina egunik garrantzitsuena larunbata da. Hiru elementu nagusik hornitzen dute jaiak: Salbea, Txulalari dantza eta ardo beroa.

ETXE guztietan hostorea egiten da eta larunbatean meza bukaeran, 12ak aldera, guztia bedeinkatu egiten da. Jendeak, dena den, era guztietako gauzak bedeinkatzen ditu. Meza ostean, eguerdian Txulalari dantza egiten da plazan. Ume, gazte, zahar... herri guztia dantzan baltsaren gisakoa eta biribilean dantzatzen den dantza hau. Oso samur eta edozeinek dantza dezakeen dantza da, nahikoa da multzoari lotu eta aldamenekoei jarraitzea. Ondoren zezenketak eta beste jai batzuetako ohizko osagaiak. Azkenik, gauean ardo beroa —zurrapapote antzekoa—

banatzen da herriko plazan. Basoerdiak hartzean ardo gorria edaten da, mistelaren antzeko ardoa, burura laster igotzen den horietakoa alegia. Argi bada! ■

Biasteriko Udalaren pean dago Paganos. Etxebizitza gutxi batzuk besterik ez dituen arren, San Blas egunean jendez gainezka ageri ohi da herria.

MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

KANPOKOAK ERE GOZO

HURA OTORDUA!

JOSE MARI
SALSAMENDI

Pilotari ohia

India zuzenean ezagutu ondoren, bertako sentipenak oroitu asmoz edo, jatetxe indiar gehienetako ohizko bezeroak jadanik bertan egondakoak izaten dira.

Saltsazalea, noski

Ama izan omen du sekula ezagututako sukaldaririk onena, eta haren ondoren emaztea. Bati begira eta besteari galdezka, Jose Mari zartaginari ondo heltzen ikasia da. Oriotar onaren legez, ederki prestatzen ditu bakailaoa, kokotxak eta angulak. Baina saltsa ugarirekin beti ere; bere deiturari jarraiki, saltsazale amorratua baitugu. Jale ona, udazkena parteko onddoek zoratzen dute Salsamendi. Urte osoan zehar izaten omen ditu gogoan. Onddoak diren tokian ez omen da angulen inbiriarian egon beharrik. Haragi gutxi jaten duena, eltzeoak asko atsegin ditu. Madrilko «La gran tasca» jate-txean jandakoak ez zaizkio sekula ahaztuko. Aholkua eskatuta, baina, Madriletik etxera itzuli zaigu. Bazkaririk onena amonak alabaren laguntzaz prestatutakoa omen da, bilobak mahaira zerbitua. Asko eskatzea ote den norberak esan behar.

Zaporea indiarrez idazten dutenentzat

EUSKAL Herritik Indiara makina bat kilometro badaude. Baina Asiako lurralde urrun bezain exotiko horretara hurbildu zaitezke, bazkalorduek batean edo afari legea eginez. Guk duela hilabete batzuk Donostian ireki berri den Gandhi jatetxera jo dugu, bertako eragile nagusia den Deepak Bahri-rekin hitz egitera. Zera kontatu digu,

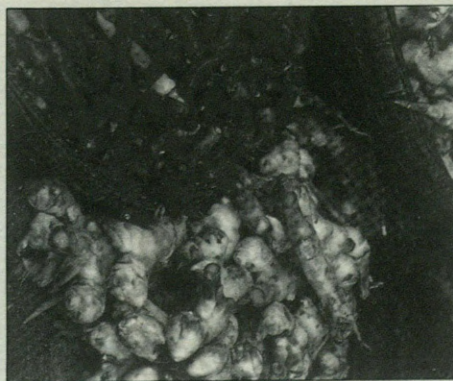
ezonezkoa dela jatetxe bako menu bakarrean Indiako gastronomia osoaren berri ematea.

ARRUNT lurralde zabala da India eta oro har, lau sukaldaritzak era topa omen litezke bertan. Bat iparraldean, hegoaldean bestea eta egi zein mendebaldean gaintzeko biak, zein baino zein aberatsagoa. Iparraldeko gastronomia dasta dezakegu Deepaken jate-txean. Beroa eta exotikoa den lurralde bateko janaria alegia. Osagai guztiak, hori bai, Indiatik bertatik inportatuak. Orain artean bertara hurbildu diren artean, asko eta asko India bisitatu dutenak omen dira, hango zapore eta sentipenak oroitzeke edo ■

ZAPOREZ GAINEZKA

Gustua ematen duen mina

Bezeroei nahi gabeko erreduarak kentzeko, jatetxe indiarretan saillkapen baten arabera eskaintzen dira jakiak: normalak, minak eta oso minak.

INDIAKO iparraldeko sukaldaritzak barazki eta fruituak erruz darabiltza. Atzerrian irekitako jatetxeentzat, ordea, India bertako espeziak

diren *garam mazala*, *jeera*, *curry* eta *powder-a*, aurkitzen zailak dira. Inportatu egin behar izaten dituzte.

OKELA gutxi darabilte, lu-

ralde hartan erlijio kontuak medio bada eta galerazpenik eremu horretan. Oilaskoa eta arkumea, berriez, erruz darabiltzate.

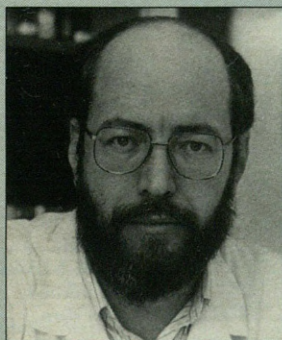
NOLANAHI ere, oilaskoa curryan, berenjena errearek eta beste hamaikatxo bat plater ahoa bete gozo lagatzeko modukoak omen dira. Edo ahoa bete min. Hala-koxea izateko fama dauka eta Indiako janariak. Horregatik, badaezpada ere, hiru maila ipintzen dituzte aukeran indiar jatetxeetan. Nor ausartuko ote da gogorrenarekin? ■

BATA ZURIA ERANTZITA

JOSE MARI
RODRIGUEZ IBABE

Elhuyar-eko kidea

Zientzia, ezezagun hori

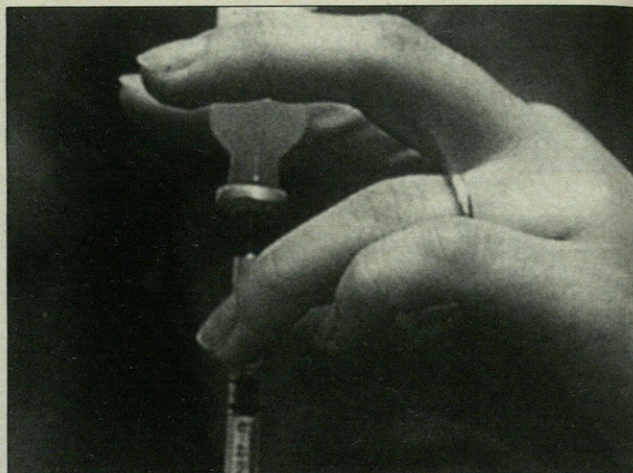
Orokorki esanda, zientzia eta zientzilariak gure gizartean ondo kontsideratuak daude. Duela denbora gutxi, karrera desberdinen artean, gazteentzat hobenetariko bat zientzilariena dela azpimarratzen zen inkesta batean. Behar bada, mende honetako ezaugarri nagusienetariko bat zientziaren garapena izan da. Hala ere, nahiz eta zientzia ondo ikusia izan, erreallitatean kaleko jendearentzat guztiz ezezaguna da. Egoera horretan nekez uler daiteke une honetan duen garrantzi sozial hori.

Hiztorian zehar zientziaren eragina gizartean nahikoa murritzua izan da duela gutxi arte. Aldiz, teknologiaren garrantzia mota guztietako garapenetan etzabaida ezina da. Antzinean teknologia eta zientzia ez zeuden erlazionaturik, baina gaur egun teknologiaren aurrerapena neurri handi batean zientziari esker izaten ari da (alderantzizkoa ere gertatzen ari da). Hala ere, eguneroko bizitzan zientziaren aurrerapenak ez dira hain nabarmenak izaten (medikuntzaren arloa kontutan hartu gabe).

Duela hilabete pare bat lagun batek 17 urteko gazte batzuentzat zientziari buruzko hitzalditxo bat prestatzeko eskatu zidan. Ez nuen pentsatzen gai hori hain zaila izango zenik. Datuak biltzen hasi nintzen eta nahikoa harrituta geratu nintzen. Alde batetik, gure gizarte honetan zientzilariak elementu bereziak bezala kontsideraturik daude. Ba- dirudi egunkari edo aldizkari baten zientzilaria bati elkarrizketa bat egiteko kazetariak ausardi berezia behar dutela. Errealitatea beste bat da, eta zorionez, zientzilariak gai konkretu batzuei buruz asko jakingo du, baina eguneroko gaitan pertsona guztiz normala izaten da (kasu gehienetan, noski).

Bestalde, era berean gizarteak ere zientzilariekiko beste portaera bat erakusten du eta zenbait kasutan zientziak esaten duena gezurtat hartzen du. Estatu Batuetan herriarretatik erdiak ez du eboluzioaren teorian sinisten eta oraindik Ingalaterran pertsona - portzentaia dextente batentzat Lurra geldirik dago eta higitzen dena Eguzkia da...

Kontraesan horiek ulertzeko zientziaren dibulgazioa aztertzea beharrezkoa da. Zientzilariak goratu diren bitartean (Nobel sariak, katedrak, liburuen argitalpenak etabar) kasu batzutan mende honetako *jainko* bihurtu arte, zientziak lortutako aurrerapenak nekez zabaldu dira. Kasurik onenetan hitzak ezagutzen dira (zulo beltzak, adibidez) baino ez kontzeptuak (zulo beltzak zer diren). Ondorioz, nahaske-borraste horretan bakoitzak berari komeni zaion zientzia garatzen du eta benetazko zientzia ezezagun bezala gelditzen da.

Gripearen birusari ihes egin ezinik

URTERO bezala neguarekin batera gripea gogor jotzen hasi da. Izurritearen garrantzia birusak urte horretan jasan duen aldaketaren arabera izan ohi da. Normalean hamar edo hogeit urtean behin oso aldatuta bortitzak ematen dira eta ondorioz, jende askok jasaten du gaitz honen eragina. Baina, zaudete lasai, aurten birusa iazkoaren antzekoa omen da eta.

Zenbait kasutan ematen

diren ondorengo arazoan eraginez jendea hiltzen bada ere, normalean egun batzuk ohean igaro ondoren egoera bere onera etortzen da. Egun hauek hobe igarotzeko garrantzitsua da ur edo fruitu zuku ugari edatea, sukarraren ondorioz ur asko galtzen baita. Bestetik, botikak gripearen ondorioz hasten direnean hartu behar dira, lehenago ez baitute eragin handirik izaten ■

JAKIN BEHARREKOAK

✓ **TXERTOIA:** Gripea ez kutsatzeko sistematik egokiena, % 90 babesten baitu gaitzetik. Hau, batez ere 60 urtetik gorakoentzat, bihotz eta arnas sisteman arazoak dituztenentzat eta diabetikoentzat da gomendagarria. Ospitaletan eta eskoletan aritzen direnentzat ere egokia da urtero txertoa jartzeari.

✓ **JAKIAK:** Ez kutsatzeko beste era bitamina ugari dituen jakiak hartzea, edari alkoholikoak ez edatea eta ez erretzea da.

✓ **LEKUAK:** Jende asko biltzen den lekuak ekidin behar dira, zinema aretoak, dantzalekuak eta antzekoak, hauek ez baitira askotan ongi aireztatuak egoten eta horregatik birusa hartzea oso erraza baita.

ETXE ZULOAN

• ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN • ETXE ZULOAN •

ZERORREK EGITEKOAK

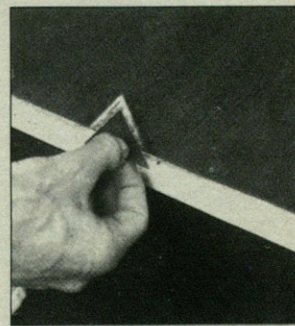
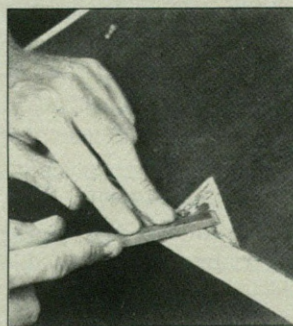
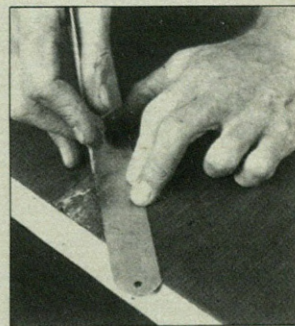
Altzarien erizain onenak, zure eskuak

EGURREZKO altzarietan, sarritan altxatzen dira gaineko xaflaren zatitxoak. Batez ere ertzetan. Altza-

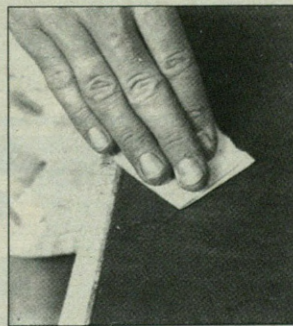
riaren zauri txiki hauek konpontzea, ordea, ez da batere zaila. Lehenik, xafla egiteko erabilitako zura ezagutu behar duzu, berdina erosi ahal izateko. Hori eginda, *cutter* bat hartu, eta regla gogor baten laguntzaz, zauriaren ertzak berdindu eta lerrotu, irudi geometriko bat osatu arte.

LIMA bat behar duzu ondoren, azpikoa berdindu ahal izateko eta xafla berria ongi sar dadin bere tokian. Neurria moztu ondoren, beti kontuan hartuta altzariaren egurrak norabide batean dituela marraz, eta horren arabera moztu beharko duzula zuk ere xafla, norabide hori errespetatuz.

KOLA ematea besterik ez zaizu geratzen. Ongi sartzen dela ziurtatu eta denbora gutxiz mantendu ongi itsatsi arte. Berrito lijatu, dena berdindua gera dadin, eta barniz geruza bat eman ■

Argazkian duzu, pausoz pausoz, prozedura osoa. Zauria, ebakuntza, eta tratamendua.

JAKIN BEHARREKOAK

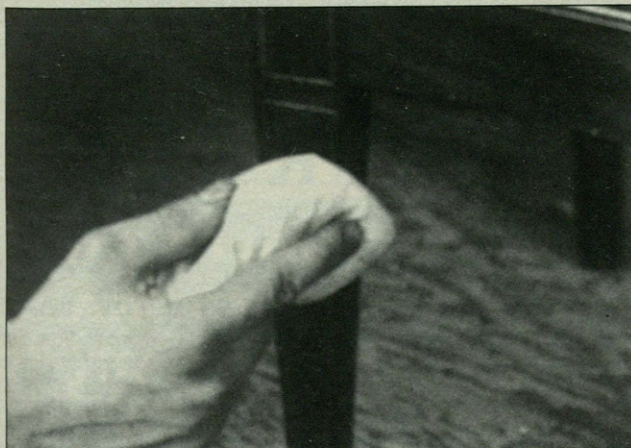
✓ **DIAGNOSIA:** Zaurituaren nortasuna ezagutzeko, hau da, zein egur klase behar den jakiteko, barniza kentzea komeni zaizu, azpikoa hobe ikusi ahal izateko.

✓ **TRATAMENDUA:** Lima erabiltzerakoan, konpondu beharreko zatian kola arrastorik ez dela geratzen ziurtatu, bestela oso zaila egingo baitzaizu txertatutako zatia ongi itsastea.

✓ **BOTIKA:** Kontaktu-kola da egokiena txertoa ziurtatzeko. Kola zuria ere erabil dezakezu, itsasteko denbora gehiago beharko duzun arren.

ALTZARI ZAHARRAK BERRI

Erredura eta zartatekoen aurkako ukendua

Ur epela nahikoa izaten da askotan zartatekoak konpontzeko.

ETXEKO altzari guztiek izan dute brintzatu edota erretzeko arriskua. Batzuk, gainera, arriskua gainditu eta kaltetuak suertatzen dira. Horrelakoetan, honako hau egin behar duzu:

KOLPEETAN, ez beldurtu. Egurraren poroak puztea nahikoa baita. Kolperen baten ondorioz behera egin duten altzari zatiak ongi garbitu poroak prest egon daitezen, eta ondoren ur epelez busti, egurra blai egin arte. Azkenik, zapi he-

ze bat pasatu gainetik, eta lisakin beroat jarri gainean, aldiro mugituz, lehortu dadin.

ERREDURETAN, *cutter* batez gastatu erretako egurra. Ondoren, kolpeekin eginakoa egin dezakezu, poroa puzteko. Hori lortutakoan, barniz geruza berri bat eman eta kitto. Hau guztia egin ondoren, altzaria berdindu gabe geratu dela ikusten baduzu, argizari konposatu batez edota goma lakaz bete zuloa ■

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA ●

IKUSI BAIETZ

● Astelehenetik larunbatera, **«Superbat Kluba»** gazte jendeari zuzendutako saioak, marrazki bizidunak, telesailak, musika, umorea eta hainbat sorpresa tartekatzen ditu. Honez gain, bazkide izateko aukera eskaintze die ikusleei (futbol partiduak direla, zinema, musika ekitaldiak, eta abar, ikusteko sarbidea eskainiz). 19.00etatik aurrera.

● Idazle, dantzari, musikari, *bon vivant*... Philippe Oyhanbururen gainean jardungo da **«Euskal Herriatik»** programa. Euskal Herriak azken hamarkadetan bizitako gertaera nagusien inguruko errepaso egingo digu. Aste-

lehenean, 23.35etan.

● **«Boulevard»** hileroko magazineak nazioarte mailako pertsonaia ospetsu bati egindako elkarrizketa eskainiko du, eta musika emanaldia. Ostegunean, otsailaren 3an, 22.35etan.

● **«Zornotzako krossa»** Europako klubaren arteko txapelketa ekarriko digu, igandean, otsailaren 6an, 12.00etan.

● Igandean ere, 15.40etatik aurrera, **«Periko untxia eta beronen lagunen ipuinak»** marrazki bizidunak hasiko dira. Perikok bere nagusiaren lorategitik ihes egin ondoren, abentura gozoga-ziak biziko ditu.

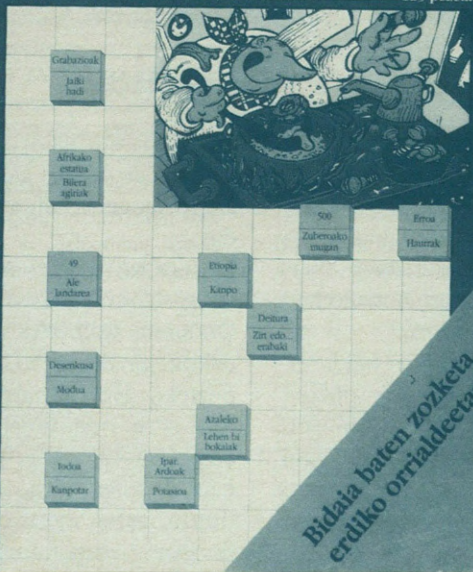
TXORI BATEK ESAN DIGU

Euskal Telebista eta kirola eskutik helduta doazena ez da gauza berria, eta horren adibide asko aurki daitezke asteroko programazioan. Beste urrats bat eman da oraingoan, larunbatero, 00.15etatik aurrera, NBAko saskibaloiari lotu zaion programaren bitartez. Erabateko espektakulua, aditu guztiek goraipatzen dutenez, munduko saskibaloi onena ikusteko aukera honek zaletu oro pantaila aurrean bilduko dituelakoan daude arduradunak.

ARGIA txcan jasotzen dutenentzat dohainik 125 pezeta

Bidaia baten zozketa
erdiko orrialdeetan!

SALGAI

OHIZKO LIBURUDENDA ETA KIOSKOETAN

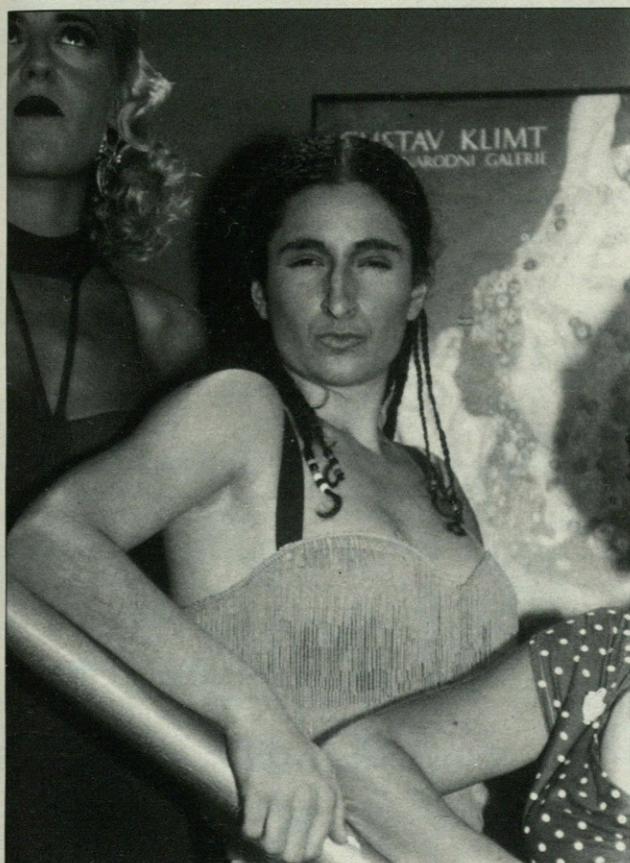
3. ale honetan: Poema presoak, gurutzegramak, zopa test, begi flash, abaraska, hitz gezidunak, logika jokoak, gezi eroriak, haur jolasak... eta gainera

LEHIAKETA

ERDIKO ORRIALDETAN
KANARIAR IRLETARA
ASTEBETEKO BIDAIA,
BI PERTSONENTZAT

Nagore Orbeltzu: «Nekaneren paperak etorkizunekoak baldintzatuko ote dizkidan beldur naiz»

Bi motots, fraka motxak eta titi-zorro deigarriekin ezagutu dugu irundar hau. Sudurra ere benetan deigarria du. Itxura berezi horren bitartez heldu zaigu etxeetara. Telebistan ikusita, inork gutxi pentsatuko luke 22 urteko neska honek Maite Agirreren azken ikuskizunean kantatu eta antzeztu egiten duela.

«Umore zuria du 'Duplex'ek, tipikoa, baina jendea istorioan sardadin beharrezkoa da, nire ustez».

ARGIA. Lebiaketa bat irabaztearen ondorioz dugu «Duplex» telebistan. Zeren ondorioz zaude zu saioan?
NAGORE ORBELTZU. Duela urtebete, Antzertin ikasten ari nintzela, Aizpea Goenagak ikusi ninduen eszena bat egiten. Gero, saiorako aurpegi desberdinak behar zirela eta, nirekin akordatu ziren. Bi froga egin, eta Ne-

kane izaten bukatu dut.

A. Antzerkiko oholetatik duplex batera joan zara.

N.O. Baina nahiago dut antzerkia. Aukera gehiago eskaintzen ditu, nire ustez.

A. Paperik itsusiena tokatu al zaizu?

N.O. Ez. Fisikoki bai. Itsusiarena egiten dut. Baina paperak, berez, ez da batere zatarra. Neska ergel eta de-

sastrearen papera dagokit, baina oso samurra da, oso inuzentea. Polita da egiteko, aktore aldetik.

A. *Moja bat, birjina... Erlijio asko dago zuen saioan.*

N.O. Ez diogu interes handirik ematen, ordea, saioaren baitan.

A. *Zure duplex partikularrean ba al du garrantzirik?*

N.O. Pertsonalki bai.

A. *Umore zuria, beltz ala berdekoa da «Duplex»?*

N.O. Zuria. Tipikoa oso, baina oraingoz pixkanaka joan behar da ikusleak sar daitezen istorioan.

A. *«Duplex» saioa «Bi eta Bat» abantziaraztera etorri dela dirudi, planteamendu aldetik. Lortuko al du?*

N.O. Ez dut uste jendeak «Bi eta Bat» ahaztuko duenik. Nahiko planteamentu berdina dituzte, baina oso zaila da Euskal Herrian pertsonaia konkretuak ahanzea. Pertsona batekin geratzea gustatzen zaigu eta ezin gara hortik atera. Agian zerbait desberdina topatuko dute.

A. *Ez al da aktoreentzat beldurgarria pertsonaia konkretu batzuekin soilik geratzeko dugun joera?*

N.O. Batez ere nire kasuan, oso pertsonaia exageratua dela eta fisikoki oso konkretua dela. Niri errerealizado-reek esan zidaten, beste zerbaitetarako deitzen bazidaten baldintzatua egongo naizela agian. Nire aurpegia berezia da alde horretatik, eta beldur naiz horrek ez ote dizkidan etorkizuneko paperak baldintzatuko.

AMAGOIA IBAN

IKUSITAKOAK

IKUSITA

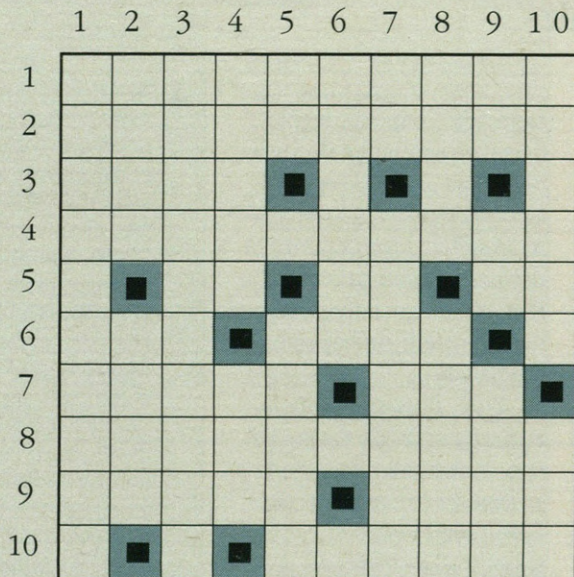
Saldoak

Albistegietan emakumezkoek lortzen duten presentzia hutsaren hurrengoa da. Beti ere, errekurtsu gisa erabiltzen diren irudietan: KPlren igoerak ilustratuz merkatuetako imajinak, datu estadistikoak ematerakoan kalleko planoetan edota enfermera zein instituzio publikoetako lehiatila bestalde lanean ari direla. Esandakoetaz gain, drama humanoa bisualizatu nahi dutenean erraz ageri da, ume bat altzoan duela, emakume negarti bat. Tristezia eta sufrimendua erakutsiz paratuko dituzte albistegietan. Oraitxe ikusiko dugun salbuespen batez. Gainera, aipaturikoan emakume solteak baino andana, multzo eta mordoan azalduko dira. Merkealdiak helitzean, *korteingles*, *galerias* edo *bilbondotako* irudiak hartuz absurdo eramaniko emakume taldeak erakusten dituzte. Norabiderik gabe, eskuak atzapar bihurtuz, sexukidea etsai bilkaturik emakume erosle konpultsiiboak ageri zaizkigu pantailatan. Paranoia- ren sujetoak dira merkealdietako «Mari-txuak». Albistegietan behin agertuko dira eta horrelako paperean gainera! Urtarrilan dendetako merkealdiak baino, kazetarien kontestualizazio eta irakurketa ideologikoa- ren kapazitatean ematen dira errebarik handienak.

EDORTA ARANA

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Lagunen arteko elkarte. 2.- Nobelak. 3.- Ez hau, ez hura. Lehenengoa. Bokala. Azkenekoa. 4.- Eredutzat har daitekeena. 5.- Nitrogenoaren sinbolo kimikoa. Zer. Zakur. Bokal bikoitza. 6.- Niri. Italiako dirua. Argoiaren sinbolo kimikoa. 7.- Hari, nuke. Bizkaieraz, ote. 8.- Bizkaian, pulamendu gutxiko. 9.- Ohorea. Gabarrak. 10.- Bokala. Oxigenoaren sinbolo kimikoa. Katilu txikia.

GOITIK BEHERA: 1.- Lehendabizikoa. 2.- Soro. Toka, nuen. 3.- Fruitu arbola. 4.- Kanale. Euskal atzizkia. 5.- Neoiaaren sinbolo kimikoa. Uranioaren sinbolo kimikoa. Gorpilik gabeko gurdiak. 6.- Autonomia elkarte. Bokala. Bat. 7.- Kontsonante bikoitza. Senideak. 8.- Euskal atzizkia. Saila. 9.- Bizkaiko herria. Hitz grekoa. Ekarri aditzaren infinitiboa. 10.- Banaturik dagoen elkarte-kapitalaren zati bakoitza. Betekada.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Akitania
Angeluak
Astekari
Katakume

7 letra

Arantza
Lantegi
Osagile
Urkabea

4 letra

Amak
Aroa
Atal
Atzo
Azao
Edan
Egin
Ekin
Elea
Emea
Eria
Euli

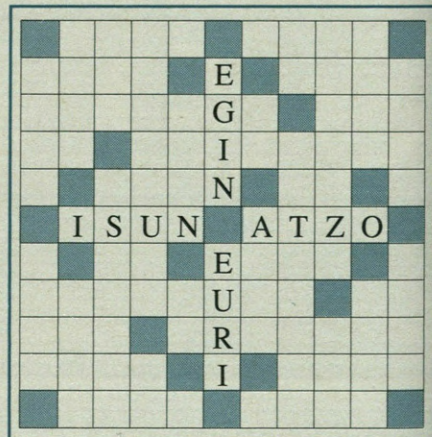
Euri
Isun
Kale
Kepa
Nauk
Nori
Okin
Reno
Tira
Urak
Uzki
Zena

3 letra

Art
Ber
Lai
Zin

2 letra

Am
Da
Ek
Ip
It
Lu
St
Zz

1	2	3	4	5			
6	7	8	9	10	11	12	13

lostailu mota	▼	Honda- mena	▼	Arraunean diharduena	▼	Autonomia Elkartea
Metal preziatua		Eltze	▼	Edari alko- holduna	▼	▼
▶						
7						12
Balio	▶					
(Errep) Txori mota				3		
▼						Naukazu
	Eutsi	▶				▼
	Bat			11		
Ikas eta Ari	▶	▼			Sodia	▶
Aisialdia					Bihia	
▼	Oxigenoa	▶		Sexu eme	▶	▼
	Bits			2	Zero	
	▼	Burdinolak	▶	▼		
10		Bokala				1
		▼		Modua	▶	
				Nafarroako autoetan		
				13		
▶		Nago	▶	▼		
	8	Bokala				6
		▼			Urrea	▶

K 0505000 K

Nork esan zizun gezur hori?

Gurutzegrama

				R	A	M	O	N					
				S	A	I	Z	A	R	B	I	T	
				●	Z	●	G	●	B	●			
				B	A	D	A	K	I	N			
●	E	●	H	●	B	I	L	A	T	U	●		
A	R	G	I	T	A	L	E	T	X	E	●		
●	I	E	L	●	L	I	R	A	I	N			
○	Z		A	M	A	S	A	●	K	●			
●	A	R	B	I	●	T	●	T	E	A	●		
H	I	R	E	T	Z	A	T	●	R	R			
●	N	●	T	O	●	K	E	R	I	A	●		
B	A	L	E	A	K	●	R	I	A	U			
●	K	R	A	K	A	K	●	K	K	●			

EZKER ESKUIN 1. Langilegoa. 2. Iraulti. Ait. 3.
Zeure. Emea. 4. Ur. Iaz. Ear. 5. Nion. Iel. 1. 6.
Kokalekua. 7. E. Ikonna. E. 8. Ron. R. R. Ez. 9.
Ikaragarri. 10. Aa. EKA. AEK.
GOTTIK BEIHERA: 1. Uizunkeria. 2. Anerio. Oka. 3.
Nau. Okina. 4. Gurinak. Re. 5. Ilea. Lorak. 6. LI. Zien.
Ga. 7. E. E. Ekora. 8. Gamchua. Ra. 9. Orea. A. Ire. 10.
Atari. Ezik.

Kate hitzak

I	Z	A	N	A	T	E	Z
E	Z	I	N	A	E	S	A
B	A	N	D	E	R	A	R
R	R	E	M	A	G	I	N
O	R	E	N	T	K	E	E
U	N	E	A	T	A	K	O
S	D	A	A	R	R	O	E
U	S	A	K	U	M	E	A
S	O	S	M	E	N	T	U
A	T	U	N	T	I	K	E
O	N	A	K	B	A	O	A

Montza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

Ni ez naiz hemengoa

ASKOTAN, kaletik noala, aldamenetik, aurrez aurre, gainetik eta azpitik pasatzen diren aurpegiak ikustea gustatzen zait. Batek bereziki erakartzen nauenean bere bizitza, tristurak eta pozak, lagunak eta etsaiak, amodioak eta desamodioak asmatzen ditut, orrialde zuriz osatutako liburu irekia bailitzan. Ohitura bitxi honek une mamitsuenak lortzen ditu autobusaren eserlekutik geltokian dauden anonimoak istorioren protagonistak bihurtzen ditudanean eta, orduan, 10 segunduko laburmetria hauek nahikoa iruditzen zaizkit irribarre edo begirune bati txinparta koloretsuenak edota grisenak ateratzeko.

Aurreko batean, jolasari ekin nion Hurtado de Amezagatik etxerako bidean nindoala. Baina arauak apur bat aldatzea erabaki nuen, eta euskaldun eta erdalduen arteko banaketa egitea bururatu zitzaidan —arrazakeria, akaso?—, gero horren arabera istorioak asmatzeko. *«Hori bada... hori ez, hori ez, hori? Bai zera!... Hummm, neska ilehoria bai baina alboko mutila ez... Haurra ikastolakoa da eta ama euskalduna, bai!... Uff! Hori fatxa butsa da... Begira! Euskaldun berri bat... Hori ez, hori ere ez, ... hori ez, hori ez...». Hori ez zorionekoa autobus geltokiraino mantendu zen, eta autobusa —Plaza Arriquibal-Zurbarambarri zehazki— heldu zen bitartean ere berdin jarraitu nuen hori ez-ka. «Hauek, beraz, ez dituzte nire artikulua irakurtzen, ez dute ARGIA ezagutzen, ez dute 'Euskaldunon Egunkaria' erosten, ez dakite zer diren Pastoralak edo Maskaradak, bertsolarien berri balamoduzkoa*

MYRIAM GARTZIA

ARGIAko kazetaria

izango dute, ez dituzte Iparraldeko hiriburuen izenak jakingo...» pentsatu nuen amorruz, bonobusa zultzen nuen bitartean.

PLANETA desberdinetan biziginen autobusean aldamenekoa eserlekukoa eta ni, adin beretsua, auzune berean eta are ilusio pertsonal berdintsuak izan arren. Milaka kilometrok banatzen gintuzten, baina txarrena ez zen hori: hark ez zuen nire planetaren berri, ez zekien hainbeste aipatu eta goraiatutako euskal kulturaren esanahia, beraz, harentzat txakurtxiki bat ere ez zuen balio.

BAINA nire abilezia dela medio edo odolaren erdia espainiarra dudalako —aita valentziarra nuen, ez kataluniarra—, laster asmatu nuen on-

doko neskaren bizitza, seguraski nirearen oso antzekoa zelako neurri batean. Langile emigranteentzat arin egindako auzunean bizi zen, aita andaluziarrak eta ama bizkaitarrak txikitandik moja-eskolara eramatea erabaki zuten etxetik hurbilena zelako, gero institutu publikora —Txurdinagakoa, akaso, edo Zentrala— eta azkenean unibertsitatean agian alfabetatu gabeko euskaldunen bat topatu zuen ikasgelan. Lagun koadrilari dagokionez, Kasku Zaharretik dabilizan betiko lagunarte horietakoa du, bere lagunak bat euskaltegiara doa eta agian manifiaren batek harrapatu du tarteka, hainbeste beldur eragiten duten horietako bat...

«Ni, egia esan, ez naiz euskaldun petotzat jo dezakegun eredu ere», pentsatu nuen Via Vieja de Lezama kaleko desbideraketan sartzerakoan, eta askotan hala hartzen naute alboko planetan kokatuta dauden ingurukoek, euskaldun eredugarria banintz bezala. *«Herri honetan ez dugu elkar inoiz ulertuko»,* jarraitu nion gogoe-tari. Eserlekutik jaiki nintzen nire geltokirantz hurbiltzen gindoazelako, *«bukatu da laburmetria»*.

— *«Perdona, ¿me dejas salir?»*

— *«Bai»*

BAI!? Nola bai? Zaplasteko galanta eman zidan neskaren erantzunak. Ezustekoak etxeko atarira heldu nintzenarenokoa tuntun aurpegia utzi zidan. Hala ere, ez pentsa istorioa hori bukatzen denik, hurrengo batean kontatuko dizuet nola behin Aintzaren lantokiko jantokian «menu bereziak» jarri zituzten...

EUSKADI 93

egin

URTEKARIA

ADANIK SALGA

**CON UNA BREVE
HISTORIA
ILUSTRADA DE
EUSKAL HERRIA**

Tere Beloki

Mikel Olazabal

Arantxa Irastorza

Ainhoa Etxebeste

Iñaki Olaziregi

Arantxa Arza

Lurdes Arrizabalaga

Iñaki Elortza

Bea Zabaleta

Gorka Etxebeste

Arritxu Iribar

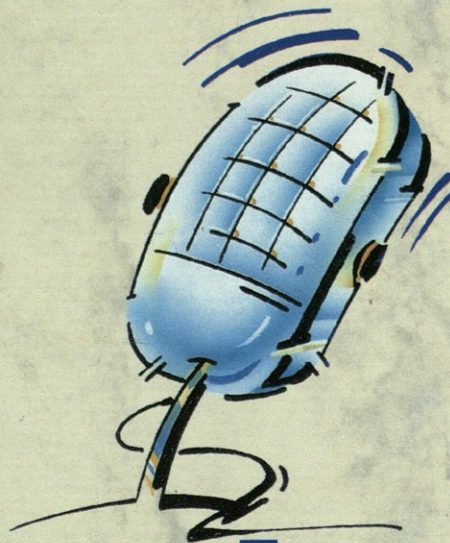
Nikolas Aldai

M. Karmen Odriozola

Eudene Telletxea

Arantxa Iturbe

Jaime Otamendi

IZANARI IZENA

Gau ta egun lagun egiten
uneoro informazioaren harian
askoren ahalaginez, gero eta familia
handiagoa osatzen dugu.
IZANARI IZENA ematen dioten
profesionalak dira.

EUSKADI
IRRATIA

ESAN ETA IZAN